

วารสารจีนวิทยา

Journal of Sinology

Vol. 11 August, 2017

ปีที่ 11 สิงหาคม 2560

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Sirindhorn Chinese Language and Culture Center

Mae Fah Luang University

วารสารจีนวิทยา จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยทางจีนวิทยาของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการ เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้และการวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยาทบความที่ได้รับการตีพิมพ์จะผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทางจีนวิทยาเฉพาะทาง (Peer Review) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ อย่างไรก็ตามความคิดเห็นและทัศนะในบทความเป็นของผู้เขียนแต่ละคน ไม่ถือเป็นของกองบรรณาธิการวารสารจีนวิทยาแต่อย่างใด

ผู้สนใจสั่งซื้อวารสารหรือส่งบทความ ติดต่อได้ที่

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงราย 57100

โทรศัพท์ 0-5391-7093

หรือ

หน่วยประสานงานมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

127 อาคารปัญญา 2 ชั้น 7 ถนนสาทรใต้

เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-679-0038 ต่อ 5105

E-mail: journalofsinology.mfu@gmail.com

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

บรรณาธิการประจำฉบับ

ดร.ประพัฒน์ มโนมัยวิบูลย์

กองบรรณาธิการ

ดร.สุรางค์ศรี ตันเสียงสม

ดร.นิത്യ บุญรัตนเนตร

ดร.ปราณี โชคขจิตสัมพันธ์

ดร.อัษมา มหาพสุธานนท์

ดร.ศศิพร เพชรภริชต์

ดร.ชัยยุทธ จาวะลา

ดร.กนกพร ศรีญาณลักษณ์

ดร.กรพนัส ตั้งเขื่อนขันธ

ดร.ธีรวัฒน์ ธีรพจน์

ดร.อภิสร่า พรรตนาอนุกุล

ดร.ศันสนีย์ เอกอัจฉริยา

นางสาวชญานัฐ ศรีจรูญเรือง

ศิลปกรรม

แผนกออกแบบ

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร. 0-2218-3563

บทบรรณาธิการ

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มีพันธกิจในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน เสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรมระหว่างไทย-จีน ตลอดจนเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดพิมพ์วารสารวิชาการเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย อีกทั้งจะได้เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ ความเห็นสำหรับนักวิชาการ และเป็นแหล่งรวบรวมวิทยากรซึ่งทันสมัย สามารถจุดประกายให้มีการศึกษาค้นคว้าและการตั้งโจทย์ใหม่หรือโจทย์ที่อยู่ในกระแสปัจจุบันในสาขาวิชานั้นๆ

วารสารจีนวิทยา ซึ่งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร จัดพิมพ์ขึ้นนี้ เป็นความพยายามที่จะดำเนินการตามพันธกิจของ ศูนย์ฯ คือ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และการศึกษา ค้นคว้าของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการทั่วไป เพื่อให้ผู้ที่สนใจ การศึกษาค้นคว้าด้านนี้สามารถติดตามความรู้ แนวทางการพัฒนา และงานค้นคว้าวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา

วารสารจีนวิทยา ฉบับปีที่ 11 ประกอบด้วยบทความ หลากหลายด้าน ดังนี้ ประเพณี ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ วรรณกรรม ภาษา และการเรียนการสอน

บทความแรก “ประเพณีพิธีจีนในราชสำนักไทย” เป็น บทความที่กล่าวถึงการประกอบพิธีต่างๆ ในราชสำนักไทยที่ เกี่ยวเนื่องกับประเพณีจีน คือ พระราชพิธีเลี้ยงพระตรุษจีน พระราช พิธีสังเวทียะบาย และพระราชพิธีงเด็ก

บทความที่ 2 คือ “Chivalry of the Chinese Heroes: A Character Sketch of the Knights-Errant and the Assassins in Sima Qian’s *Records of the Grand Historian*” เป็นบทความที่เกี่ยวกับบทบาทของจอมยุทธ์และมือสังหารในบันทึกประวัติศาสตร์ของซือหม่าเชียน (ฉื่อจี้) เพื่อศึกษาวิีรกรรมต่างๆ ของจอมยุทธ์และมือสังหารซึ่งมีอิทธิพลต่องานเขียนนิยายในเวลาต่อมา

บทความที่ 3 เป็นบทความที่เกี่ยวกับกลวิธีการแปลทสวดมนต์ของพุทธศาสนาหายาน นิกายมนตรยาน มีชื่อบทความว่า “การศึกษากลวิธีการแปลทับศัพท์ของพยัญชนะต้น [r] ในบทธารณีสูตรของพระอโฆมวัชร” ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีในการแปลทับศัพท์บทธารณีสูตรพยางค์เสียงที่มีพยัญชนะต้น [r] จากภาษาสันสกฤตสู่ภาษาจีน

ถัดมาเป็นบทความด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ “泰国在中国-东盟关系中的桥梁作用” ซึ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของประเทศไทยในฐานะที่เป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับประเทศในกลุ่มอาเซียนมาตลอด 20 กว่าปีที่ผ่านมา

ในวารสารจีนวิทยานี้ยังประกอบด้วยบทความที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาจีนอีกด้วย คือ “การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับอาชีวศึกษา” บทความนี้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาระบบการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย พร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย

บทความถัดมาเป็นบทความที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีน คือ “การรับรู้อารยธรรมจีนโบราณผ่านประวัติศาสตร์นิพนธ์และ

โบราณคดี” ผู้วิจัยศึกษาพัฒนาการของประวัติศาสตร์นิพนธ์เกี่ยวกับอารยธรรมจีนในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคโบราณ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางโบราณคดีและการศึกษาประวัติศาสตร์จีนโบราณที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในการรับรู้เกี่ยวกับอารยธรรมและประวัติศาสตร์จีน

อีกบทความหนึ่งเป็นบทความที่ศึกษาทางด้านวรรณกรรม คือ “อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิยายแฟนตาซีจีนชุด *เหลียวใจจี้อี้*” ผู้วิจัยศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิยายแฟนตาซีจีนชุด *เหลียวใจจี้อี้* 《聊斋志异》เปรียบเทียบกับอนุภาคในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน (Motif-index of Folk-literature) ของสตีธ ธอมป์สัน (Stith Thompson)

นอกจากบทความทั้งหลายข้างต้นแล้ว ในวารสารจีนวิทยาฉบับนี้ยังประกอบด้วยบทความด้านภาษาศาสตร์ 3 บทความ ดังนี้

บทความแรก คือ “《说文解字》象形字研究” ผู้วิจัยสรุปและแบ่งประเภทของตัวอักษรภาพจีน (象形字) จากพจนานุกรมชินหวา จำนวน 244 ตัวอักษร แล้วนำมาสร้างเป็นฐานข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ตามความหมาย ประเภท และโครงสร้าง นอกจากนี้ตัวอักษรภาพจีนเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นรูปแบบความคิดของคนในสมัยนั้นได้อีกด้วย

บทความถัดมา คือ “汉泰双宾动词研究及偏误分析” เป็นบทความที่ศึกษาวิจัยปัญหาโครงสร้างทวิกรรมในภาษาจีนและภาษาไทย โดยใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบสองภาษาซึ่งวิเคราะห์ร่วมกับข้อผิดพลาดและวิธีการรับภาษาของผู้เรียนชาวไทย ทั้งยังวิเคราะห์ระดับความยากง่ายของโครงสร้างทวิกรรมในแบบเรียนด้วย

อีกบทความคือ “การศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามรวมหมู่ในภาษาจีนกลางกับคำลักษณะเดียวกันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ (กำ)” ผู้วิจัยศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามรวมหมู่ในภาษาจีนกลางกับคำลักษณะเดียวกันในภาษาไทย โดยใช้ทฤษฎีต้นแบบตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชาน เป็นองค์ประกอบในการวิจัย

บทความสุดท้ายในวารสารจีนวิทยานี้ คือ “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพหุปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” บทความนี้ศึกษาวิจัยผลการใช้กิจกรรมบูรณาการในการพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนตามทฤษฎีพหุปัญญาเป็นเครื่องมือในการวิจัย

วารสารจีนวิทยา ฉบับนี้ ยังมีบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง 《第二语言研究中的统计案例分析》 เป็นหนังสือที่อธิบายความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถิติและสูตรทางสถิติที่จำเป็นสำหรับการทำงานวิจัยเชิงปริมาณด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ โดยการยกตัวอย่างคำถามการวิจัย การตั้งสมมติฐาน และอธิบายขั้นตอน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจการใช้สูตรสถิติแต่ละสูตรและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงานวิจัยของตน

คณะบรรณาธิการ

๑ สิงหาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

ประเพณีพิธีจีนในราชสำนักไทย เมตตา วงศ์จงใจหาญ	1 - 14
Chivalry of the Chinese Heroes: A Character Sketch of the Knights-Errant and the Assassins in Sima Qian's <i>Records of the Grand Historian</i> Nop Oungbho	15 - 38
การศึกษากลวิธีการแปลทับศัพท์ของพยัญชนะต้น [r] ในบทธารณสูตรของพระอโฆฬวัชระ จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ	39 - 52
泰国在中国-东盟关系中的桥梁作用 张锡镇、蔡炎通、刘昌明、李昕蕾、孙云飞	53 - 72
การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน ภาษาจีนในประเทศไทยระดับอาชีวศึกษา กำพล ปิยะศิริกุล	73 - 101
การรับรู้อารยธรรมจีนโบราณผ่านประวัติศาสตร์ นิพนธ์และโบราณคดี กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธ	102 - 129

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิยาย แฟนตาซีจีนชุดเหลียวโจวอี้ ปราณชนก ตรีรัตนวาริสิน	130 - 148
《说文解字》象形字研究 Namonrut Yamwong	149 - 168
汉泰双宾动词研究及偏误分析 白芬	169 - 187
การศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามรวมหมู่ใน ภาษาจีนกลางกับคำลักษณะเดียวกันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ (กำ) พรสมสรวง สัจจอำครมนตรี	188 - 217
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีหุปัญญาของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย หทัยทิพย์ ยอดเกต ฐนน พูนทรัพย์ไพศาล	218 - 238
บทวิจารณ์หนังสือ คันสนีย์ เอกอัจฉริยา	239 - 241

ประเพณีพิธีจีนในราชสำนักไทย

เมตตา วงศ์จงใจหาญ¹

บทคัดย่อ

“จีนไทยใช้อื่นไกล พี่น้องกัน” คำพูดนี้คงจะเป็นที่คุ้นหูกันดีในหมู่ชาวไทย อันที่จริง จีนและไทยมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย (ตรงกับราชวงศ์หยวนของจีน) รูปแบบความสัมพันธ์จะอยู่ในเชิงการค้าเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนทั้งสองแผ่นดินติดต่อกันค้าขายแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน จนคนไทยในอดีตถึงปัจจุบัน รู้จักวันตรุษจีน วันเซ่งเม้ง เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลขนมบะจ่าง ฯลฯ กันอย่างแพร่หลาย ในพระราชสำนักไทยเองก็มีการประกอบพิธีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีจีน คือ พระราชพิธีเลี้ยงพระตรุษจีน พระราชพิธีสังเวยพระป้าย และพระราชพิธีกึ่งเด็ก

คำสำคัญ พิธีสังเวยพระป้าย พิธีกึ่งเด็ก ประเพณีจีน ราชสำนักไทย

สำเนาสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ของไทยและจีนเป็นรูปแบบระบบบรรณาการอันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางการค้า หรือการค้าในรูปแบบบรรณาการขึ้นด้วย จากหลักฐานของราชวงศ์หยวน สมัยจักรพรรดิคุบไลข่าน เสียขี้ก๊กหรือสุโขทัยส่งทูตไปจีนรวม ๑๐ ครั้ง ขณะที่จีนส่งมา ๔ ครั้ง² สมัยกรุงศรีอยุธยา ตลอดระยะเวลา ๔๑๗ ปีแห่งการเป็นราชธานี พระมหากษัตริย์ไทยได้ส่งขุนนางและคณะทูตานุทูตไปเจริญ

¹นักวิชาการในโครงการวิจัยของศูนย์ส่งเสริมการวิจัยในภูมิภาคเอเชียฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²จากฮวงโหสูเจ้าพระยา หน้า ๒๘

สัมพันธ์ไมตรีกับอาณาจักรจีนรวมทั้งสิ้น ๑๑๒ ครั้ง ในขณะที่อาณาจักรจีนส่งทูตานุทูตมาเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา ๑๙ ครั้ง³

สมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงส่งคณะราชทูตไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีและมีความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการกับจีน ๒ ครั้ง โดย**จีนรู้จักพระองค์ในนามของเจิ้งเจา หรือแต้อ๋อง**

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้มีการจัดส่งทูตไปจีน โดยในราชโองการของจักรพรรดิจีนระบุพระนามของรัชกาลที่ ๑ ว่าเจิ้งหัว เป็นโอรสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระมหากษัตริย์ในยุคต่อๆ มาก็ทรงใช้พระนามแซ่เจิ้ง ในการติดต่อกับจีนทั้งสิ้น อาทิ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงใช้พระนาม เจิ้งผู่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้พระนาม เจิ้งหมิง เป็นต้น

จากความสัมพันธ์ทางการค้าอันเนิ่นนานได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทย-จีน ทั้งศิลปะและประเพณีอื่นๆ ความนิยมในศิลปะจีนเริ่มมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการจำลองแบบสวนจีนมาสร้าง “สวนขวา” ในพระบรมมหาราชวัง สาเหตุหนึ่งที่ทรงโปรดศิลปะจีนเช่นนี้ น่าจะมีเหตุมาจากทรงมีเจ้าจอมและพระมเหสีเชื้อสายจีนด้วยเช่นกัน กล่าวคือ สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (พระพี่นางของรัชกาลที่ ๑) มีพระภักดาเป็นเศรษฐีจีน มีชื่อว่าเจ้าขรรค์เงิน และทรงให้กำเนิดพระธิดาคือ เจ้าฟ้าหญิงบุญรอด ซึ่งได้อภิเษกสมรสกับพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

³ บัณฑิต ล่ำซำ การสัมมนาวิชาการ บนเส้นทางความสัมพันธ์ไทย - จีน หน้า ๑๙

เจ้าฟ้าหญิงบุญรอด ต่อมาเป็นพระราชมารดาใน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) และได้รับ สถาปนาเป็นกรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในต้นรัชกาลที่ ๔ หลังจากที่เสด็จสวรรคตไปแล้ว (ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า รัชกาลที่ ๔ มี สายโลหิตเชื้อจีน)

ประเพณีจีนในราชสำนักไทย

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการประกอบ พระราชกุศลเลี้ยงพระตรุษจีน เนื่องด้วยชาวจีนนำสิ่งของมาถวาย มากมายจนเหลือเฟือ จึงจัดบำเพ็ญพระราชกุศล โปรดให้มีเลี้ยง พระสงฆ์รวม ๓ วัน ทั้งให้จัดเรือขนมจีนมาถวาย ไม่มีการสวดมนต์ เมื่อพระสงฆ์ฉันเรียบร้อยแล้ว ก็มีการเลี้ยงข้าราชการ และทรงปล่อย ปลาทุกวันทรงบำเพ็ญพระราชกุศลนี้ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าการทำบุญตรุษจีนโดยเลี้ยงขนมจีนนั้น ไม่ใช่ธรรมเนียมของจีน จึงโปรดเกล้าฯ ให้นำเกาเหลามาเลี้ยง พระสงฆ์แทน และได้เพิ่มเครื่องเซ่นอย่างจีนที่หน้าพระพุทธรูป เช่น แดงโม ขนมหุ้ง กระเทียมดอง น้ำตาลทราย ส้ม ฯลฯ

ปกติคนไทยไม่มีธรรมเนียมทำบุญวันเกิด ปิดบังเดือนปีเกิด เพราะไม่ฉลองอย่างฝรั่งหรือจีน กระทั่งขุนนางบริวารสมเด็จพระ เจ้าพระยาแห่งตระกูลขุนนางจัดแซยิดให้นายตนคราวอายุ ๕๐ ปี (ถือว่า ๕๐ ปีบริบูรณ์) จึงเริ่มมีต้นแบบแซยิดให้หมู่เจ้านายขุนนาง ครั้นถึงมหามงคลสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา จึงทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ถือ

ว่าต้องตามแบบแซยิดจีนที่เรียกว่า บั้นลี้ใหญ่⁴

นอกจากนี้แล้ว ยังได้พบภาพพระบรมฉายาลักษณ์และพระฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นดำรงพระอิสริยยศกิติมกุฎราชกุมาร ทรงฉลองอย่างฮ่องเต้ของจีน และขุนนางอย่างจีน โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ช่างสร้างถวาย บ้างก็มองว่าทรงฉลองพระองค์ตามกระแสความนิยมจีนในช่วงนั้น แต่สำเนียงชั้น

⁴ ธรรมเกียรติ กั่นอริ “พระราชกุศลตรุษจีน และพระราชพิธีสังเวยพระปาย” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๑๒ (๔) กุมภาพันธ์ หน้า ๖๖-๗๓

ชวนะ⁵ ได้อธิบายว่า ทรงกระทำเพื่อเป็นวิเทโศบายเกี่ยวกับเอกราช และอธิปไตยของไทย

อย่างไรก็ตาม นอกจากการฉลองพระองค์ชุดฮ่องเต้จีน และการจัดแฮยิดจินแล้ว ยังมีข้อมูลอื่นๆ ที่กล่าวอ้างถึงความนิยมใน ศิลปะประเพณีจีนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ปรากฏเห็นเป็นรูปธรรมอยู่ทุกวันนี้คือ พระที่นั่งเวหาสน์จำรูญ ซึ่งเป็นพระที่นั่งจีนในพระราชวังบางปะอิน มีนามเรียกเป็นภาษาจีนว่า “เทียนเม่งเต๋ย” (天明殿) (เทียน – ฟ้า, เม่ง – สว่าง, เต๋ย – พระที่นั่ง)

พระที่นั่งนี้สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระยาโชฎีกกราชเศรษฐี (เถียน) ขุนนางเชื้อสายจีน ต้นสกุล โชติกเสถียร ได้ชักชวนขุนนาง พ่อค้าจีน และชาวจีนทั่วไป ร่วมกันสมทบทุนสร้างพระที่นั่งองค์นี้ขึ้นถวาย โดยสร้างขึ้นตามแบบ ศิลปะจีนทั้งสิ้น เป็นสถาปัตยกรรมจีนที่งดงาม องค์พระที่นั่งภายนอก ประดับลายมังกรต้นเมฆตามคติจีน ซึ่งถือเป็นเครื่องขลังกันภัยร้ายต่างๆ ส่วนภายในก็ตกแต่งเป็นศิลปวัฒนธรรมจีนล้วน มีราชบัลลังก์แบบจีน รวมทั้งห้องบูชาบรรพบุรุษ และประดิษฐานพระป้าย อันเป็นที่มาของพระราชพิธีสังเวยพระป้าย

พระราชพิธีในปัจจุบัน

พระราชพิธี คือ พิธีการที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจตามกำหนดที่เป็นแบบแผนราชประเพณีสืบมาแต่โบราณ

⁵ จาก คนจีน ๒๐๐ ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภารภาค ๒ เส้นทางเศรษฐกิจ ฉบับพิเศษ หน้า ๒๐-๒๓

หรือการพระราชพิธีที่ทรงพระราชดำริมีพระราชประสงค์ให้จัดทำขึ้น
พระราชพิธีและงานพระราชกุศลประจำปี⁶ มีดังนี้

๑. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตรขึ้นปีใหม่
- ๒. พระราชพิธีสังเวศพระปาย**
๓. พระราชกุศลมาฆบูชา
๔. พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธรูปมหามณีนันทนปฏิมากร
๕. พระราชพิธีบวงสรวงพระสยามเทวาธิราช และเทศกาลตรุษ
๖. พระราชพิธีสงกรานต์
๗. พระราชพิธีฉัตรมงคล
๘. พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ
๙. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา
๑๐. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล วันถวายพระเพลิงพระพุทธรูปเจ้า
๑๑. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร์ และพระราชกุศลทักษิณานุปทานพระบรมอัฐิสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
๑๒. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุปสมบทนาคหลวง

⁶พระราชพิธีในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร หน้า ๑๑-๑๖

๑๓. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในวัน
อาสาฬหบูชา
๑๔. พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ
๑๕. พระราชพิธีสารท
๑๖. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน
๑๗. พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน
วันปิยมหาราช
๑๘. พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

จากพระราชพิธีทั้งหมด จะพบมีพระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับ
ประเพณีจันทอยู่ ๑ รายการคือ ข้อ ๒ พระราชพิธีสังเวยพระป้าย

พระราชพิธีสังเวยพระป้าย

พระป้าย หรือ เก้าอี้ คือ แผ่นป้ายที่จารึกพระปรมาภิไธยของ
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเทพศิรินทรา
บรมราชินี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ
ศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เป็นอักษรจีน ตามขนบธรรมเนียม
จีนที่นิยมจารึกชื่อบรรพบุรุษไว้บนแผ่นป้ายสำหรับไว้บูชาประจำบ้าน
เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุพการี

อันที่จริง การสร้างพระป้ายนี้มีขึ้นตั้งแต่ในรัชกาลพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงโปรดให้สร้างพระป้าย
พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่
พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร
ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้สร้าง
พระป้ายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ

พระเทพศิรินทราบรมราชินี พระป้ายทำด้วยไม้จันทน์ กรอบและซุ้มเป็นรูปมังกร มีอักษรจีนเป็นพระนาม ครั้นต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างและแต้มพระป้ายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ณ พระราชวังบางปะอิน

พระป้ายนี้ประดิษฐานไว้ ณ พระที่นั่งสองแห่ง คือ พระป้ายที่พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต และพระป้ายที่พระที่นั่งเวหาสน์จำรูญ พระราชวังบางปะอิน พระป้ายที่พระที่นั่งอัมพรสถาน มีลักษณะเป็นเทวรูปหล่อทรงเครื่องกษัตริยาธิราช พระหัตถ์ขวาทรงพระแสงขรรค์ พระหัตถ์ซ้ายจับเสมอพระอุระ เหมือนกับองค์พระสยามเทวาธิราช แต่พระพักตร์เหมือนพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานในซุ้มเรือนแก้วแบบเก๋งจีน ทำด้วยไม้จันทน์ จำหลัก ลงรักปิดทอง จารึกพระปรมาภิไธยเป็นอักษรจีนที่ด้านหลังเรือนแก้ว มีฉัตรทอง ๕ ชั้น ตั้ง ๒ ข้าง

ส่วนพระป้ายที่พระที่นั่งเวหาสน์จำรูญ พระราชวังบางปะอิน เป็นแผ่นป้ายพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีคู่หนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถคู่หนึ่ง จารึกบนแผ่นไม้จันทน์ ปิดทองขอบไม้จันทน์จำหลักลายจีน พระป้ายทั้ง ๒ คู่ ประดิษฐานในซุ้มเรือนแก้วแบบเก๋งจีนทำด้วยไม้จันทน์จำหลักลายลงรักปิดทอง ตั้งอยู่ ณ ท้องพระโรงกลาง หน้าห้องพระบรรทมชั้นบนของพระที่นั่งเวหาสน์จำรูญ พระราชวังบางปะอิน

พระราชพิธีสังเวยพระป้าย คือ การตั้งเครื่องควาจำรูญก่อน ๑ วัน คือในวันแรม ๑๕ ค่ำ ซึ่งเป็นวันไหว้ ส่วนที่พระที่นั่งอัมพรสถาน

สังเวทในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑ ของจีน ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ (เปลี่ยนมาสังเวทพร้อมกันในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑ ของจีน หรือวันตรุษจีน หลังจากสมเด็จพระศรีสุรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเสด็จสวรรคตแล้ว) การสังเวทพระป้ายที่พระที่นั่งเวหาสน์จำรูญและพระที่นั่งอัมพรสถาน มีมาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานกระแสนิยมไว้ว่า เมื่อทำพระป้ายขึ้นแล้ว ก็ควรมีการเช่นตามธรรมเนียมจีนและควรมีทุกปี พระราชพิธีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้วยพระองค์เอง หากบางปีมีพระราชกรณียกิจอื่นที่ไม่สามารถเสด็จพระราชดำเนินได้ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าลูกเธอ หรือพระราชวงศ์ผู้ใหญ่ เสด็จประกอบพระราชกรณียกิจแทนพระองค์

เครื่องสังเวทพระป้ายเป็นเครื่องคู่ มีหัวหมู เป็ด ไก่ ขนมหง่ ขนมเปี้ยะ ซาลาเปา ผลไม้ กระดาษเงิน กระดาษทอง กิมฮวยอั่งตั่ว (วิมานเทวดาทำด้วยกระดาษ) ผ้าสีชมพู ประทัด (ยกเลิกเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๕-๘๖) ธูป เทียนเงิน เทียนทอง

พระราชพิธีสังเวทพระป้ายนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถึง ทรงจุดธูปเทียน เครื่องสักการะทรงจุดธูปหางปักที่เครื่องสังเวท ขณะนั้น พนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินลงจากพระที่นั่งไปทรงเผากระดาษเงิน กระดาษทอง (สมัยก่อนทรงจุดประทัดด้วย) แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ เมื่อธูปที่จุดปักไว้ที่เครื่องสังเวทหมดดอกแล้ว เจ้าหน้าที่จึงลาถอนเครื่องสังเวท และนำวิมานเทวดา (กิม

ฮวยอังตัว) ไปปักในแจกันที่โต๊ะเครื่องบูชา พร้อมทั้งผูกผ้าสีชมพู เป็น
เส้นจีวร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเผากระดาษเงินกระดาษทอง
ในพระราชพิธีสังเวยพระป้า

พระราชพิธีงเด็ก

นอกจากพระราชพิธีสังเวยพระป้า ที่ได้ทรงปฏิบัติกันมาทุกปี
แล้ว ยังมีพระราชพิธีอีกอย่างหนึ่งที่ได้มีการปฏิบัติเป็นครั้งคราว คือ
พระราชพิธีงเด็กอุทิศกุศลถวายผู้ล่วงลับ ซึ่งจัดทำโดยคณะสงฆ์
อาณานิคม เทาที่ค้นได้ มีพระราชวงศ์ที่ได้รับการบำเพ็ญกุศลนี้หลาย
องค์ด้วยกัน อาทิ

- งานถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัว พระอนุชาทำงเด็กถวายกุศล ๗ วัน
- พ.ศ.๒๔๐๔ งานพระบรมศพ สมเด็จพระเทพศิรินทรา
บรมราชินี (ในรัชกาลที่ ๔)

- พ.ศ.๒๔๐๘ งานพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
- พ.ศ.๒๔๑๑ งานพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- พ.ศ.๒๔๒๓ งานพระบรมศพ สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์
- พ.ศ.๒๔๓๗ งานพระศพ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวิชรมหิศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารในรัชกาลที่ ๕
- พ.ศ.๒๔๘๙ งานพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลฯ
- พ.ศ.๒๔๙๘ งานพระบรมศพ สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยิกาเจ้า
- พ.ศ.๒๕๒๘ (วันที่ ๑๙ มีนาคม) งานพระบรมศพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ณ ลานพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท
- พ.ศ.๒๕๕๑ งานพระบรมศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
- พ.ศ.๒๕๕๔ งานพระบรมศพ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี

จะเห็นได้ว่าประเพณีพิธีจีนมีอยู่ในราชสำนักไทย เป็นพระราชพิธีที่ทรงกระทำกันมาตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ ด้วยเหตุปัจจัยด้านพระราชนิยม และสายพระโลหิต บางพระราชพิธีปฏิบัติเป็นครั้งคราว เช่น พระราชพิธีงัดเกอักษิคุศุล พระราชพิธีแชยิด บางพระราชพิธีเลิกปฏิบัติแล้วในกาลปัจจุบัน เช่น พระราชกุศลเลี้ยงพระตรุษจีน

บางพระราชพิธียังคงยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีทุกปี เช่น พระราชพิธีสังเวยพระป้า พระราชประเพณีพิธีจีนเหล่านี้คงจะดำรงอยู่ในราชสำนักไทยสืบต่อไป เนื่องจากการแสดงความกตัญญูต่เวทิตาต่อบรรพบุรุษบุพการีของพระราชวงศ์

บรรณานุกรม

คนจีน ๒๐๐ ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค ๒.

ศีกฤทธิ ปราโมช, มรว. (๒๕๔๓) โครงกระดูกในตู้. ดอกหญ้า.

จากฮวงโหสู่เจ้าพระยา. (๒๕๔๘) ธนาครกสิกรไทย.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชพิธีสิบสองเดือน.
ผ่านฟ้าพิทยา.

นินิ เอียวศรีวงศ์. ปากไก่และใบเรือ. (๒๕๓๘) แพร่สำนักพิมพ์.

พระราชพิธีในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล

อดุลยเดชฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร. (๒๕๔๒) กรม
ศิลปากร.

พระราชพิธีสิบสองเดือน <http://www1.mod.go.th/heritage/king/ceremony>

วารสารณ จิวชัยศักดิ์. พินิจไทย. สถาบันไทยศึกษา จุฬา.

<http://www.bkknews.com/weekend/20050202/wed22.shtml>

สุวนัน ขวัญทอง. พระราชพิธีสังเวยพระป้า.

<http://cul.hcu.ac.th/matter/traditional-china.html>

ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่มที่ ๓. (๒๕๒๕). กรมศิลปากร.

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. ขุนนางไทยเชื้อสายจีนบางตระกูลในสมัย

รัตนโกสินทร์ <http://www.thai-d.com/siam-china/hcu/kunnang.htm>

ศุภวรรณ ชวรัตน์วงศ์. บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยตั้งแต่สมัย
อยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่๓ พ.ศ.๒๑๗๒ – ๒๓๙๔.
(๒๕๔๑)

http://www.thairath.co.th/thairath1/2547/column/person/jan/25_1_47pics.php
(ภาพขาว)

Traditional Chinese Customs in Thai Royal Court

Metta Wongjongjaihan

ABSTRACT

“Thailand and China are one family,” this remark is very familiar to Thai people. In fact, Thailand did establish the close ties with China since Sukhothai Kingdom (corresponding to Yuan Dynasty of China). The relationship is mostly in terms of trade and commerce. Since then, people of both lands have conducted business; thereby learning and exchanging the culture of each other. As a result, Thai people from the past to the present have known such Chinese festivals as Chinese New Year, Tomb-sweeping Day, Mid-Autumn Festival and Dragon Boat Festival well. Even the Thai Royal families also holds the ceremonies related to Chinese tradition like the Royal ceremony of offering food alms to monks during Chinese New Year Festival, the Royal homage to the ancestors’ spirits tablets, and the Chinese funeral Royal rituals.

Keywords: *homage to ancestors’ spirits tablets, Chinese funeral rituals, Chinese Customs, Thai Royal Court*

Chivalry of the Chinese Heroes: A Character Sketch of the Knights-Errant and the Assassins in Sima Qian's *Records of the Grand Historian*

Nop Oungbho¹

ABSTRACT

This article looks into a character sketch of the historical knights-errant and assassins as depicted in Sima Qian's *Records of the Grand Historian*. Both groups of people are featured in two chapters of the *Records*, which are 'Biographies of the Knights-errant' and 'Biographies of the Assassins', respectively, including how they were born to the society, what they did, their social positions and ideals towards their own acts, and how different groups of people thought about them. The article would also discuss the Chinese-style heroism, which has influenced many writers in creating the works of fiction about 'wuxia' (martial hero or warrior) in later periods as well.

Keywords: *Chinese knight-errant, heroism, Records of the Grand Historian (Shiji)*

¹ Nop Oungbho, Ph.D. candidate, Chinese Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. E-mail: huangtianci@gmail.com

Introduction

Amongst the historical records of the ancient China, Sima Qian's *Records of the Grand Historian*², which will later be referred as '*Shiji*' (Chinese: 史記, literally 'The Historical Records'), is one of the principle and most influential documents that many have trusted. It was compiled and written by Sima Qian (司馬遷), an official in the imperial court in the Han dynasty (206 B.C. – 220 A.D.), succeeding the works of his father Sima Tan (司馬談), who was also a historian of that period. *Shiji* covers the history of ancient China from the age of the Yellow Emperor (黃帝) to the reign of Emperor Han Wudi (漢武帝), which is the time of the author's own life. It comprises 120 volumes of classical texts, mostly biographies of historical individuals, such as kings, emperors, sages and generals, etc.

While several volumes of annals and biographies are about the ruling class or aristocrats, 'Biographies of the Knights-errant' ('*Youxia Liezhuan*' 遊俠列傳, volume 124) and 'Biographies of the Assassins' ('*Cike Liezhuan*' 刺客列傳, volume 86) are two volumes specifically devoted to the lives of the knights-errant and assassins in the history. These people generally are commoners who performed memorable chivalrous acts, some notably

² The 'Grand Historian' or '*Tai Shi Gong*' (太史公) is the title Sima Qian referred to himself in the records.

without the use of force or weaponry, and had gradually become the ‘people’s heroes’, even before ‘*xia*’ (chivalry or hero) became associated with ‘*wu*’ (martial or armed).

1. About the knight-errant

Those who were growing up in the 70’s or 80’s Thailand, especially the ones who are of Chinese descendants, may have been familiar with the words ‘*kamlang phainai*’ (กำลังภายใน) and ‘*jomyut*’ (จอมยุทธ์), one way or another, due to the vast popularisation of novels, TV series or films that feature the martial arts, or the *wuxia* contents. One can easily picture a wandering swordsman (or swordswoman), travelling through mountains and villages, in search of a master to learn from and perfect the craft in martial arts, or to find the most evil archenemy in order to avenge for the loved ones. These martial arts heroes (or heroines) are called *xia* (俠) in Mandarin Chinese, which are aptly translated into English as ‘knight-errant’³. The stories of the knights-errant are repeatedly told in popular media, and we are simply entertained by their elaborate sword fights and the courageous acts of the characters. These stories always have us wonder

³ James Liu explained that the term ‘knight-errant’ is by far close enough to the original, and the least misleading of several other translations, i.e. ‘cavalier’, ‘adventurer’, or ‘soldier of fortune’. (Liu, 1979: xii)

whether such people really did exist in Chinese history, or were they merely just a myth? So before these martial arts heroes had established themselves in the realms of literature, we have to venture their historical background to better understand their social positions.

The knight-errant first appeared during the Warring States period (戰國, 475-221 B.C.)⁴, amongst many social unrests and the founding of various schools of intellect, i.e. Confucianism (儒家), Taoism (道家), Legalism (法家), and Mohism (墨家). While these schools of philosophers and thinkers were trying to persuade the feudal rulers to follow their way, the knights-errant simply took justice in their own hands, to right the wrongs, and to help the poor and the distressed, regardless of the law. Han Fei Zi (韓非子), The leader of Legalism, once expressed his opinion about the knights-errant in the article called *Wu Du* (五蠹) or Five Vermin⁵, he stated:

⁴ According to many historians, the beginning of the Warring States period ranges from 481-403 B.C. Sima Qian said the period began during the first year of King Yuan of Zhou (周元王) which is 475 B.C., Sima Guang said it began in the 23rd year of King Weilie (周威烈王) which is 403 B.C., and Lü Zuqian said it began in the 14th year of Duke Ai of Lu (魯哀公) which is 481 B.C. (Zheng Tianting, and Tan Qixiang, eds, 2000: 2149) This article uses Sima Qian's choice of 475 B.C.

⁵ According to Han Fei, there were five groups of people who were harmful to the law, namely the scholars (學者), the orators (言談者), the sword bearers (帶劍者), the officials (患御者), and the craftsmen and the merchants

‘The Confucian scholars confuse the law with their writings, while the knights-errant violate the prohibitions by force. Yet the rulers of men treat both with courtesy. That is why there is disorder.’ (Sima Qian 司馬遷, 2010: 2413.)

(Translation by James J. Y. Liu)

This is an obvious proof that Han Fei Zi did not approve of the principles of both the Confucian scholars and the knight-errant. Due to the fact that Han Fei was promoting the sanctity of the law, these two groups of people would be great obstacles to his belief and execution. While the former valued morality above all rules, the latter simply discarded the law, and did what they saw was right instead. According to the chivalrous acts they usually performed, the knights-errant were often criticised for not paying any respect to the law of the states. So naturally, they became the state’s rebels, especially in the eye of the Legalists.

The knights-errant were often conceived as independent fighters who possessed an exceptional ability to use different kinds of weapons or superhuman force to fight crimes, and somehow became good vigilantes whom people expected help or rescue from.

(工商之民). The aforementioned ‘sword bearers’ are undoubtedly the knights-errant.

Apart from the typical looks many have envisioned, the knights-errant were actually very diverse in terms of appearances and their principles. According to several books about knights-errant, there have been many types of *xia* throughout Chinese historiography (Teo, 2009: 3; Wang Qi 王齊, 1997: 49-83), they were generally categorised by:

1) their action, such as *youxia* (遊俠 wandering knight-errant), *yinxia* (隱俠 hermit knight-errant), and *daoxia* (盜俠 bandit knight-errant);

2) their social status or gender, such as *qingxiang zhi xia* (卿相之俠 royal knight-errant), *buyi zhi xia* (布衣之俠 plebeian knight-errant), *sengxia* (僧俠 monk knight-errant), and *nüxia* (女俠 female knight-errant);

3) their principles or intellect, such as *yixia* (義俠 upright knight-errant), *haoxia* (豪俠 heroic knight-errant), and *ruxia* (儒俠 Confucian knight-errant); or

4) their fighting ability or strength, such as *jianxia* (劍俠 sword-carrying knight-errant), and *wuxia* (武俠 combative knight-errant).

While knights-errant are usually seen as commoners, many scholars actually believe that their former status could be of higher or lower class. In *Han Shu* (漢書) or the Book of Han, Ban Gu (班固) has mentioned Four Princes of the Warring States (戰國四公子), which are Xinling Jun from

the State of Wei (魏國信陵君), Pingyuan Jun from the State of Zhao (趙國平原君), Mengchang Jun from the State of Qi (齊國孟嘗君), and Chunshen Jun from the State of Chu (楚國春申君). These four princes were born in the feudal lords' families, but they liked to lead the life of the knight-errant. Their courageous acts gained respect and admiration from many people. Weng Lixue's article describes that the knights-errant came from many social backgrounds, some used to be Confucian scholars, some were the former Mohists, and some were high class warriors who lost their royal statuses. (Weng Lixue 翁麗雪, 1986: 23-27) Weng also wrote about the knights-errant's attitudes towards worldly matters and human interrelations, which are:

- 1) They do not value wealth or any possessions,
- 2) They like to help those in distress,
- 3) They like to travel and meet people,
- 4) They take revenge for those who are wrongly done,
- 5) They are willing to give up their life for others, and
- 6) They value truth and honesty. (Weng, 1986: 40-44)

These are the idealistic features the knights-errant should possess, which would make them the ideal figures that

are selfless, dauntless, free-spirited, and noble. And people would indisputably look up to them as heroes.

2. The Knights-errant and the Assassins in *Shiji*

2.1 The Knights-errant in *Shiji*

Youxia Liezhuan or the 'Biographies of the Knights-errant' is the 124th volume in *Shiji*. It depicts the lives of Zhu Jia (朱家), Ju Meng (劇孟), and Guo Xie (郭解) who were the famous knights-errant during the early Han period.

In the introduction, Sima has made a clear statement about why he wrote this chapter:

To save people from distress and relieve people from want: is it not benevolence? Not to belie another's trust and not to break one's promises: such conduct a righteous man would approve. That is why I wrote the 'Biographies of the Knights-errant'...

...Now, as for the knights-errant, though their actions were not in accordance with the rules of propriety, they always meant what they said, always accomplished what they set out to do, and always fulfilled their promises. They rushed to the aid of other men in distress without giving a thought to their own safety. And when

they had saved someone from disaster at the risk of their own lives, they did not boast their ability and would have been ashamed to brag of their benevolence. (Liu, 1979: 14-15)

From the above paragraphs, it is easily understood that the author has such sympathy and high esteem towards the knights-errant, and he likes to make known to other people how important these people are to the society. To justify the existence of the knights-errant and their principles, Sima added, “*if we expect accomplishment in one’s doing and honesty in one’s saying, how can one do without the fundamentals of knight-errantry?*” (Sima Qian 司馬遷, 2010: 2414)

After this, Sima Qian started to describe the lives of Zhu Jia, Ju Meng, and Guo Xie, respectively. Zhu Jia lived during the reign of the first emperor of Han dynasty (Han Gaozu 漢高祖, 206-193 B.C.). He was known as the person who helped many people, sheltered them or saved their lives. And yet he never showed off his benevolence, and refused to receive any reward or expression of gratitude from others. Ju Meng was a native of Luoyang. He was described to have similar characteristic to Zhu Jia, except for the fondness in gambling and other games that were the youths’ favourite. When his mother died, there were nearly a thousand carriages from far

away came to attend the funeral. This shows how Ju Meng was much loved and respected by many.

Both Zhu Jia and Ju Meng are depicted as penniless heroes. They helped other people without considering the basic needs of themselves, as Sima wrote that Zhu Jia *“liked to help the poor first, while his family had no money to spare, his clothes were ragged and old, and he only had a simple and tasteless meal”* (Sima Qian, 2010: 2415), and *“by the time Ju Meng was dead, his family barely even had ten pieces of gold to spare.”* (Sima Qian, 2010: 2415) The fact that they thought of other people's happiness and wellbeing first has proved that they were truly generous and selfless.

The next one is Guo Xie, who is best known for his upright and honest act. This is how he is portrayed in *Shiji*:

Guo Xie was a native of Zhi. His grandfather was an expert in physiognomy. His father was a knight-errant who was executed by the Emperor Han Wendi. Guo had a small physique, yet obtuse and brave, and he drank no wine. When he was younger, he was a hot-tempered man, and killed many people whenever he got angry. He was willing to risk his own life to help his friends, offered convicts a hiding place, illegally made his own money, sometimes even robbed tombs. His

crimes were countless, but he somehow managed to escape or was pardoned. As he grew older, he became very modest and kind. He helped other people without expecting them to repay him. Many young men who admired him even avenged for him without his knowing.

Once, his sister's son used his uncle's authority and forced a man to drink beyond his capacity. That man was angry, killed Guo's nephew and ran away. His sister was so furious that she demanded Guo to look for the killer. She said, "You must take care of this for me. Someone has killed my son, but the scoundrel hasn't been caught yet." She left her son's body in the middle of the road and refused to bury it, hoping to put a shame on Guo Xie. Guo sent a man to look into his nephew's murder. Out of desperation, the killer finally told him what had actually happened. Guo said, "It's all right that you killed my nephew, this was entirely his fault." Guo then released the man, and admitted the one who did wrong was his own nephew. He went to collect his nephew's body and buried it. Anyone who heard this story all praised him for

being just, and trusted him more. (Sima Qian, 2010: 2416)

The story of Guo Xie proves that a true knight-errant would not let anything disrupt their utmost principles and what should be done rightly. Guo Xie, as a powerful knight-errant as he was, fully abandoned his personal feelings when judging whether he should kill his nephew's murderer. Although he felt awkward at first (by his sister's forceful request), he decided to let the man go when he found out the truth. The honourable act of Guo Xie has set a standard for any knight-errant in later period as well.

The heroism of the knight-errant can usually be judged by their courage and altruism. An American folklorist Joseph Campbell has stated in his book: "*A hero is someone who has given his or her life to something bigger than oneself*"; and "*...the hero performs a courageous act in battle or saves a life.*" (Campbell with Moyers, 1988: 151-152) Campbell then continued to explain how a hero would take off on a series of adventures, in order to '*recover what has been lost or to discover some life-giving elixir.*' He said that these adventures are the rituals a hero has to undergo to achieve a psychological transformation, and to become more mature when the journey ends.

While a hero according to Campbell looks like a complex, or even spiritual, idea, the Chinese knights-errant's disposition is much simpler and more straightforward than that. The major commitment of the knights-errant is more of a physical act than the psychological one. Sima Qian wrote that the knights-errant *"rushed to the aid of other men in distress without giving a thought to their own safety. And when they had saved someone from disaster at the risk of their own lives, they did not boast their ability and would have been ashamed to brag of their benevolence."* If the mission of a hero is to help people without hesitation or any concern about his or her life's safety, but to serve a much higher concept than life, to show selflessness and bigger heart, then we can definitely put the knights-errant to the category of 'heroes' like what Joseph Campbell has stated above.

2.2 The Assassins in *Shiji*

While the knights-errant in general are highly revered by a lot of people, the assassins, in the other hand, are somewhat arguably less majestic. Many people like to compare the knights-errant to the assassins in many levels and aspects. From the outside, they are similar in the appearance, as a particular group of people who work their way through the use of force and

weaponry. But on the inside, they are still different in essential elements, the generic types of comparison are:

1) The knights-errant only draw their swords to save innocent people from injustice, but killing is not always necessary, and they definitely do not take any wages in return. While the assassins purposely kill by order, most of them are professional killers, so they take money as payment for each killing.

2) Morality is a must-have quality for the knights-errant, while assassins don't necessarily have it.

3) Assassins' motivation can be politics-related, or it could be merely personal grudges, while the knights-errant do not take anything personally, they perform chivalrous deeds only to serve the altruism and justice.

The above arguments are commonly found when speaking of knights-errant and assassins in general. But they are not necessarily true, for there are many assassins who were respected and glorified by a lot of people, especially the ones mentioned in *Cike Liezhuan*. In addition, whether it was the knight-errant or the assassin, in the eyes of Chinese people, both groups possessed a special set of skills and performed the acts of chivalry, and consequently were treated as heroes nonetheless.

The 86th volume in *Shiji*, *Cike Liezhuan* or the 'Biographies of the Assassins', is an anthological record of

the assassins in Chinese history, especially during the Warring States and Han periods. It illustrates the lives of Cao Mo (曹沫), Zhuan Zhu (專諸), Yu Rang (豫讓), Nie Zheng (聶政), and Jing Ke (荊軻), who probably was the most well-known of them all.

Cao Mo was formerly a general of the State of Lu, but Lu army under his command has lost to the state of Qi three times. Afterwards there was a meeting between Qi Huan Gong (齊桓公, Duke Huan of Qi) and Lu Zhuang Gong (魯莊公, Duke Zhuang of Lu). At the altar where the meeting was held, Cao suddenly put a dagger against Qi Huan Gong, forcing him to return Lu territory that was lost in the battle. Qi Huan Gong had no choice but agreed to do so. This is somehow interesting because Cao Mo then became a ‘hero’ for winning the land back, and no one would ever mention that it was he who lost the battle in the first place.

Zhuan Zhu was an assassin hired by Prince Guang of Wu (吳公子光) to murder King Liao of Wu (吳王僚). Zhuan Zhu successfully killed the King in a party, where he hid a dagger in a fish. But after this, he was also killed.

Yu Rang, an assassin of the state of Jin, was renowned for his repeated attempts in killing Zhao Xiangzi (趙襄子) to avenge for his former lord Zhi Bo (智伯). The first time he changed his identity and planned to murder

Zhao Xiangzi in the toilet, where he was caught before doing so. However, Zhao Xiangzi did not kill him but let him go. After that, he covered himself in lacquer to hide his former looks, swallowed charcoal to make his voice coarser, and became a beggar in the market. His friend, upon seeing this, tried to persuade him otherwise, but he insisted on his plan, saying to give up the plan would mean giving up his loyalty to his master as well. Then Yu Rang tried to attack Zhao Xiangzi from under a bridge, but he failed once again and was arrested. Zhao Xiangzi recognised him despite his beggar appearance. Zhao Xiangzi asked Yu Rang why he kept doing this, and was moved by Yu Rang's faithfulness to his master. Yu Rang then requested to stab Zhao Xiangzi's robe instead to show his strong intention of revenge. Zhao Xiangzi gave him his robe, which Yu Rang stabbed three times before killing himself.

Another assassin in the Warring States period was Nie Zheng. Yan Zhongzi (嚴仲子) of Puyang had a dispute with Xia Lei (俠累) who was the prime minister of Han (韓). While Yan Zhongzi was looking for someone to kill Xia Lei, he heard about Nie Zheng's abilities and wanted to befriend him. After repeatedly refusing to see Yan Zhongzi, Nie Zheng eventually let him enter and have a drink. Yan Zhongzi then offered Nie Zheng a lot of gold,

but he refused to accept, saying “*I am fortunate enough to have an old mother with me. Although our family is poor and I am merely a dog butcher. But with this profession I am able to feed my family. Seeing that I can earn some to look after my mother, so I do not dare accepting your gift.*” (Sima Qian, 2010: 1964) Yan Zhongzi heard what he said and insisted no more. Some time later Nie Zheng’s mother died, he then regretted what he has spoken to Yan Zhongzi. So he travelled to see Yan Zhongzi and volunteered to take a revenge for him. Nie Zheng disguised a sword as a walking stick and entered the state of Han. Prime Minister Xia Lei was sitting in his office, guarded by a group of weapon-yielding men. Nie Zheng walked straight in, he stabbed and killed Xia Lei. Then there was a great commotion, where Nie Zheng killed dozens of more men. After that, Nie Zheng skinned his own face, gouged out his eyes, stabbed himself and pulled out his own intestines, and then he died.

Jing Ke was famous for his brave act of making his way into Qin palace to assassinate Qin Wang (秦王) or the King of Qin.⁶ The mission was unsuccessful and Jing Ke was killed afterwards. However, people still praised Jing Ke for his braveness and a strong will to give up his own

⁶ This refers to Ying Zheng (嬴政) who later became the Emperor of Qin, also the first emperor of China.

life as a martyr. The accounts of Jing Ke's mission are later used as source material in a film adaptation by the masterful director Chen Kaige (陳凱歌). The film *The Emperor and the Assassin* (荊軻刺秦王), released in 1998, is a fairly faithful adaptation of Jing Ke's attempted assassination of Qin Wang in *Shiji*. A film studies scholar Leon Hunt commented that Jing Ke “*is a human-scale hero—flawed, but brave enough to give his life up on a mission he wasn't entirely equal to. ...His heroism lies in his willing sacrifice and the suspension of his pacifism for a higher cause—even if he succeeds, he is not going to return.*” (Hunt, 2011: 67) The accounts of Jing Ke as portrayed in this film and *Shiji* have represented the idea of a ‘heroic sacrifice’. For this matter, Jing Ke is naturally and consequently honoured as an epitome of a historical hero.

From all the above stories about the historical assassins, it is evident that being labeled as an assassin does not make these people less worthy than the knights-errant. They, too, can be presented as fearless, brave, honest, and trustworthy men, who would not let anything ruin their principles. They were loyal to their master, and they kept promises they made with their friends. Are these matters not the qualities of the noble men?

3. *Shiji*'s influences on Chinese literature and film

Sima Qian's *Shiji* is not only influential to the studies of Chinese history, but it is also a huge contribution to the realm of Chinese literature. *Shiji* has been praised by scholars of every period of time for the conciseness of the text, the beauty in words of choice, and the vivid portrayal of many historical people. These spectacular qualities of its writing contain literary and aesthetic sense that is quite similar to the writing of fiction. (Zhang Xinke 張新科, 2010: 1-2) As a result, *Shiji* itself is commonly considered as both historical records and a work of literature. So it is not uncommon to see several works of Chinese literature in later periods would regard *Shiji* as the major source of their stories, or be heavily inspired by the writing style of Sima Qian. One of the apparent evidences is that many novels in later period would be named with 'zhuan' (傳) or 'ji' (記) in their title, (Zhang Xinke, 2010: 122) such as *Yingying Zhuan* (鶯鶯傳), *Li Wa Zhuan* (李娃傳), *Chang Hen Ge Zhuan* (長恨歌傳), *Gu Jing Ji* (古鏡記), *Li Hun Ji* (離魂記), and *Zhen Zhong Ji* (枕中記) in Tang dynasty, to name but a few. Both 'zhuan' and 'ji' come from the word *zhuanji* (傳記) which means biographies or records. Sima Qian wrote and categorised *Shiji* by the biographies of historical people, and it became a convention for a story title used

by many writers in later periods. Even the novels in Ming dynasty, such as *Shui Hu Zhuan* (水滸傳, Outlaws of the Marsh, or the Water Margin) or *Xi You Ji* (西遊記, Journey to the West), have also been influenced by this convention.

The stories of the knights-errant and assassins from *Shiji* are also the major source of creating the works of fiction, known as chivalric tales (俠義故事) or chivalric novels (俠義小說) which have stabilised themselves since the Tang period. The Tang novels, also known as Tang Chuanqi (唐傳奇), are considered as prototypes of Chinese novels. Written in classical Chinese, they are very short and concise, yet very self-contained, with a clear plot point and the vivid description of the characters. The images of the knights-errant in the novels are portrayed as either honourable heroes who save people from their distress, or the wise ones who enlighten or punish the arrogant scoundrels. The most popular chivalric novels in Tang period are *Qiuhanke Zhuan* (虬髯客傳), *Hongxian Zhuan* (紅綫傳), *Nie Yinniang* (聶隱娘), *Kunlun Nu* (昆侖奴), and *Xie Xiao'e Zhuan* (謝小娥傳). These novels' main characters mostly are the conventional knights-errant, except for *Nie Yinniang*, whose status is clearly an assassin.

Since the chivalric novels in Tang period, many of the knight-errant or *wuxia* characters in later works of

fiction seem to have inherited the heroic ideal from the ancient time. While the term *wuxia* has become a household genre in Chinese literature and other mediums, modern and contemporary *wuxia* novels, especially the works by Jin Yong (金庸) and Gu Long (古龍), have also become the source materials for *wuxia* films and television series. The *wuxia* film (武俠片) mainly refers to the martial arts action film (sometimes kung fu is included in this genre as well), with the sword-wielding knight-errant character as a protagonist.

At first, the *wuxia* films' popularisation was limited to the Chinese-speaking or Chinese-descendant audience only. Until the year 2000 that the film *Crouching Tiger, Hidden Dragon* (卧虎藏龍 in Chinese) became an international hit. Its oriental exoticism has drawn attention from the western world immensely. The film, based on the novel by Wang Dulu (王度廬)⁷ and directed by Ang Lee (李安), is a *wuxia* romance about a stolen sword, a retiring master, and an arrogant yet impulsive young woman new to the *wuxia* world. It was well received worldwide and

⁷ *Crouching Tiger, Hidden Dragon* is the fourth novel in the Crane-Iron series. This *wuxia*-romance series consists of five books, which are 1. *Crane Frightens Kunlun* (鶴驚崑崙) 2. *Precious Sword, Golden Hairpin* (寶劍金釵) 3. *Sword Force, Pearl Shine* (劍氣珠光) 4. *Crouching Tiger, Hidden Dragon* and 5. *Iron Knight, Silver Vase* (鐵騎銀瓶).

won so many accolades that it became a phenomenon for the Chinese-speaking film industry. The huge success of *Crouching Tiger* leads to many more productions of the big budget movies in the same genre, such as *Hero* (英雄, 2002), which is also about the assassination of Qin Wang, *House of Flying Daggers* (十面埋伏, 2004), both directed by Zhang Yimou (張藝謀), and recently *The Assassin* (刺客聶隱娘, 2015) directed by Hou Hsiao-hsien (侯孝賢).

The *wuxia* characters in the novels and films mentioned above are considered ‘heroes’, not because of their superpowers but their courageous actions, their concern about other people’s lives and social unrests, some of them are even willing to sacrifice themselves for a higher cause. These notions about the heroism of the knights-errant and the assassins can clearly be related to the idea pitched by Sima Qian more than two thousand years ago in *Shiji*, and this very idea still remains imprinted on Chinese people’s minds to the present day.

Conclusion

The stories of a hero in any culture are classic, timeless, and inspiring. A lot of people would love to look into the national history or even local myths, to find out what defines a ‘true hero’. The Chinese-style heroism is presented through a myriad of historical accounts on the

lives and acts of the knights-errant and assassins. Being one of the most trustworthy historical records of China, Sima Qian's *Shiji* has provided various and numerous narratives of these special and interesting groups of people, who are subsequently promoted as idealistic figures in popular media. I hope this article can show you the other side of the so-called 'Chinese heroes' and their contributions to the history of China.

References:

English

- Campbell, Joseph, with Bill Moyers. 1988. **The power of myth**. Betty Sue Flowers, editor. New York: Anchor Books.
- Hunt, Leon. 2011. "Heroic chivalry, heroic sacrifice: 'martial arthouse' as epic cinema", in **The epic film in world culture**, edited by Robert Burgoyne. London and New York: Routledge.
- Liu, James J. Y. 1979. **The Chinese knight-errant**. Taipei: Southern Materials Center, Inc.
- Teo, Stephen. 2009. **Chinese martial arts cinema: the wuxia tradition**. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Chinese

- Ban Gu 班固. 2010. **Hanshu 漢書**. Beijing: Zhonghua Shuju.

- Cui Fengyuan 崔奉源. 1986. *Zhongguo gudian duanpian xiayi xiaoshuo yanjiu* 中國古典短篇俠義小說研究. Taipei: Lianjing Chubanshe.
- Peng Wei 彭衛. 2013. *Youxia yu Handai shehui* 遊俠與漢代社會. Hefei: Anhui Renmin Chubanshe.
- Sima Qian. 司馬遷. 2010. *Shiji* 史記. Beijing: Zhonghua Shuju.
- Wang Qi 王齊. 1997. *Zhongguo gudai de youxia* 中國古代的遊俠. Beijing: Shangwu Yinshuguan.
- Weng Lixue 翁麗雪. 1986. "Gudai xiashi de fengmao" "古代俠士的風貌", in *Wen Tzao Journal* 文藻學報, vol. 1. Kaohsiung: Wenzao Ursuline University of Languages.
- Zhang Xinke 張新科. 2010. *Shiji yu Zhongguo wenxue* 史記與中國文學. Beijing: Shangwu Yinshuguan.
- Zheng Tianting, and Tan Qixiang, eds 鄭天挺、譚其驤. 2000. *Zhongguo lishi dacidian* 中國歷史大辭典. Shanghai: Shanghai Cishu Chubanshe.

การศึกษากลวิธีการแปลทับศัพท์ของพยัญชนะต้น [r]

ในบทธารณีสสูตรของพระอโฆฉวัชร

จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ¹

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้นำเสนอกลวิธีการแปลบทธารณีสสูตรที่แปลโดยพระอโฆฉวัชร อันเป็นบทสวดมนต์ของพุทธศาสนาหายาน นิกายมนตรยาน (密教) เนื้อหาของบทความแบ่งออกเป็นสี่หัวข้อดังต่อไปนี้ หัวข้อแรกคือความหมายของศาสนาพุทธ นิกายมนตรยาน หัวข้อที่สองคือประวัติโดยสังเขปของพระอโฆฉวัชร ตามมาด้วยหัวข้อความหมายของบทธารณีสสูตร และกลวิธีในการแปลทับศัพท์บทธารณีสสูตรพยางค์เสียงที่มีพยัญชนะต้น [r] จากภาษาสันสกฤตสู่ภาษาจีน

คำสำคัญ พระอโฆฉวัชร มนตรยาน บทธารณีสสูตร พยัญชนะต้น [r] การแปลทับศัพท์

หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากความแตกต่างระหว่างระบบเสียงภาษาสันสกฤตกับภาษาจีน ทำให้พระอโฆฉวัชรต้องหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนชาวจีนสามารถสวดมนต์เหล่านี้ได้เหมือนกับต้นฉบับภาษาสันสกฤตผ่านตัวอักษรจีน การแปลคัมภีร์ศาสนาพุทธ นิกายมนตรยาน เริ่มมีในประเทศจีนตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ 7 (หลั้ว เจี้ยนฝู 呂建

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ email:chatu_wits@hotmail.com

福: 2010: 143) เนื้อหาของบทความฉบับนี้ ผู้เขียนจะคัดเฉพาะการแปลทับศัพท์บทธารณสูตรเฉพาะพยางค์เสียงที่มีพยัญชนะต้น [r] ที่แปลโดยพระอโนมวัชระ (不空金剛) เพียงรูปเดียวเท่านั้น ท่านมีชีวิตอยู่ในประเทศจีนช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 (ราชวงศ์ถัง) (หลิว เจี้ยนฝู 呂建福: 2010: 77-80) การศึกษาในอดีตนั้น นักวิชาการเน้นการศึกษาระบบเสียงภาษาจีนเป็นหลัก แต่ในระบบเสียงภาษาจีนไม่มีพยัญชนะต้นเสียง [r] จึงทำให้มีอักษรจีนจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ถูกนำมาศึกษาต่อว่าที่สุดแล้วผู้แปลจัดการอย่างไรกับความแตกต่างในจุดนี้ เช่นเดียวกัน ในขณะที่ผู้เขียนศึกษาระดับปริญญาเอก ได้ทำการศึกษาเฉพาะระบบเสียงภาษาจีนในยุคศตวรรษที่ 6-7 จึงให้อักษรกลุ่มที่แปลทับศัพท์พยัญชนะต้นเสียง [r] ไม่ถูกนำมาใช้วิเคราะห์ใดๆ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าควรนำมาศึกษาต่อ เพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งในมุมมองของการแปล การสร้างอักษรจีนเพื่อวัตถุประสงค์จำเพาะ และการศึกษาการแปลทับศัพท์พระไตรปิฎกในมุมมองของนักวิชาการไทยต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

คัมภีร์และบทธารณทั้งหมด 167 บท รวม 244 บรรพที่แปลโดยพระอโนมวัชระ ซึ่งหลังจากการศึกษาแล้วพบว่าพระสงฆ์รูปนี้ได้แปลบทธารณสูตรไว้ 129 บท 169 บรรพ (กู่ สยงเหว้ย 顧雄偉: 2015: 29-35) และผู้เขียนจะคัดเฉพาะพยางค์เสียงที่มีพยัญชนะต้น [r] มาทำการศึกษาเท่านั้น

วิธีการศึกษา

ผู้เขียนศึกษาพระไตรปิฎกฉบับภาษาจีน 《大正新修大藏經》 หรือที่รู้จักทั่วไปในชื่อ 《大正藏》 โดยบทความฉบับนี้จะศึกษาเฉพาะ เนื้อหาจากบทธารณสูตรในหมวด 密教部 เล่มที่ 18-21 เท่านั้นและ ศึกษาและเทียบเคียงเพิ่มเติมกับ Chinese Buddhist Electronic Text Association (CBETA) ในรูปแบบของซีดี-รอม เวอร์ชัน ค.ศ. 2015 สำหรับต้นฉบับภาษาสันสกฤต ผู้เขียนถอดคำอ่านจากอักษร สิทธิมาตร ซึ่งมีปรากฏอยู่ในเนื้อหาของพระไตรปิฎกฉบับภาษาจีน โดย เปรียบเทียบบทสวดพยางค์ต่อพยางค์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้ทราบว่าพระอโศกมหาราชได้ใช้กลวิธีใดในการจัดการกับความแตกต่างของภาษาจีนและภาษาสันสกฤต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแปลทับศัพท์บทธารณสูตร ที่จำเป็นจะต้องแปลให้เสียงตรงกับ ต้นฉบับภาษาสันสกฤตมากที่สุด

1. ความหมายของศาสนาพุทธ นิกายมนตรยาน

นิกายมนตรยาน (Esoteric Buddhism) หรือลัทธิคฤหยาน (密教) แปลว่าลัทธิลับเป็นศาสนาพุทธนิกายหนึ่งของประเทศอินเดีย ซึ่งเกิดขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 7 ในช่วงแรกยังอยู่ในแนวมหายาน (ชยา ก่วงชิง 夏廣興: 2008 : 1) แต่หลังจากพุทธศตวรรษที่ 10 นิกายนี้ แยกตัวออกมาเป็นยานใหม่ โดยเรียกพวกมหายานเดิมว่าพวกเปิดเผย ส่วนพวกตน เรียกว่า พวกลับ (ประยงค์: 2548 : 77) นิกายนี้เป็นการ รวมความสอดคล้องของทั้งมหายาน หินยานและพราหมณ์ไว้ด้วยกัน เป็นนิกายที่รับเอาพิธีกรรมและอรรถพเวทของพราหมณ์เข้ามาสั่ง

สอนด้วย แต่แก้ไขให้เป็นของพระพุทธศาสนา เช่น บุษพาพระพุทเจ้า แทนพระอิศวร หลักธรรมของมนตรยานเทศนาเปิดเผยโดยพระไวโรจนพุทธเจ้า ซึ่งเทศนาหลักธรรมนี้ในวัชรธรรมธาตุมณฑลธารณภายหลังพระวัชรสัตว์ได้รวบรวมและบรรจุอยู่ไว้ในเจดีย์เหล็กของอินเดียใต้ ต่อมาอาจารย์นาคราชุนได้เปิดกรุพระธรรมลักลับนี้ และได้รับอภิเษกจากพระวัชรสัตว์ และได้ประกาศลัทธิคฤหยานแก่โลกนาคราชุนได้ถ่ายทอดให้แก่นาจโโพธิ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นบุคคลผู้มีชีวิตในราวพุทธศตวรรษที่ 11 นาจโโพธิเป็นผู้ที่มีอายุยืนถึง 700 ปีเศษ (ผู้หมิ่นเป้าเอ็นซือ 普門報恩寺: 2531: 174) ท่านได้จารึกเผยแผ่ลัทธิคฤหยานในแคว้นต่างๆ ตลอดถึงเกาะสิงหล นาจโโพธิได้อภิเษกและถ่ายทอดหลักธรรมให้แก่ศุภกรสิงห (善無畏) และวัชรโโพธิ (金剛智) โดยมีแนวการปฏิบัติในการบรรจุ สัจธรรมที่แท้จริงอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ การทำกายรหัส (身密) หรือมูทรา การทำวจีรหัส (語密) หรือมนตรา การทำมโนรหัส (意密) หรือสมาธิ โดยการเพ่งมโนภาพมณฑลของพระมหาไวโรจนพุทธเจ้าและจับความกรุณาในแสงสว่างแห่งพระองค์ด้วยอำนาจแห่งมูทรา มนตราและสมาธิ บางสิ่งจะกำเนิดขึ้นในจิตของวัชรสัตว์ (หลี่ว์ เจี้ยนฝู 呂建福: 2010: 13)

สำหรับการเข้ามาและการแพร่กระจายของนิายมนตรยานในประเทศจีน ปัจจุบันนักวิชาการจีนต่างสรุปว่า ศาสนาพุทธ เข้าสู่ประเทศจีนตั้งแต่ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 3 (ปลายสมัยฮั่นตะวันออก) โดยพระชาวเยว่จื่อ (月氏國) (ดินแดนแถบกานซู่หรือชิงไห่ของจีนในปัจจุบัน) นามว่า จื่อโหลวจยาเซิน (支婁迦讖) และพระอินเดียนามว่า จูฝัวซัว (竺佛朔) (เจียงโย่ว 僧祐 1995:511) ส่วนนิายมนตรยานนั้น หลังจากนาจโโพธิได้ถ่ายทอดหลักธรรมให้แก่ศุภกรสิงห (善無畏) และวัชรโโพธิ (金剛智) แล้ว ศุภกรสิงหได้จาริกมาสู่ประเทศ

จีนในแผ่นดินพระเจ้าถังเสวียนจง (唐玄宗) ศุภกรสิงหะได้แปลพระสูตรสำคัญของคุยกุหยานออกสู่พากย์จีน คือ มหาไวโรจนสูตร (大毗盧遮那成佛神變加持經) (หลี่ว์ เจี้ยนฝู 呂建福: 2010: 9-13) ฝ่ายวัชรโพธิ์นั้น ได้จาริกมาประเทศจีนหลังการมาของศุภกรสิงหะ 4 ปี ท่านได้มาพร้อมด้วยอัครสาวกชื่อ โอมหวัชระ (不空金剛) ได้สถาปนามณฑลพิธิอภิเชกให้แก่ผู้เลื่อมใสในนครฉางอัน (長安) (อู๋ ซิงหฺรู 吳信如 2011: 26-31) ซึ่งพระโอมหวัชระก็ได้รับอภิเชกถ่ายทอดธรรมจากศุภกรสิงหะโดยตรงอีกด้วย ต่อมาพระโอมหวัชระได้เดินทางกลับไปอินเดีย เพื่ออัญเชิญคัมภีร์ต่างๆ ของลัทธิคุยกุหยาน และเมื่อกลับมาสู่ประเทศจีนแล้ว ท่านได้แปลพระสูตรของคุยกุหยานเหล่านั้น สาวกชั้นเอกของโอมหวัชระมีหลายรูป ที่สำคัญคือ คณาจารย์ฮุยกั่ว (惠果) แห่งวัดชิงหลง (青龍寺) พระสงฆ์ญี่ปุ่นชื่อ โกโบไดชิ (空海大師) ซึ่งได้มารับอภิเชกธรรมจากท่านและเมื่อกลับสู่ประเทศญี่ปุ่นแล้ว คณาจารย์โกโบไดชิได้ตั้งนิยามมนตรายานขึ้นเป็นผลสำเร็จ มีอิทธิพลมากมาย และได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระเจ้าจักรพรรดิของญี่ปุ่นด้วย เรียกว่า นิกายชิงกังอน ส่วนในประเทศจีนนั้นถึงปลายราชวงศ์ถัง ลัทธิคุยกุหยานเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ เมื่อเข้าสู่ยุคราชวงศ์หมิงก็สาบสูญไปจากแผ่นดินจีน คงเหลือแต่พิธีกรรมบางอย่างและเวทมนต์บางบทที่ยังถูกใช้ต่อเนื่องอยู่ในศาสนิกกิจของพระเท่านั้น (อู๋ ซิงหฺรู 吳信如 2011: 63-64)

2. ประวัติโดยสังเขปของพระโอมหวัชระ

พระสงฆ์อินเดียนาม โอมหวัชระ (不空金剛) รูปนี้เกิดในดินแดนของประเทศอินเดีย หลังจากที่ท่านเกิดได้ไม่นานบิดาก็เสียชีวิต และได้มาอาศัยอยู่กับน้ำชาย อายุ 13 ปี ท่านเดินทางตามน้ำชายเข้า

มาถึงแถบไท่หยวน (太原) อายุ 15 ปี ท่านมีโอกาสดำเนินพบกับพระวัชรโพธิ (金剛智) เป็นครั้งแรกระหว่างการเดินทางจากกว่างโจว (廣州) ไปลั่วหยาง (洛陽) ซึ่งท่านได้ฝากตัวเป็นศิษย์ของพระวัชรโพธิ เมื่อถึงลั่วหยางก็ได้รับใช้พระวัชรโพธิ ต่อมาไม่นานท่านก็ออกบวชเดินทางตามอาจารย์ไปทุกที่ทั้งในประเทศจีนและอินเดีย (เฟย์ซี 飛錫: 2011: 891) ด้วยความเฉลียวฉลาดและความขยันหมั่นเพียรของท่าน ทำให้ท่านมีความแตกฉานทั้งภาษาสันสกฤตและภาษาจีน มีความสามารถในการแปลคัมภีร์เป็นอย่างมากจากการศึกษาพบว่า พระอโณฆัสสเถระเป็นผู้ที่แปลและให้รรถาธิบายคัมภีร์ของนิกายมนตรยานมากที่สุดในประวัติศาสตร์จีน (กุ๋ สยงเหว่ย 顧雄偉: 2015: 38-43)

3. ความหมายของบทธารณีสูตร

บทธารณีสูตร ในนิกายมนตรยานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือบทสวดของพระศากยมุณี พระโพธิสัตว์และเหล่าพระอรหันต์ อีกประเภทคือบทสวดของเหล่าเทพยดา พระพรหม พระอิศวร ท้าวเวสสุวรรณ เป็นต้น (ซัน อู่เว่ย 善無畏: 大正藏: 18 冊: No. 8863) บางบทก็ยาว บางบทก็สั้นเพียงพยางค์คำเดียว แต่ละบทล้วนมีอำนาจขลังยิ่งนัก ตามความเชื่อนั้นการสาธยายธารณี เชื่อกันว่ามีผลแก่ผู้สาธยาย เช่น ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ปราศจากโรค และภัยพิบัติ ป้องกันภุตผีปีศาจ ได้รับอุดมเพศ คือ การเกิดเป็นบุรุษ เพื่อที่ว่า จะได้เป็นพระโพธิสัตว์ และบรรลุปะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเร็ว เป็นต้น ธารณีในแง่ของการปกปักรักษานี้ สามารถเทียบได้กับ พระปริตของศาสนาพุทธเถรวาท (ประยงค์: 2548: 80-83)

บทธารณีสูตรนั้นมีความเชื่อกันว่าเป็นคำพูดของเหล่าพระโพธิสัตว์ เป็นถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์ คำที่ใช้ในธารณี ส่วนมากไม่สามารถอ่าน แปล หรือ เข้าใจความหมายได้ชัดเจน ถึงแม้จะมีคำที่สามารถเข้าใจความหมายได้ ความนั้นก็มักไม่ปะติดปะต่อกัน หากจะให้สัมฤทธิ์ผลจะต้องท่องบทสวดตามที่พระโพธิสัตว์ประทานให้ โดยไม่ต้องแปลความหมายใดๆ (จิหวมัวหลัวสื่อ 鳩摩羅什:大正藏: 25 冊:No.1509) ต้นฉบับบทธารณีสูตรในสมัยนั้นล้วนบันทึกเป็นภาษาสันสกฤต ด้วยอักษรสิทถัม (悉曇) ที่แพร่หลายอยู่ในแถบภาคตะวันตกของจีนในช่วงสมัยราชวงศ์ถัง พระอโหมงวัชระ ในฐานะผู้แปลจึงต้องหาวิธีการต่างๆ มาจัดการกับความแตกต่างระหว่างภาษาสันสกฤตกับภาษาจีน เนื้อหาในลำดับต่อไปของบทความนี้จะเป็นการนำเสนอกลวิธีการแปลพยางค์เสียงที่มีพยัญชนะต้นเสียง [r] ซึ่งผู้เขียนนำข้อมูลดิบที่ยังไม่ได้ทำการศึกษามาจากดัชนีพจนานุกรมของผู้เขียนเอง ในระบบเสียงภาษาจีนไม่มีพยัญชนะต้น [r] ดังนั้นพระอโหมงวัชระจึงต้องหาวิธีการเพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่าท่านใช้อักษรจีนตัวใดบ้างเพื่อแทนเสียงพยัญชนะต้น [r]

4. กลวิธีในการแปลทับศัพท์บทธารณีสูตรพยางค์เสียงที่มีพยัญชนะต้น [r]

พระอโหมงวัชระแปลคัมภีร์และบทธารณีซึ่งมีทั้งหมด 167 บท รวม 244 บรรพ โดยท่านได้แปลบทธารณีสูตรไว้ 129 บท 169 บรรพ ซึ่งปรากฏใช้อักษรจีนที่ใช้แทนพยางค์เสียงที่มีพยัญชนะต้น [r] ดังนี้

พยางค์เสียงภาษาสันสกฤต	อักษรจีน	อักษรที่สร้างเพื่อ วัตถุประสงค์จำเพาะ	จำนวน
r (a)	囉、唎、嚧、𑖀、 唎、𑖀	𑖀、𑖀、𑖀、𑖀、𑖀、 唎、𑖀	13
ra	囉、羅、𑖀、洛、 落、唎、𑖀、刺、 遇、𑖀、𑖀、龍、	𑖀、𑖀、𑖀、𑖀、𑖀、 𑖀	18
rā	囉、朗、賴	𑖀、𑖀	5
rī	唎、里、利	𑖀、𑖀、𑖀	6
rī	唎	𑖀	2
ru	嚧、魯、嚧、路、 舞		5
rū	嚧	𑖀	2
re	囉、𑖀、𑖀、麗、 梨、𑖀、𑖀、離、 連、	𑖀、𑖀、𑖀、𑖀、 𑖀、𑖀、𑖀、𑖀、 𑖀、𑖀、𑖀、𑖀、 𑖀	22
rai	—	𑖀、𑖀	2
ro	嚧、𑖀、盧、論	𑖀	5
rau	𑖀、𑖀		2

จากที่รวบรวมข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าอักษรจีนเกือบทั้งหมด
เป็นอักษรในกลุ่ม “來” ² โดยหลักแล้วอักษรในกลุ่มนี้มีพยัญชนะต้น

² การศึกษาระบบเสียงภาษาจีนโบราณโดยทั่วไปได้แบ่งอักษรจีนออกเป็นกลุ่มตามเสียง
พยัญชนะต้นเป็น 31 กลุ่ม ซึ่งการแบ่งกลุ่มเหล่านี้นักวิชาการจีนยังไม่ได้มีการให้คำอธิบาย
เพิ่มเติมซึ่งทำให้มีการเพิ่มหรือลดตามแต่เอกสารที่ตนเองยึดเป็นหลักในการศึกษาหรือแนว
ทฤษฎีที่ยังมองแตกต่างกันอยู่บ้าง ซึ่งผู้เขียนไม่ขอลงรายละเอียด หากผู้อ่านสนใจเพิ่มเติม
สามารถศึกษาได้จากหนังสือกลุ่ม 中國古音 หรือ 音韻學 เพิ่มเติม อย่างไรก็ตามทุกทฤษฎีมี
ความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับอักษรกลุ่ม “來” ว่าหมายถึงอักษรจีนที่มีพยัญชนะต้นเสียง [l]
(หลิว เสี่ยวหนาน 劉曉南: 2010: 46-50)

เป็นเสียง [l] มีเพียงหนึ่งตัวคืออักษร “遇” ที่เป็นอักษรในกลุ่ม “疑” ซึ่งโดยหลักแล้วจะออกเสียง [g] แต่กลับปรากฏว่าใช้แปลทับศัพท์เป็นพยัญชนะต้นเสียง [r] อยู่ 1 ครั้ง ในการแปลทับศัพท์ของ พระโสมพริวรรค์ปรากฏอักษรตัวนี้ทั้งหมด 16 ครั้ง ในจำนวนนั้น 15 ครั้งแปลเป็นเสียง [g] ทั้งสิ้น และมี 1 ครั้งที่มีความแตกต่างออกปด ดังปรากฏในบทที่ 1214 คำว่า “吠遇尾惹異” “vaira vijaye” (๕๑๕๙) จะเห็นได้ว่าคำว่า “遇” แปลทับศัพท์คำว่า “ra” แต่จากการศึกษาเปรียบเทียบกับข้อมูลใน CBETA 2006 และ 2015 ยังพบว่าเนื้อหาพระไตรปิฎกบทนี้มีการระบุเพิ่มเติมว่าในพระไตรปิฎกบางฉบับ ซึ่งไม่ได้ระบุที่มาของข้อมูลชัดเจนว่าคำนี้ใช้คำว่า “吠囉尾惹曳” แปลทับศัพท์ มีการใช้คำว่า “囉” แทนคำว่า “遇” จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าคำว่า “ra” แปลด้วยคำว่า “囉” ซึ่งนับว่าสอดคล้อง ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าพระไตรปิฎกฉบับ 《大正藏》 อาจมีความคลาดเคลื่อน

สำหรับอักษรตัวอื่นถือว่าอยู่ในกลุ่มเดียวกันแต่มีความน่าสนใจตรงที่อักษรจีน 82 ตัวที่ถูกเลือกมานั้นมี 58 ตัวที่มีส่วนประกอบอักษร “口” อยู่ด้วย คิดเป็นร้อยละ 70.73 ซึ่งในจำนวนนั้นมีอักษร 37 ตัวที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์จำเพาะซึ่งล้วนมีส่วนประกอบอักษร “口” ทั้งสิ้น หรือแม้แต่ตัวอักษรจีนที่มีส่วนประกอบตัวอักษร “口” ที่ผู้เขียนจัดไว้ในส่วนของตัวอักษรจีนทั่วไปนั้น หากศึกษาลึกลงไปจะพบว่าเป็นเพียงอักษรที่ไม่มีความหมายหรืออาจมีความหมายขึ้นภายหลังจากวิวัฒนาการของภาษา จุดเริ่มต้นมีเพียงแต่เสียง ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าเป็นตัวอักษรที่ถูกใช้จารึกคัมภีร์ที่มาจากภาษาต่างประเทศ จากตัวอย่างดังกล่าวผู้เขียน

ได้นำไปเปรียบเทียบกับวิธีการแปลทับศัพท์ของอักษรในกลุ่มพยัญชนะ
ต้นใกล้เคียงกันดังต่อไปนี้

กลุ่มพยัญชนะต้น [l]

พยางค์เสียงภาษาสันสกฤต	อักษรจีน	อักษรที่สร้างเพื่อ วัตถุประสงค์จำเพาะ	จำนวน
l(a)	邏、勒、臘、柯、 騰	—	5
la	羅、擢	—	2
lā	羅、擢、邏、略	略	5
li	里、理、隣、履、 襪、利、臨	—	7
le	禮、黎、犁、麗、 李、隸、黏	隸、禮	9
lo	盧、路、魯	略	4

จากอักษรข้างต้นนี้พบว่ามีย่อเพียง 4 ตัวที่มีส่วนประกอบอักษร
“口” คือคำว่า “略、禮、隸、略” ซึ่งมีจุดร่วมเดียวกันกับกลุ่มที่
แล้วคือ ล้วนเป็นอักษรที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์จำเพาะทั้งสิ้น
กลุ่มพยัญชนะต้น [r] [ṛ] [l] [ḷ]

พยางค์เสียงภาษาสันสกฤต	อักษรจีน	อักษรที่สร้างเพื่อ วัตถุประสงค์จำเพาะ	จำนวน
r	唎、栗、力、徕、 嚙、論	哩、嚙、嚙、嚙、 啞	11
ṛ	—	啞、哩	2
l	力	啞	2
ḷ	—	嚙	1

อักษรจีนในกลุ่มข้างต้นนี้ก็เช่นเดียวกัน พบว่าอักษรที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อ
วัตถุประสงค์จำเพาะจะมีการเติมส่วนประกอบของ “口” ทั้งสิ้น

สรุป

จากการศึกษาข้างต้นพบว่าสำหรับพยางค์เสียงที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะต้น [r] มีจำนวนถึง 58 อักษรที่มีส่วนประกอบตัวอักษร “口” หรือคิดเป็นร้อยละ 70.73 และเมื่อผนวกเข้ากับพยางค์เสียงอื่นที่ใกล้เคียงพบว่าการสร้างตัวอักษรเพื่อวัตถุประสงค์จำเพาะของพระโสมพสุวรรณ์มีส่วนประกอบตัวอักษร “口” ทั้งสิ้น ซึ่งทำให้เราสามารถสรุปได้ว่าส่วนประกอบตัวอักษร “口” มีส่วนในการเปลี่ยนเสียงจากการออกเสียงอย่างเดิมของอักษรกลุ่ม “來” หรือ [l] มาเป็นเสียงพยัญชนะต้น [r] และอักษรกลุ่มที่มีพยัญชนะต้นใกล้เคียง ซึ่งมีอักษรที่ถูกนำมาใช้ไม่มากนัก ดังนั้นในการแปลทับศัพท์ของพระโสมพสุวรรณ์การเติมตัวอักษร “口” หน้าตัวอักษรอื่นนั้น เป็นการเปลี่ยนลักษณะการออกเสียงจากข้างลิ้น (lateral approximant) เป็นเสียงกระทบ (trill) และย้ายฐานกรณ์จากฟัน (dental) มาเป็นปุ่มเหงือก (alveolar) นั่นเอง

บรรณานุกรม

- 儲泰松. 1995. 《梵漢對音概說》，載《古漢語研究》，第 4 期。
- (日) 高楠順次郎等輯. 1924-34. 《大正新修大藏經》第 18-21 本 (密教部)，東京：大正一切經刊行會。
- 顧雄偉. 2015. 《唐代密咒梵漢語對音研究——以不空金剛譯著為中心考察》，上海：復旦大學博士學位論文。
- (唐) 飛錫撰. 1934. 《代宗朝贈司空大辯正廣智三藏和尚表制集》，《大正藏》第 52 卷。
- 漢語大詞典編纂處. 2007. 《康熙字典》，上海：上海辭書出版社。
- 黃心川. 1999. 《漢傳密教序》，《佛學研究》，第 8 期，第 351 頁。

- 李新魁. 2005. 《中古音》，北京：商務印書館。
- 林光明、林怡馨、林怡廷. 2011. 《漢梵佛教語大辭典》，臺北：嘉豐出版社。
- 林濤. 2009. 《中國語音史》，北京：語文出版社。
- 林怡馨、林光明. 2004. 《梵文咒語》，臺北：嘉豐出版社。
- 林怡馨、林光明. 2007. 《梵字悉曇入門》（修訂本），臺北：嘉豐出版社。
- 劉曉南. 2010. 《漢語音韻學教程》，北京：北京大學出版社。
- 劉曉南. 2011. 《音韻學讀本》，上海：上海交通大學出版社。
- 呂建福. 2011. 《中國密教史》，臺北：空庭書苑。
- （日）平川彰. 1997. 《佛教漢梵大辭典》，東京：靈友會。
- 普門報恩寺、龍蓮寺 (2531). พุทธศาสนมหายาน. กรุงเทพฯ: ธนาการกรุงเทพ.
- （梁）僧祐撰. 1995. 《出三藏記集·支識傳》，卷 13，北京：中華書局。
- 泰國華僧. 1976. 《漢梵英泰佛學詞典》，泰國曼谷：初發印務局。
- 唐作藩. 2004. 《漢語音韻學常識》，上海：上海教育出版社。
- 夏廣興. 2008. 《密教傳持與唐代社會》，上海：人民出版社。
- 新修大正藏委员会. 2003. 《大正新修大藏经》台北：白马书局年。
- 王力. 1980. 《漢語史稿》，北京：中華書局。
- 吳葆勤編輯. 2005. 《宋本廣韻永祿本韻鏡》，南京：鳳凰出版社。
- 吳信如. 2011. 《臺密東密與唐密》，北京：中國藏學出版社。
- 嚴耀中. 1999. 《漢傳密教》，上海：學林出版社。
- 余迺永校註. 2010. 《新校互助註宋本廣韻》，臺北：里仁書局。

趙振鐸校. 1982. 《集韻校本》，上海：中國書店。

Chinese Buddhist Electronic Text Association (CBETA),
(Chinese Electronic Tripitaka), 2015 年版。

ประยงค์ แสนบุราณ. (2548). พระพุทธศาสนาหายาน. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2540) . เกณฑ์การถอดเสียงภาษาจีน
แมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

Study on the Initial Consonant [r] Transliteration Method in Dharani Sutra of Amoghavajra

Chatuwit Keawsuwan

ABSTRACT

This article presents the Dharani sutra transliteration by Amoghavajra. It is a sutra of mantraya-na Buddhism. The paper asserts 4 points: mantraya-na Buddhism, Biography of Amoghavajra, The meaning of Dharani sutra and the Initial Consonant [r] Transliteration method in Dharani Sutra from Sanskrit into Chinese.

Keywords: *Amoghavajra, mantraya-na, dharani sutra, initial consonant [r], transliteration*

泰国在中国-东盟关系中的桥梁作用¹

张锡镇、蔡炎通、刘昌明、李昕蕾、孙云飞²

摘要

中国同东盟的合作是中国对外关系的重点之一。鉴于东盟成员国同中国的亲疏程度的差异，中国有意在东盟中寻求支点国家，发挥桥梁作用，促进中国与东盟的互信与融合，形成利益共同体和命运共同体。泰国具备成为这种支点国家的基本条件。在过去的 20 多年里，泰国在各个方面，为增进中国与东盟的相互理解和信任，在推动中国与东盟在各领域的合作，发挥了突出的桥梁和协调作用。当然，对于泰国的这种桥梁作用也不能估计过高，它具有一定的局限性。为了使泰国更好地发挥这种作用，报告分别向中泰双方政府提出建议。

关键词：东盟、泰国、桥梁作用、中泰关系、中国-东盟关系

自冷战结束以来，中国一直在致力于中国-东盟关系的发展，由于历史的原因，东盟国家程度不同地对中国抱有某种疑虑

¹ This research article is a summary of a complete research report with the same title. The authors gratefully acknowledge the financial support provided by Thammasat University under the TU Research Scholar, Contract No.3/2559.

² 本课题组成员：泰国法政大学比里·帕依荣国际学院 (Pridi Banomyong International College, Thammasat University) 张锡镇教授 (Zhang Xizhen)、蔡炎通 (Kampol Piyasirikul) (北京大学国际关系学院在读博士生)；中国山东大学政治学与公共管理学院刘昌明教授 (Liu Changming)、李昕蕾讲师 (Li Xinlei) (博士)、孙云飞讲师 (Sun Yunfei) (博士)。

和不信任。中国需要某个东盟国家充当支点国家，在中国与东盟关系中发挥桥梁作用。

一、泰国在中国-东盟关系中的桥梁作用

（一）安全和政治领域的桥梁作用

泰国在中国-东盟关系中的桥梁作用最突出的是表现在政治安全领域，这也是中国-东盟关系中障碍最大的领域。下列事例突出反映了泰国在这一领域的桥梁作用。

1. 柬埔寨问题

在政治解决柬埔寨问题上，是泰国将中国拉到与东盟携手合作的轨道，共同努力实现了柬埔寨问题的政治解决。1978年，越南入侵柬埔寨之后，中国同东盟面临了共同的威胁，通过泰国的协调，中国同东盟携手合作，推动了柬埔寨问题的解决。中国积极主动同泰国合作，双方高层领导密切接触，频繁交换意见，不断协调立场，共同推动了国际社会关于政治解决柬埔寨问题的进程。双方外长于1987年8月发表了关于“八点建议”的联合声明。³在泰国、东盟和中国等共同推动下，促使柬埔寨问题巴黎会议于1989年8月最终举行，从而为柬埔寨问题的解决开辟了道路。正是泰国在柬埔寨问题上发挥了桥梁作用，把中国和东盟的利益连接起来，才使中国-东盟关系在政治和安全上产生了最初的信任。

³ 《人民日报》1975年7月1日。

2. 非典问题

2003 年初，一场突如其来的“非典”（SARS）在中国大陆蔓延，中国有关部门没有及时向世界卫生组织报告和对外公布，致使疫情波及一些东盟国家。这导致一些东盟国家对中国不满，例如，时任新加坡总理吴作栋取消了访华行程，马来西亚更是暂时禁止中国游客入境。一时间，中国同东盟的关系出现紧张。中国政府立即纠正错误，撤换了卫生部长，开始向外界报告疫情，同时，采取有力措施遏制疫情蔓延。为了缓解国际压力，让世界了解中国的决心，中国政府邀请各国的代表到中国去访问，观察中国防治非典的情况。

泰国是唯一同情和支持中国的东盟国家。泰国第一个表示接受邀请，认为中国是泰国的好朋友，在中国遇到困难之时，泰国应该伸出援手。泰国政府派出由卫生部长 Sudarat Keyuraphan 女士为团长的卫生部代表团前往北京访问。这是第一个到中国去观察非典现状的代表团。这次访华使泰国代表团看到了中国有决心和诚意对非典进行预防控制，并已采取有效的防治措施。在随后的世卫组织大会上，泰国代表团还借此机会帮中国向国际社会解释中国境内的非典情况，让各国更加了解并信任中国。

为了帮助东盟国家重新树立对中国的信心和理解，泰国政府决定在曼谷举行一次东盟特别首脑会议，商讨共同对付非典问题，并特别邀请中国总理温家宝参会，给中国提供一个向东盟解释和说明的外交平台。⁴ 会议上，各国向中国领导人征询当下的非典现状。各国也互相交换了意见和资料。此次会议意义重大，

⁴ 蔡炎通对泰国前卫生部长 Mrs.Sudarat Keyuraphan 的访谈，2016 年 6 月 3 日。

它不但增进了东盟对中国理解和信任，而且还促进了中国与东盟防治非典的合作交流。此次会议就是连接中国和东盟相互理解的桥梁，而搭建这一桥梁的就是泰国。

3. 南海问题

众所周知，南海的主权争端是影响中国-东盟关系发展最棘手的问题。2013 年 10 月，英拉总理在接待李克强总理访问时，再次表示，愿为东盟-中国关系发展做出积极贡献。2012 年 7 月举行的东盟外长会议期间，泰国接替越南成为任期三年的东盟中国的协调国。在担任协调国的 3 年内，泰国的确为协调中国与东盟在南海问题上的关系做出了巨大努力。在泰国的主持下，东盟与中国共同召开了 11 次执行《南海有关各方行为宣言》的联合工作组会议和执行该宣言的高官会议。泰国首先于 2012 年年底在芭提雅市召开东盟-中国高官会议，之后曾多次举办其他正式和非正式的会议，直到双方关系进入正常状态。为了加强互信和营造有助于和平解决南海争端的谈判气氛，泰国还组织各种活动，就《南海各方行为准则》进行磋商。在 2013 年 9 月，在中国苏州市召开的高官会议上，第一次提出制定南海行为准则问题，之后，东盟和中国达成共识文件。另外，泰国还建议，在行为准则起草工作完毕的同时，应该采取早期收获措施（early harvest measures），以防南海再次发生冲突或及时处理好可能发生的问题。经过泰国的协调努力，已经取得了有形的成果，

如设立东盟-中国高官热线、设立巡逻救灾方面的机构热线、巡逻救灾联合训练等。⁵

总之，上述事例表明泰国通过积极推动和协调工作，使得中国同东盟在政治和安全层面有进一步的了解和信任。

（二）经济合作与地区一体化方面的桥梁作用

在经济合作领域，中国-东盟关系发展良好，这方面，泰国也发挥了积极的桥梁作用，其突出表现是下述几个方面。

1. 亚洲合作对话

中国东盟在经济合作与地区一体化方面，泰国也发挥了桥梁作用，其中最突出的事例就是泰国首倡亚洲合作对话（ACD：Asia Cooperation Dialogue）机制。这是泰国在更大范围和更大规模的地区合作平台上，推动中国与东盟的接近与合作。

亚洲合作对话第一次外长会议于 2002 年 6 月 19 日在泰国差安举行，17 个国家的外长或代表出席了会议。泰国总理他信在开幕式上说，亚洲合作对话的目标是为区域内国家领导人提供一个定期会晤与交流的机会，整合亚洲国家的力量，挖掘发展潜力，提高各国相互依赖的程度，同时也补充和完善现有的合作框架，促进亚洲区域合作的发展。⁶

亚洲合作对话至今已经召开了 14 次部长级对话，成员国发展到 34 个，其中包括中国和全部东盟成员国。该机制没有常设机构，泰国为协调国，目前只有一个临时秘书处，设在科威特。

⁵ 蔡炎通对 Mr.Mongkol Visitsump (Director of Dialogue and International Organs Relation Division, Department of ASEAN Affairs, Ministry of Foreign Affairs,Thailand) 的访谈，2016 年 3 月 28 日。

⁶ 赵光勇. 2002. 《泰国他信地区战略研究》北京大学国际关系学院硕士论文，第 21 页。

主席国轮流担任，任期一年。泰国目前是主席国（2015.9-2016.9）。关于泰国在亚洲合作对话机制中的作用，他信说，泰国发挥了“桥梁”和“纽带”作用，通过亚洲合作对话与亚洲债券基金，将亚洲各国连在了一起，泰国成为了一个“联系国”。⁷他还表示，亚洲合作对话由泰国发起，得到了中国和其他国家的支持。没有中国的支持，就不会有亚洲合作对话。中国和东盟是好邻居、好伙伴，双方通过十加三、十加一等平台加强合作，而亚洲合作对话是将东盟、中国乃至整个亚洲联系起来的桥梁，现已成为一个间接缓解地区冲突的论坛。⁸

2. 中国-东盟自贸区的早期收获计划

按照《中国-东盟全面经济合作协议》，分两个阶段建成中国-东盟自贸区。第一个阶段是 2004-2006 年，约有 600 种产品关税陆续减少到零；第二个阶段是到 2010 年（东盟新成员国到 2015 年），中国-东盟自贸区完全建成。而第一阶段 600 种产品主要为农产品，先期进行减税，故称为“早期收获计划”。按照早期收获计划，中国与东盟 6 个老成员国的农产品关税在 2004 年降到 10% 以下，2005 年降到 5% 以下，2006 年实现零关税。⁹

在这一减税进程中，泰国起到了引领作用。2003 年 6 月 18 日，中泰双方达成协议，将自 2003 年 10 月 1 日起，在中国-东盟自由贸易区框架下提前实现中泰之间蔬菜和水果的零关税。中

⁷ 赵光勇. 2002. 《泰国他信地区战略研究》北京大学国际关系学院硕士论文，第 21 页.

⁸ “泰国总理赞中国是慷慨的大国：是机遇而非威胁”，中新网，<http://www.chinanews.com/news/2005/2005-06-28/26/592132.shtml>

⁹ “中国-东盟自由贸易区开放市场时间表” http://www.china.com.cn/economic/txt/2009-12/31/content_19161749.htm

泰两国 200 种蔬菜、水果等农产品的进出口关税由平均 30%降为零，双方互免关税的水果蔬菜超过了 200 多种。¹⁰ 中国与东盟自由贸易区的建设，为中国与东盟的经济合作开辟了新的局面，极大地促进了东亚经济合作的发展。泰国的这种引领作用，有力带动了其他东盟国家，加快了与中国建立自由贸易区的步伐。

3. 中国—东盟经贸关系交流对话机制

泰国倡导和推动了多个中国—东盟经贸交流对话机制。2011 年中国—东盟经济贸易促进会在曼谷成立，旨在促进和扩大中国同东盟的经贸交流合作。中国—东盟（泰国）商品贸易展览会于 2012 年首次举办，此后每年一次在泰国曼谷的 IMPACT 展览中心举办，来自中国电气、建材、家具和食品等各大领域的展商参展，吸引了东南亚各个国家的采购商前来参观和洽谈。“泰国处于东盟十国的心脏地带，对周边国家具有很强的辐射作用，是东南亚地区经济、金融中心和航空枢纽。泰国展的举办是顺应市场需求，将为东南亚相关行业之间提供一个贸易洽谈、技术交流、信息交流的商业平台。”¹¹

（三）文化、教育、旅游等合作领域的引领作用

中国总理李克强多次强调说，中泰关系走在中国与东盟国家关系前列，发挥了示范和引领作用。中泰关系已超越了双边范

¹⁰ “榴莲进口量多价平，中泰贸易双方互惠” <http://www.21food.cn/html/market/2004-06-24/45881.htm>

¹¹ 《中国—东盟（泰国）商品贸易展览会—展会介绍》，中国—东盟（泰国）商品贸易展览会官网，<http://cacf.fairwindow.com/cn/About/Introduction/>，访问时间 2015/06/30

畴，对中国同东盟国家关系发展起到了重要引领作用。¹² 这种示范和引领作用表现在其他文化教育科技等各领域中国-东盟合作交流。

1. 东盟-中国中心

泰国为了促进中国与东盟关系的全面发展，泰外交部东盟局向中国提出了建立东盟-中国中心的建议。在泰国担任东盟主席国期间，东盟和中国外长于2009年在泰国签署关于建立东盟-中国中心谅解备忘录。2011年11月18日，中国-东盟中心正式成立。¹³ 中国-东盟中心是一个政府间国际组织，旨在促进中国和东盟在贸易、投资、旅游、教育和文化领域的合作，促进私人部门和民间相互了解和交流。为了表示对该中心的积极支持，作为东盟-中国协调国的泰国最先派出代表去担任新闻公关部主任，该代表从2013年3月到2015年12月任职。泰国向来积极支持该中心所组织的各项工作和活动。

2. 观光旅游合作

在中国-东盟旅游业发展中，泰国一直处于领先国地位。据中国旅游研究院发布的一个调查显示，2016 上半年，最热门的10大目的地国家和地区分别为：泰国、韩国、日本、中国香港、中国台湾、新加坡、马来西亚、美国、印度尼西亚、越南。泰

¹² “李克强会见泰国总理英拉并在泰国国会发表演讲”，http://www.qnsb.com/news/html/2013/quoji_1012/46443.html

¹³ 蔡炎通对 Mr.Mongkol Visitsitump (Director of Dialogue and International Organs Relation Division, Department of ASEAN Affairs, Ministry of Foreign Affairs) 的访谈，2016年3月1日。

国、韩国、日本是今年最大的赢家。¹⁴ 2016 年 7 月，泰国、印尼、柬埔寨、马来西亚等东南亚国家旅游局纷纷公布其 2016 年上半年旅游统计数据。今年 1-4 月，中国内地游客赴泰国人数较去年同期增长 27%，是泰国第一大客源国；泰国旅游局称，2015 年中国游客数目达 800 万人，相较于 2010 年的数字增加了 6 倍，同时也占到了赴泰游客总数的 29.5%。¹⁵

在泰国的引领下，东盟国家纷纷采取免签、延长签证期、降低签证价格等措施吸引游客。

3. 教育合作

在学生交换和教育合作方面，泰国更是走在东盟各国的前头。根据中国教育部的信息，2015 年在华的国外留学生，处于前三位的依次是韩国、美国、泰国。泰国学生达 19,976 人，其次是印度尼西亚 12,694 人，越南 10,031 人，老挝 6,918 人，马来西亚 6,650 人。泰国在华留学生远远超过其他东盟国家。¹⁶

目前（2015年6月）为止，在泰国已建立了14所孔子学院和18个孔子课堂，这在东盟中是最多的，除泰国外，菲律宾有3所

¹⁴ “报告：中国大陆游客出境游首选泰国 港台跌出前三” http://news.china.com.cn/2016-08/08/content_39044511.htm

¹⁵ “东南亚各国公布上半年旅游‘成绩单’ 中国游客贡献巨大。” <http://mt.sohu.com/20160728/n461472594.shtml>, “中国游客已成多国最大客源，十大出境旅游目的地主要仍在亚洲” <http://money.163.com/16/0809/11/BU19CN3600253B0H.html>

¹⁶ “2015 年全国来华留学生数据发布” http://www.moe.edu.cn/jyb_xwfb/gzdt_gzdt/s5987/201604/t20160414_238263.html

孔子学院，其他各国只有1所孔子学院或课堂。目前（2015年6月）在泰国学习中文的人数有85万人。¹⁷

4. 文化交流

泰国在促进中国和东盟文化交流方面也发挥了重要作用。2012年“中国-东盟民间文化互动人员交流”在泰国开幕，该活动有两国文化部共同主办，旨在促进中国和东盟地区人民对各国民间文化的了解，增进民间的友谊。在2014年举办的“中国-东盟文化交流年”活动中，参加活动的泰国文化部副部长阿披楠·波沙亚暖表示，在中国与东盟各国之间进行文化交流是十分重要的，泰国将积极参与到与各方的合作交流中来，中国-东盟之间尤其是中泰之间的文化交流与合作值得大力提倡。¹⁸ 中泰关系是中国与东盟各成员国关系中的重点双边关系，也是推进中国-东盟合作的重要战略支点。正如中国驻泰国大使宁赋魁所说，在不断变化的国际环境中，中国-东盟合作也面临着挑战，要坚持不懈推动中泰关系，领跑中国-东盟关系。¹⁹

二、泰国发挥桥梁作用的原因分析

泰国之所以能发挥这种桥梁作用是由多重因素决定的。

¹⁷ “海上丝路孔子学院在泰国成立” http://news.ifeng.com/a/20150624/44035405_0.shtml

¹⁸ 《泰国文化部副部长：应大力提倡中国-东盟之间的文化交流》，国际在线 2014 年 4 月 8 日发表，<http://gb.cri.cn/42071/2014/04/08/7551s4495829.htm> 访问时间 2015/06/30

¹⁹ 《泰国举办中国与东盟深化经济合作研讨会》，新华网 2014 年 9 月 19 日发表，http://www.gx.xinhuanet.com/newscenter/2014-09/19/c_1112543692.htm 访问时间 2015/06/30

（一）区位优势提供了桥梁作用的有利条件。泰国央行行长张旭洲指出，“泰国在地缘政治上位于东盟地区的核心地带，是东盟的物流、贸易和金融中心，是东盟市场与中国之间天然的桥梁。”²⁰ 中国驻泰国大使宁赋魁在题为《传承丝路精神 共创亚洲辉煌》的文章中也称，泰国既连接陆上东盟，也连接海上东盟，是拥有 6 亿多人口的东盟大市场的天然交汇点，区位优势得天独厚，公路、铁路、航空、港口、通讯、电力等基础设施较为完善，在推动 21 世纪海上丝路建设方面具有巨大潜力。²¹ 泰国的这一区位优势在未来东南亚海上丝绸之路的各种合作项目中会越来越突出地显示出来。中泰高铁项目第一阶段的启动将是关键的一步。

（二）泰国在东盟中具有一定的影响力和协调技巧。如前所述，泰国的综合国力在东盟中不可小觑，它在东盟的创建和发展过程中都发挥了关键作用，这使东盟其他各成员国高看它几分。泰国在历史上具有传统的外交协调能力和技巧。十九世纪，泰国没有像它的邻国那样沦为西方殖民地，并且能从二战后摆脱战败国地位都与泰国的高超的外交协调能力和技巧分不开的。解决缅甸问题时，同样是泰国发挥了关键的协调作用。这一切都证明，泰国不仅具有外交协调的资格与身份，也有外交协调的智慧与技巧。

²⁰ 李颖、陈家宝：“泰国期待‘一带一路’合作红利”，新华网，2015 年 5 月 11 日，http://news.xinhuanet.com/world/2015-05/11/c_1115243879.htm

²¹ 李颖、陈家宝：“泰国期待‘一带一路’合作红利”，新华网，2015 年 5 月 11 日，http://news.xinhuanet.com/world/2015-05/11/c_1115243879.htm

（三）**泰国同中国具有特殊的友好关系。**这种关系被概括为“泰中一家亲”，是建筑在牢固基础之上的。泰国同中国没有领土争端和历史遗留问题。泰国的华社对泰国国王、泰国文化和整个国家有高度的认同，这使泰国的历届政府都对中不抱戒心。目前泰国各个政党对中国均抱友好态度，都主张发展泰中友好关系。泰国王室，尤其是诗琳通公主为推动泰中友好做出了巨大贡献。自 1981 年 5 月，公主殿下首次访问中国，至 2017 年 4 月访华，已是第 41 次到中国访问、考察、研修，她走遍了长城内外、大江南北。²² 公主对中国文化和历史有系统深入的研究并取得了杰出成就，先后荣获北京大学荣誉博士学位和中国政府授予的“中国语言文化友谊奖”和“理解与友谊国际文学奖”。此外，朱拉蓬公主勤学古筝不辍，也多次举办“泰中一家亲”音乐会，为推动两国文化关系的发展起了不可替代的示范作用，成为国家与国家文化交流关系史上的典范。

（四）**泰国对东盟有高度认同感和责任感。**泰国是东盟的助产士，也是建成十国大东盟的主要推动者，还是实现东盟共同体主要倡导者。因此，它对东盟的发展壮大比其他东盟成员更关心和在意，它对东盟的认同感和责任感更加强烈。出于对东盟组织发展的重视与关心，泰国特别关注东盟所面邻的地区安全问题，这就是泰国为什么在南海问题上，那么积极和热心地协调中国与东盟成员国之间的关系。为了这一问题得到解决，使得该争

²² “诗琳通公主第41次访华首站—成都” <http://www.toutiao.com/i6405388506343932417/>

端不影响东盟的发展，不危及地区的稳定，泰国不遗余力地致力于促进中国同东盟的相互信任和理解。

由于上述多重原因，泰国才会在中国和东盟之间发挥桥梁作用方面有强烈愿望。泰国领导人曾多次向中方公开表示这种愿望。最近一次是泰国副总理巴金于 2016 年 9 月在南宁中国-东盟博览会开幕式上发表演讲时称，泰国愿意在加强东盟与中国紧密的友谊与合作方面发挥建设性的作用。他表示，泰国一直以来都致力于成为促进地区在各领域互联互通的桥梁，进一步增加各方彼此的良好意愿和相互理解。²³

三、泰国桥梁作用的局限性

泰国的桥梁作用在一定程度上促进了中国与东盟的合作关系与相互信任。最明显的例子是在柬埔寨问题上和处理非典的问题上，没有泰国的这种桥梁作用，中国和东盟在这两问题上都不可能实现中国和东盟的相互理解、信任与合作。对于此种桥梁作用，总体上来看，无疑是积极的，但也不应估计过高，尤其是在某些具体问题上。这就是泰国的这种桥梁作用有一定的局限性，主要表现在如下方面。

（一）泰国不可能完全中立地扮演中国和东盟协调人的角色。泰国是东盟的一个重要成员，而且是东盟的首倡国，如上文所述，泰国对东盟组织有高度的责任感，这种责任感必然要求泰国要处处维护东盟的立场和利益。因此，泰国在中国和东盟之间

²³ “泰国副总理：中泰高铁最快将于今年底明年初开工” <http://www.china-news.com/cj/2016/09-11/8001033.shtml>

发挥桥梁作用时，必然要受制于东盟立场。例如，在南海问题上，它在协调中国和东盟关系时，一方面主张由当事国双方用和平手段解决争端，反对域外大国干涉；但另一方面，又强调“东盟应该更多地以一个声音说话”。它反对国际化，但却又主张东盟化，即把南海争端看成是中国与东盟之间的问题。泰国这种立场和态度的矛盾和摇摆，反映它不得不顾及东盟的立场。例如英拉表示，北京不能把东盟的整体立场视为对中国新领导层的施压，东盟形成整体立场反而将增强东盟对区域安全的集体看法，中国也会从中受益。²⁴ 泰国国家安全委员会主任巴拉顿也曾表示，泰国必须站在东盟共同体的基础上与中国进行谈判。²⁵

（二）泰国不可能抛开大国平衡原则。冷战结束以后，东盟从原来西方阵营，特别是美国的盟友变成了一支独立的地区力量，力求独立地主导地区事务。为此，东盟开始推行大国平衡的外交战略，这使东盟成了最大的赢家。正如时任泰国外长素拉蓬在 2012 年 7 月召开的东盟外长会议上所说，“域外大国争相参与到快速增长的东盟地区，我们确信域外大国之间的竞争态势对东盟是有益的”。²⁶ 在过去的 20 多年里，东盟的大国平衡战略运用的卓有成效，今后，东盟仍会继续推行这种对外战略。作为东盟主要创始国的泰国当然对这一战略原则坚守不移。由此看来，泰国在促进中国-东盟关系时是有限度的。

²⁴ 周喜梅、梁霞：“泰国高层对南海争端的看法” <http://www.zhuixue.net/lunwen/zhengzhi/12106.html>

²⁵ 周喜梅、梁霞：“泰国高层对南海争端的看法” <http://www.zhuixue.net/lunwen/zhengzhi/12106.html>

²⁶ 邵建平 刘盈：“泰国对南海争端的态度：表现、成因、趋势和影响”，《东南亚研究》2015 年第 3 期，第 63 页。

（三）解决南海问题的难度远超泰国能力所及。如前所述，泰国在南海问题上可以说是尽力了，也取得了一些成绩，但没有突破性进展，其原因在于此问题的难度太大，泰国没有能力完全胜任。这里有三大困难。一是，它试图使东盟形成一个共同立场，但失败了，这的确很难。正如泰国外交部常务秘书长西哈萨所说，“每个国家对此事的立场都不同，东盟各国国内的政治与民族主义因素决定着其对此事的看法，寻求一个同盟的共同立场不是一件容易的事……”。²⁷ 二是，它不能阻止域外大国势力的干预，例如美国利用南海问题对中国的围堵。三是，泰国在南海问题的立场不能为中国完全接受。这些都决定了泰国在这个问题上，难有大的作为。

但是，这不意味着完全放弃泰国在中国-东盟关系中的桥梁作用，相反，我们希望这种桥梁作用发挥的更好。为此，我们为中南双方政府提出建议。对中方来说，首先，要在阻碍中国-东盟关系发展的最大问题，即南海问题上有所突破，应该以更大的魄力和胆略采取更灵活的原则破解南海的僵局。其次，做好一带一路这篇大文章，使对方真正正确理解一带一路的真谛，实实在在地为各国带来实惠和利益，真正实现利益共同体和命运共同体。

对泰国来说，当务之急是处理好影响泰中关系发展的一些问题，即泰国社会近年来流露出来的厌华情绪，当然问题的根源主要在于中方，中方理当责无旁贷地担负起主要职责，但也希望泰

²⁷ 周喜梅、梁霞：“泰国高层对南海争端的看法” <http://www.zhuixue.net/lunwen/zhengzhi/12106.html>

方进行恰当的引导，及时向民众解释和说明各种误解和疑虑。同时针对那些不法华商和华资还要健全法制，加大执法力度，打击各种违法商业行为。对南海问题，鉴于问题的复杂性和敏感性，建议泰国不必将此问题摆到东盟的头等重要日程，也不必过深卷入南海问题，否则，要么引起东盟的分裂，要么使得中国与东盟在此问题上矛盾更加激化，使问题更加复杂化。

参考文献:

英文文献

Association of Southeast Asian Nations. Secretariat, **ASEAN: the first 20 years**. Jakarta, 1987.

Buszynski, Leszek. "Thailand's foreign policy", **Asian Survey** Vol. XXXIV, No.8, 1994, p.726.

Chinvanno, Anuson. "'Rise of China': a perceptual challenge for Thailand", **Rangsit Journal of Social Sciences and Humanities (RJSH)** Vol.2, No.2, July - December 2015, pp.13-18.

Chongkittavorn, Kavi. "Leadership changing and challenge", **The Nation**, 19 January 2004.

Ciorciari, John D. "Thaksin's chance for regional leadership?", **IDSS Commentaries**, 5 March 2004.

Kurlantzick, Joshua. "ASEAN's future and asian integration", **Council on Foreign Relations**, November 2012.

Scott, David. "Conflict irresolution in the South China Sea", **Asian Survey** Vol. 52, Number 6, 2012, pp. 109-1042.

Simon, Sheldom W. "Conflict and diplomacy in the South China Sea: the view from Washington", *Asian Survey* Vol. 52. Number 6, 2012, pp. 995-1018.

中文文献

曹云华. 1995. 《东南亚区域合作》. 华南理工大学出版社.

江涛. 2014. 《美国重返亚太背景下的中泰关系》，载《华侨大学学报（哲学社会科学版）》第2期.

凌胜利. 2016. 《中泰合作共建“海上丝绸之路”战略支点》，载《当代世界》第6期.

陆建人（主编）. 1999. 《东盟的今天与明天》. 经济管理出版社.

乔静. 2014. 《东亚峰会的运行机制及其面临的挑战》，载《理论界》第1期，第164页.

王士录、王国平. 1998. 《从东盟到大东盟》. 世界知识出版社.

王玉主. 2011. 《东盟40年》. 社会科学文献出版社.

张锡镇. 2007. 《东盟共同体发展趋势及其主要推动者》，载《世界经济与政治论坛》. 第1期，第1-5页.

张锡镇. 1990. 《泰中关系40年》，载《东南亚研究》第2期.

张锡镇. 2016. 《中泰关系近况与泰国社会厌华情绪》，载《东南亚研究》第3期.

赵光勇. 2002. 《泰国他信地区战略研究》北京大学国际关系学院硕士论文，第21页.

周方治. 2014. 《中泰关系东盟合作中的战略支点作用——基于世纪海上丝绸之路的分析视角》，载《南洋问题研究》第3期，第17-22页.

周喜梅, 梁霞. 2013. 《泰国高层对南海争端的看法》, 载《南洋问题研究》第 3 期, 第 95 页.

朱振明. 2010. 《中泰关系发展中的一个亮点: 中泰文化交流》, 载《东南亚南亚研究》第 4 期.

兹比格纽·布热津斯基著. 1998. 《大棋局: 美国的首要地位及其地缘战略》. 上海人民出版社.

中文网站

凤凰资讯网 (<http://news.ifeng.com>)

国际在线网 (<http://www.cri.cn/index.html>)

今日头条网 (<http://www.toutiao.com>)

食品商务网 (<http://www.21food.cn>)

搜狐号网 (<https://mt.sohu.com>)

网易财经网 (<http://money.163.com>)

新华网 (<http://news.xinhuanet.com>)

浙青网 (<http://www.qnsb.com>)

中国-东盟(泰国)商品贸易展览会官网
(<http://cacf.fairwindow.com>)

中国教育部网 (<http://www.moe.edu.cn>)

中国网 (<http://www.china.com.cn>)

中国新闻网 (<http://www.chinanews.com>)

追学网 (<http://www.zhuixue.net>)

泰文文献

จุลชีพ ชินวรรโณ. 2550. 30 ปีความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน
ความร่วมมือระหว่างกัลยาณมิตร 2518-2548. กรุงเทพฯ:
กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ.

- จุลชีพ ชินวรรณ. 2558. ภูมิทัศน์เศรษฐกิจการเมืองโลก: วิถุทัศน์กับการท้าทายในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภัสสร เทพชาตรี (บรรณาธิการ). 2552. ไทยกับการเป็นประธานอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- ประภัสสร เทพชาตรี (บรรณาธิการ). 2552. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรัชย์ ศิริไกร. 2557. การพัฒนาการเมืองในแถบประเทศอินโดจีน (เอกสารประกอบการบรรยาย กลุ่มวิชาที่ 7 การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเปรียบเทียบ). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุรัชย์ ศิริไกร และคณะ. 2556. การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (APSC Blueprint) และการประเมินบทบาทของประเทศมหาอำนาจในเอเชีย (รายงานวิจัยเสนอต่อสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี).
- อภิชาติ ชินวรรณ. 2546. ความร่วมมือระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ (เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

Thailand's Role as a Bridge between China and ASEAN

Zhang Xizhen, Cai Yantong,
Liu Changming, Li Xinlei, Sun Yunfei

ABSTRACT

China's cooperation with ASEAN has become one of the highlights of China's foreign relations at that time. Considering the different closeness degree between ASEAN member states and China, China intends to seek pivot states in ASEAN which play a bridging role to promote mutual trust and integration between China and ASEAN, and form a community of shared interests and a community of common fate. Thailand has the basic conditions for becoming a pivot state. Of course, Thailand's role as a bridge cannot be overestimated, which still has some limitations. In order to help the bridging role to play further this report proposes the suggestions to both Chinese and Thai governments.

Keywords: *ASEAN, Thailand, the bridging role, China-Thailand relations, China-ASEAN relations*

การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ในประเทศไทยระดับอาชีวศึกษา¹

กำพล ปิยะศิริกุล²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย เพื่อเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือสถาบันอาชีวศึกษาที่สอนภาษาจีนในประเทศไทย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับอาชีวศึกษาของประเทศไทยประสบปัญหาหลาย

¹ บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นการสรุปเนื้อหาสำคัญจากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้บริหารจัดการโครงการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในการสัมมนา “การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย” ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปไตย-ราไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดีที่ 7 เมษายน 2559 เวลา 8.00-16.00 น. จัดโดยศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

² อาจารย์ประจำหลักสูตรจีนศึกษา วิทยาลัยนานาชาติปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ด้าน ผู้วิจัยจึงเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ควรสร้างระบบการจัดการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่มีประสิทธิภาพ โดยจัดประชุมเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันสร้างแผนการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2) ด้านหลักสูตร ควรจัดให้หลักสูตรภาษาจีนระดับปวช.มีความต่อเนื่องกับระดับมัธยมต้น และหลักสูตรภาษาจีนระดับปวส.มีความต่อเนื่องกับระดับปวช. และควรเพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ และควรกำหนดว่าหากสถานศึกษาใดยังไม่มีระเบียบเรียงหนังสือเรียนภาษาจีนขึ้นมาใช้เอง ก็ให้ใช้หนังสือเรียนภาษาจีนชุดใดชุดหนึ่งที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่ามีคุณภาพสูงสุด 4) ด้านผู้สอน ควรลดการพึ่งพาครูอาสาสมัครจีนและเร่งพัฒนาศักยภาพของครูไทยและครูจีนประจำ 5) ด้านผู้เรียน ควรเร่งสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนภาษาจีนในสถานศึกษาให้มากขึ้น รวมถึงควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจและเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาจีน 6) ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการของประเทศจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ หรือฮันบัน (Hanban) ให้มากขึ้น

คำสำคัญ อาชีวศึกษาไทย ภาษาจีน การจัดการเรียนการสอน

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน ไม่มีประเทศใดสามารถพัฒนาตนเองได้โดยไม่พึ่งพาประเทศอื่น เนื่องจากประชาคมโลกล้วนรับรู้สัมพันธ์ และรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ เป็นต้น การติดต่อสื่อสารและการไปมาหาสู่กันระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นทุกวัน การรู้จักประเทศอื่น ไม่ว่าจะเป็นภาษา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะด้านภาษาต่างประเทศ เพราะถือเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะไขประตูสู่ศาสตร์อื่น การจัดการศึกษาในประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับประเด็นนี้มากขึ้นเรื่อยๆ การศึกษาระดับอาชีวศึกษาก็เช่นกัน ปัจจุบันนี้ไม่เพียงแต่มุ่งฝึกทักษะวิชาชีพ แต่ยังมีการสอนภาษาต่างประเทศควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะภาษาจีน เนื่องจากประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์แนบแน่นในทุกระดับ อีกทั้งบทบาทด้านเศรษฐกิจของประเทศจีนบนเวทีโลกก็โดดเด่นมากขึ้นทุกวัน การเรียนการสอนภาษาจีนในสถาบันอาชีวศึกษาจึงแพร่หลายไปทั่ว แต่ไม่ปรากฏมีผู้ใดศึกษาว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับอาชีวศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง และควรมีแนวทางพัฒนาต่อไปอย่างไร โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยเห็นความสำคัญของประเด็นนี้ จึงดำเนินการศึกษาวิจัยโดยหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาระบบการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทยและความเชื่อมโยงของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
- 3) เพื่อเสนอข้อเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทยและการเชื่อมโยงของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

สมมติฐานของการวิจัย

- 1) การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทยยังขาดระบบการพัฒนาดังต่อไปนี้
- 2) การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทยยังขาดการเชื่อมโยงกับระดับการศึกษาอื่น

ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับปวช. และปวส. ของสถาบันอาชีวศึกษารัฐและเอกชนในประเทศไทย ประกอบด้วยการบริหารจัดการ หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ผู้สอน ผู้เรียน และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

2) สังเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย และพิจารณาความเชื่อมโยงของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

3) ใช้ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของสถาบันอาชีวศึกษาในปีการศึกษา 2557 เป็นหลัก

กลุ่มเป้าหมาย

สถาบันอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชนที่สอนภาษาจีนในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและใช้การวิจัยเอกสารเป็นวิธีเสริม กล่าวคือใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ละเอียดย และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดเป็นหลัก นอกจากนี้ยังใช้การวิจัยเอกสารในส่วนของการศึกษาประวัติความเป็นมา นโยบายและยุทธศาสตร์ของการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย เป็นต้น

1) แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการส่งแบบสอบถามไปยังสถาบันอาชีวศึกษาในประเทศไทยตามรายชื่อที่ได้จากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และในการรวบรวม

แบบสอบถามกลับมา ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามเหล่านี้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยการบริหารจัดการ หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ผู้สอน ผู้เรียน และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และศึกษาความเชื่อมโยงของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ด้วย เนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษา ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษา ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้การคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) กับข้อมูลสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับอาชีวศึกษา และใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กับข้อมูลปัญหาและข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษา

2) การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากใช้แบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องอีกจำนวนหนึ่งด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ละเอียด และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีโทรศัพท์สัมภาษณ์และเดินทางไปสัมภาษณ์ที่สถานศึกษา บุคคลที่สัมภาษณ์มีทั้งผู้รับผิดชอบด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในสถาบันอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา

เอกชน (สช.) ผู้บริหารและครูภาษาจีนของสถาบันอาชีวศึกษา และผู้เรียบเรียงหนังสือเรียนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษา เป็นต้น

3) การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสารในการศึกษา ประวัติความเป็นมา นโยบายและยุทธศาสตร์ของการเรียนการสอน ภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทย โครงสร้างหลักสูตร และความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาจีนของสถาบันอาชีวศึกษา กับหน่วยงานอื่น โดยหาข้อมูลจากบทความวิชาการ หนังสือ วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่ได้จากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน (สช.) เป็นหลัก

4) การสัมมนาระดมความคิดเห็น ในขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดการสัมมนา “การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย” ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปไตย-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 7 เมษายน 2559 เวลา 8.00-16.00 น. เพื่อระดมความคิดเห็น เกี่ยวกับโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน ภาษาจีนในประเทศไทย ผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร และครูภาษาจีนจากสถานศึกษารัฐและเอกชน นักวิจัย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในวงการภาษาจีน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะอันมีค่าและเป็นประโยชน์จากการสัมมนาครั้งนี้มาปรับปรุงเนื้อหาของรายงานวิจัยฉบับนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจสภาพการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทยโดยตรงมีเพียงรายงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย: ระดับอาชีวศึกษา (ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) เนื้อหาในรายงานวิจัยฉบับนี้แบ่งเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ความเป็นมาของการวิจัย สมมุติฐานของงานวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประเด็นคำถามที่ต้องการคำตอบ วิธีการวิจัย การแบ่งงานกันทำ และระยะเวลาการทําวิจัย

บทที่ 2 ประวัติการเรียนการสอนภาษาจีนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาโดยสังเขป

บทที่ 3 นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนการสอนภาษาจีนในระดับอาชีวศึกษา

บทที่ 4 สถานภาพการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในปี 2550-2551 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ วิทยาลัย/โรงเรียน และนักเรียน หลักสูตร วิชาเรียน และแบบเรียนภาษาจีน อาจารย์สอนภาษาจีน การเรียนการสอนภาษาจีน และผลผลิต

บทที่ 5 เสียงสะท้อนจากโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ครู-อาจารย์สอนภาษาจีน หลักสูตร-แบบเรียน-สื่อการสอน นักเรียน-การเรียนการสอน ข้อเสนอแนะอื่นๆ และข้อสังเกต ข้อคิด และความเห็น

บทที่ 6 สรุป: ข้อสังเกต ข้อคิด ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน การ

บริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีน ปัญหาเรื่องหลักสูตร ปัญหาเรื่องแบบเรียน-สื่อการสอน ปัญหาเรื่องอาจารย์ภาษาจีน
 ผลิตผล: เรียนภาษาจีนไปใช้อะไรได้บ้าง และเสี่ยงสะท้อนจาก
 โรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษา

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการ
 เรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทยช่วงปี 2550-
 2551เป็นหลัก พร้อมทั้งเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอน
 ภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาที่ดีด้วย รายงานวิจัยระบุว่าเนื่องจาก
 สถาบันอาชีวศึกษาเพิ่มขยายหลักสูตรภาษาจีนเร็วเกินไป ทั้งๆ ที่ไม่มี
 ความพร้อม จึงทำให้การเรียนการสอนภาษาจีนขาดคุณภาพ ควร
 สร้างเกณฑ์มาตรฐานในการอนุมัติให้เปิดหลักสูตรภาษาจีนและบังคับ
 ใช้อย่างเคร่งครัด สร้างเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินหลักสูตร
 หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน และบังคับใช้อย่างจริงจัง กล่าว
 โดยละเอียดคือ ความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน
 ระหว่างสถาบันยังมีน้อย ผู้บริหารสถาบันควรร่วมมือ แลกเปลี่ยน
 ประสบการณ์และข้อมูลซึ่งกันและกัน หลักสูตรภาษาจีนในสถาบัน
 อาชีวศึกษามีความหลากหลาย เวลาเรียนแตกต่างกัน ทำให้ไม่มี
 มาตรฐานร่วมกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรดูแลให้มี
 มาตรฐานใกล้เคียงกัน อีกทั้งควรจัดหลักสูตรภาษาจีนให้มีความ
 เชื่อมโยงต่อยอดกันได้ ปัญหาเรื่องหนังสือเรียนภาษาจีนก็เช่นกัน
 สถานศึกษาแต่ละแห่งใช้หนังสือเรียนไม่เหมือนกัน แม้แต่สถานศึกษา
 แห่งเดียวกัน ต่างระดับชั้นก็ใช้หนังสือเรียนต่างสำนักกัน ดังนั้นควร
 ส่งเสริมให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาจีนชาวไทยร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญ
 ชาวจีนผลิตหนังสือเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ
 สอดคล้องกับรายวิชาภาษาจีนต่างๆ ที่มีอยู่ในหลักสูตรของทุก

ระดับชั้น ส่วนเรื่องครูภาษาจีน ปัญหาหลักคือขาดแคลนครูชาวไทย เนื่องจากมีส่วนหนึ่งที่เกษียณไปและอีกส่วนหนึ่งถูกบังคับให้เปลี่ยนจากการสอนวิชาอื่นมาสอนภาษาจีน ทำให้ไม่มีความรู้พื้นฐานมากพอ นอกจากนั้นประเด็นครูอาสาสมัครจีนก็ถือเป็นปัญหาใหญ่ เนื่องจากครูเหล่านี้สื่อสารกับผู้เรียนไม่ได้ และมาสอนเพียง 1 ปีก็กลับประเทศจีน ทำให้ไม่มีความต่อเนื่อง ผู้เรียนเรียนภาษาจีนแล้วไม่ค่อยได้นำไปใช้ประโยชน์ จึงถือเป็นการเสียเวลาเรียนโดยใช้เหตุ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานของแต่ละหลักสูตรว่าจะต้องติดตามประเมินผลการเรียนการสอนในแต่ละระดับอย่างไร เพื่อพยายามลดอัตราการสูญเปล่าของเวลาเรียนของผู้เรียน

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลในแบบสอบถาม ข้อมูลของเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)³ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจุบันสถาบันอาชีวศึกษาในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 908 แห่ง แบ่งเป็นสถานศึกษารัฐ 424 แห่ง และสถานศึกษาเอกชน 484 แห่ง ในจำนวนนี้มี

³ ข้อมูลจำนวนสถาบันอาชีวศึกษาทั้งหมดในประเทศไทยอ้างอิงจากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา <http://www.vec.go.th/เกี่ยวกับสอศ/สถานศึกษาในสังกัด.aspx> ปรับปรุงข้อมูลวันที่ 25 ธันวาคม 2558 สืบค้นวันที่ 14 มกราคม 2559 และเว็บไซต์ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาเอกชน <http://vecp.vec.go.th/> ปรับปรุงข้อมูลวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559 สืบค้นวันที่ 6 เมษายน 2559

สถาบันอาชีวศึกษาที่สอนภาษาจีนทั้งสิ้น 173 แห่ง แบ่งเป็น สถานศึกษารัฐ 134 แห่ง และสถานศึกษาเอกชน 39 แห่ง สถาบันอาชีวศึกษาดำเนินการเรียนการสอนระดับปวช.และปวส.โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 (ประกาศ ณ วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2556 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เป็นต้นไป) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง พุทธศักราช 2557 (ประกาศ ณ วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เป็นต้นไป) ซึ่งประกาศโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับระดับปวช. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 กำหนดให้มี 9 ประเภทวิชา รวม 58 สาขาวิชา ดังนี้ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม (มี 20 สาขาวิชา) ประเภทวิชาพาณิชยกรรม (มี 9 สาขาวิชา) ประเภทวิชาศิลปกรรม (มี 15 สาขาวิชา) ประเภทวิชาคหกรรม (มี 5 สาขาวิชา) ประเภทวิชาเกษตรกรรม (มี 1 สาขาวิชา) ประเภทวิชาประมง (มี 2 สาขาวิชา) ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (มี 2 สาขาวิชา) ประเภทวิชาอุตสาหกรรมสิ่งทอ (มี 3 สาขาวิชา) และประเภทวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (มี 1 สาขาวิชา)

หลักสูตรกำหนดให้รายวิชาภาษาจีนอยู่ในกลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศของหมวดวิชาเลือกเสรี มี 2 วิชา คือ 2000-9206 ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 1 (0-2-1) และ 2000-9207 ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 2 (0-2-1) วิชาละ 1 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 2 คาบเรียน⁴

⁴ เวลาเรียน 1 คาบเรียน เท่ากับ 50 นาที

ต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ หลักสูตรของสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ
ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ยังกำหนดให้มีรายวิชาภาษาจีนอีก 4 วิชา
ในกลุ่มทักษะวิชาชีพเลือกของหมวดวิชาทักษะวิชาชีพ คือ 2212-
2118 ภาษาจีน 1 (2-2-3), 2212-2119 ภาษาจีน 2 (2-2-3), 2212-
2120 ภาษาจีน 3 (2-2-3) และ 2212-2121 ภาษาจีน 4 (2-2-3)
วิชาละ 3 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 4 คาบเรียนต่อสัปดาห์

สำหรับระดับปวส. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
พุทธศักราช 2557 กำหนดให้มี 9 ประเภทวิชา รวม 76 สาขาวิชา
ดังนี้ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม (มี 25 สาขาวิชา) ประเภทวิชา
บริหารธุรกิจ (มี 13 สาขาวิชา) ประเภทวิชาศิลปกรรม (มี 13
สาขาวิชา) ประเภทวิชาคหกรรม (มี 7 สาขาวิชา) ประเภทวิชา
เกษตรกรรม (มี 8 สาขาวิชา) ประเภทวิชาประมง (มี 2 สาขาวิชา)
ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (มี 3 สาขาวิชา) ประเภทวิชา
อุตสาหกรรมสิ่งทอ (มี 4 สาขาวิชา) และประเภทวิชาเทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสาร (มี 1 สาขาวิชา)

หลักสูตรกำหนดให้รายวิชาภาษาจีนอยู่ในกลุ่มวิชา
ภาษาต่างประเทศของหมวดวิชาเลือกเสรี มี 2 วิชา คือ 3000-9201
ภาษาและวัฒนธรรมจีน (2-0-2) และ 3000-9202 การสนทนา
ภาษาจีนสำหรับการทำงาน (2-0-2) วิชาละ 2 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน
2 คาบเรียนต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ หลักสูตรของสาขาวิชา
ภาษาต่างประเทศธุรกิจ ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ ยังกำหนดให้มี
รายวิชาภาษาจีนอีก 4 วิชา ในกลุ่มทักษะภาษาต่างประเทศของกลุ่ม
ทักษะวิชาชีพเลือกในหมวดวิชาทักษะวิชาชีพ คือ 3212-2134
ภาษาจีน 1 (2-2-3), 3212-2135 ภาษาจีน 2 (2-2-3), 3212-2136

ภาษาจีน 3 (2-2-3) และ 3212-2137 ภาษาจีน 4 (2-2-3) วิชาละ 3 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 4 คาบเรียนต่อสัปดาห์

ในด้านการกำกับดูแลสถาบันอาชีวศึกษา จากข้อมูลเว็บไซต์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ในปี 2481 ได้มีการประกาศจัดตั้งกรมวิชาการขึ้น กรมวิชาการมีหน้าที่จัดการศึกษาสายอาชีพ สังกัดกระทรวงธรรมการ ต่อมาในปี 2484 กระทรวงธรรมการเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการ และตั้งกรมอาชีวศึกษาขึ้นแทน กรมวิชาการ กรมอาชีวศึกษาดูแลจัดการศึกษาสายอาชีพเรื่อยมาจนกระทั่งปี 2546 เปลี่ยนเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีหน้าที่ดูแลสถาบันอาชีวศึกษารัฐ ส่วนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) มีหน้าที่ดูแลสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน⁵ แต่ต่อมาวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559 มีการประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 8/2559 เรื่องการบริหารจัดการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนพิเศษ 42 ง หน้า 3-4 ว่าให้อินสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนทั้งหมดมาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตั้งแต่วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559 ดังนั้น ปัจจุบันนี้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

⁵ เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา <http://www.vec.go.th/> เกี่ยวกับสอศ/ประวัติความเป็นมา.aspx สืบค้นวันที่ 14 มกราคม 2559

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 6 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ

สถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือได้ดำเนินการตามขั้นตอน PDCA (P: Plan วางแผน, D: Do ปฏิบัติตามแผน, C: Check ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน, A: Act ปรับปรุงแก้ไข)⁶ มีสถานศึกษาตอบว่ามีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน 81 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 95.29 มีการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ 68 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 80 มีการประเมินผลการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ 72 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 84.71 และมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุง 62 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 72.94 เป็นที่น่าสังเกตว่าสถาบันอาชีวศึกษา มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเกือบทุกแห่ง ถือว่าอยู่ในอัตราที่สูงมาก และสูงที่สุดในทุกขั้นตอนของกระบวนการ PDCA สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวางแผนมากที่สุด แต่กลับไม่ใช่ว่าทุกแห่งได้นำแผนมาปฏิบัติตามที่ตั้งไว้ เพราะมีสถานศึกษาเพียง 68 แห่งที่ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ในขณะเดียวกันมีสถาบันอาชีวศึกษาจำนวนมากถึง 72 แห่งที่มีการประเมินผลการดำเนินการตามแผน แต่กลับมีเพียง 62 แห่งเท่านั้นที่นำผลการประเมินนั้นมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาจีนต่อไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขเป็นขั้นตอนที่สถานศึกษาให้ความสำคัญน้อยที่สุดในทุกขั้นตอนของ

⁶ เว็บไซต์วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี <https://th.wikipedia.org/wiki/PDCA> สืบค้นวันที่ 14 มกราคม 2559

กระบวนการ PDCA ทำให้เห็นชัดว่าสถานศึกษามีความขัดแย้งในเรื่องการบริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีน กล่าวคือให้ความสำคัญกับการวางแผนมากที่สุดแต่กลับนำผลประเมินมาปรับปรุงในปีต่อไปน้อยลง จึงอาจทำให้ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้ตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้แต่แรก และอาจไม่สามารถแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีกอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2) ด้านหลักสูตร

ในระดับปวช. สถาบันอาชีวศึกษาทั้งรัฐและเอกชนเปิดรายวิชาภาษาจีนตามหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กำหนด คือ เปิดเป็นวิชาเลือกในกลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศของหมวดวิชาเลือกเสรี 1 หน่วยกิต 2 คาบเรียนต่อสัปดาห์ มี 2 รายวิชาคือ ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 1 และภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 2 โดยเปิดในระดับชั้นปวช.1 มากที่สุด รองลงมาคือระดับชั้นปวช.2 และปวช.3 แต่ในขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดว่า หากสถานศึกษาใดมีความพร้อม ผู้เรียนมีความจำเป็นต้องเรียนภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้น หรือจำเป็นต้องฝึกทักษะภาษาจีนด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ สถานศึกษานั้นก็สามารถเปิดรายวิชาภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้นหรือเฉพาะทางตามความเหมาะสมได้ ดังนั้นจะเห็นว่ามีสถานศึกษาหลายแห่งเปิดรายวิชาภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้นในระดับชั้นปวช.2 และปวช.3 เช่น ภาษาจีน 1 ภาษาจีน 2 ภาษาจีน 3 ภาษาจีน 4 ภาษาจีนขั้นสูง และสนทนาภาษาจีน

ในระดับปวส. สถาบันอาชีวศึกษาทั้งรัฐและเอกชนเปิดรายวิชาภาษาจีนตามหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กำหนด คือ เปิดเป็นวิชาเลือกในกลุ่มวิชา

ภาษาต่างประเทศของหมวดวิชาเลือกเสรี 2 หน่วยกิต 2 คาบเรียนต่อสัปดาห์ มี 2 รายวิชาคือ ภาษาและวัฒนธรรมจีน และการสนทนาภาษาจีนสำหรับการทำงาน โดยเปิดในระดับชั้นปวส.1 มากกว่าชั้นปวส.2 แต่ในขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่กำหนดว่า หากสถานศึกษาใดมีความพร้อม ผู้เรียนมีความจำเป็นต้องเรียนภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้น หรือจำเป็นต้องฝึกทักษะภาษาจีนด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ สถานศึกษานั้นก็สามารถเปิดรายวิชาภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้นหรือเฉพาะทางตามความเหมาะสมได้ ดังนั้นจะเห็นว่าสถานศึกษาบางแห่งเปิดรายวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารเพิ่มด้วย

ส่วนเรื่องจำนวนชั่วโมงคาบเรียน/สัปดาห์/รายวิชา สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลา 2 คาบเรียนเป็นหลัก และมีบางส่วนใช้เวลา 3-4 คาบเรียน โดยส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนในเวลาราชการปกติ แต่มีบางส่วนที่ปรับเวลาการเรียนการสอนภาษาจีนให้ยืดหยุ่นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนจนจบหลักสูตรได้ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เลือกช่วงเวลาเย็นของวันจันทร์ถึงวันศุกร์และเวลากลางวันของวันเสาร์กับวันอาทิตย์ ทั้งนี้อาจจะเพื่อเอื้อความสะดวกแก่ผู้เรียนและผู้สอนก็เป็นได้

ในด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่มีกิจกรรมเสริมทักษะภาษาจีนและวัฒนธรรมจีน เช่น กิจกรรมแข่งขันพูดสุนทรพจน์ภาษาจีน แข่งขันร้องเพลงภาษาจีน แข่งขันตอบคำถามความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศจีน แข่งขันคัดลายมือ กิจกรรมวันตรุษจีน วันไหว้พระจันทร์ วันตรุษจีน การเขียนพู่กันจีน ถักไหมจิ้น ตัดกระดาษจีน ระบายสีหน้ากากจีน ฝึกพูดภาษาจีนหน้าเสาธง เล่นตามสาย การแสดงผลงานนักเรียน และการจัดค่ายภาษาจีน

3) ด้านสื่อการเรียนการสอน

หนังสือเรียนที่สถาบันอาชีวศึกษาเลือกใช้มากที่สุด 5 ลำดับแรกคือ 1) สัมผัสภาษาจีน 《体验汉语》 เรียบเรียงโดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ หรือฮั่นป๋น (Hanban) จัดพิมพ์โดย Higher Education Press ประเทศจีน 2) ภาษาจีนกลาง 《汉语教程》 เรียบเรียงโดยกิตติ พรพิมลวัฒน์ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอมพันธ์ 3) ภาษาจีนพื้นฐาน 《汉语基础》 เรียบเรียงโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4) ภาษาจีนหรรษา 《快乐汉语》 เรียบเรียงโดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ หรือฮั่นป๋น (Hanban) จัดพิมพ์โดย Higher Education Press ประเทศจีน และ 5) แบบเรียนภาษาจีน 《汉语教程》 เรียบเรียงโดย Yang Jizhou (杨寄洲) จัดพิมพ์โดย Beijing Language and Culture University Press ประเทศจีน

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าสถาบันอาชีวศึกษาเลือกใช้หนังสือเรียนภาษาจีนอย่างหลากหลาย มีทั้งหนังสือของประเทศไทย และหนังสือที่เรียบเรียงโดยอาจารย์ชาวไทยเอง นอกจากนี้ยังมีหนังสือเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเรียบเรียงเอง รวมถึงหนังสือจำนวนหนึ่งที่เรียบเรียงขึ้นตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2556 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นอกจากหนังสือเรียนแล้วสถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ยังนิยมใช้สื่อการเรียนการสอนในรูปแบบของซีดี (CD) วีซีดี (VCD) ดีวีดี

(DVD) สื่อมัลติมีเดีย (พาวเวอร์พอยท์ Power Point) สื่อออนไลน์ (ยูทูบ Youtube) อีกด้วย

ในด้านตัวอักษรจีนที่ใช้สอน สถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่สอนเฉพาะอักษรจีนตัวย่อ ในขณะที่มีสถานศึกษาจำนวนหนึ่งใช้ทั้งอักษรจีนตัวย่อและตัวเต็มควบคู่กันไป ส่วนเรื่องระบบการถอดเสียงภาษาจีน สถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ใช้ระบบพินอิน และมีส่วนหนึ่งใช้วิธีถอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทยควบคู่กันไปด้วย

ส่วนเรื่องสถานที่และทรัพยากรอื่นที่เอื้อต่อการเรียนการสอนภาษาจีน สถาบันอาชีวศึกษาเกือบครึ่งหนึ่งระบุว่าไม่มีห้องปฏิบัติทางภาษาและใช้ในการเรียนการสอนเป็นประจำ และมีสถานศึกษาจำนวนเกินครึ่งระบุว่าไม่มีหนังสือเสริมความรู้ภาษาจีนในห้องสมุดให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

4) ด้านผู้สอน

สถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ยังพึ่งพาครูอาสาสมัครจีน ส่วนครูสัญชาติไทยอยู่ในลำดับที่สอง นอกจากนี้ยังมีครูสัญชาติจีนที่สถานศึกษาจัดหาเอง ครู/อาจารย์พิเศษ และครูสัญชาติอื่น ในบรรดาครูสอนภาษาจีนทั้งหมดนี้ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาด้านภาษาจีน ครูสัญชาติจีนที่สถานศึกษาจัดหาเองและครูอาสาสมัครจีนมีจำนวนมากเป็นสองลำดับแรก แต่ครูสัญชาติไทยอยู่ในลำดับรองสุดท้าย มีครูสอนภาษาจีนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านภาษาจีน ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้สอนจะเป็นชาวไทยหรือชาวจีนต่างก็ใช้ภาษาจีนในการสอนมากที่สุด และยังมีสถานศึกษาจำนวนมากระบุว่าครูสอนภาษาจีนใช้ภาษาสองภาษาขึ้นไปในการสอนภาษาจีน นอกจากนี้ จำนวนคาบเรียนที่ครูสอนภาษาจีนในสถาบันอาชีวศึกษาทั้งหมดใช้สอนภาษาจีนต่อสัปดาห์เฉลี่ยอยู่ที่ 13.74 คาบเรียน

5) ด้านผู้เรียน

อัตราผู้เรียนภาษาจีนเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เรียนทั้งหมดในระดับชั้นนั้นอยู่ที่ร้อยละ 30-60 ถือเป็นจำนวนไม่น้อย ในขณะที่จำนวนผู้เรียนภาษาจีนเฉลี่ยต่อห้องส่วนใหญ่อยู่ที่ 20-30 คน ถือเป็นจำนวนที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ แต่ในความเป็นจริงเนื้อหาการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้นนั้นส่วนใหญ่ไม่มีความต่อเนื่องกัน ดังนั้นผู้สอนจึงต้องเริ่มสอนตั้งแต่ต้นใหม่ การที่ผู้เรียนในห้องเดียวกันมีพื้นฐานภาษาจีนไม่เท่ากันก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนได้ ทั้งนี้สถานศึกษาส่วนใหญ่เชื่อว่าการเรียนภาษาจีนเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนโดยตรง โดยเฉพาะด้านการงานและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในอนาคต

6) ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

สถาบันอาชีวศึกษาหลายแห่งมีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ หน่วยงานที่สำคัญเหล่านี้คือสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ หรือฮันบัน (Hanban) สถาบันขงจื่อ ห้องเรียนขงจื่อ โรงเรียน หรือสถาบันอาชีวศึกษาอื่น และมหาวิทยาลัย ทั้งนี้สถาบันอาชีวศึกษาได้รับประโยชน์จากความร่วมมือหลายด้าน โดยเฉพาะด้านผู้สอน ด้านสื่อการสอน ด้านทุนการศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนเรื่องการจัดค่ายภาษาจีน การแลกเปลี่ยนนักเรียน การฝึกอบรบ และการศึกษาดูงาน เป็นต้น

ปัญหาและข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบ การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษา

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปปัญหาและเสนอ
ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบการจัดการ
เรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน
ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ

สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวางแผนมากที่สุดแต่กลับ
นำผลประเมินมาปรับปรุงในปีต่อไปน้อยลง จึงอาจทำให้ไม่สามารถ
พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้ตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้แต่แรก
และอาจไม่สามารถแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีกอย่างมีประสิทธิภาพ
เท่าที่ควร แต่จากข้อมูลเรื่องปัญหาด้านการบริหารจัดการการเรียน
การสอนภาษาจีนจะเห็นว่า ในความเป็นจริงแล้วสถานศึกษายังขาด
ระบบในการบริหารจัดการที่ดีอยู่ ดังนั้นข้อมูลจึงขัดแย้งกันเอง ผู้วิจัย
เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ว่าผู้บริหารควรสร้างระบบ
การบริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีนที่มีประสิทธิภาพ โดยจัด
ประชุมเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันสร้างแผนการทำงานอย่างเป็น
ระบบและต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบการ
ปฏิบัติตามแผน ติดตาม และปรับปรุงแก้ไข เมื่อทุกฝ่ายเห็นความ
มุ่งมั่น ความจริงใจ และความเอาใจใส่ของผู้บริหารแล้ว ก็ย่อมปฏิบัติ
ตามนโยบายอย่างเคร่งครัดตามไปด้วย

2) ด้านหลักสูตร

สถานศึกษาเปิดรายวิชาภาษาจีนตามหลักสูตรที่สำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กำหนดทั้งในระดับปวช.และ
ปวส. แต่ในขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาก็

กำหนดว่า หากสถานศึกษาใดมีความพร้อม ผู้เรียนมีความจำเป็นต้องเรียนภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้น หรือจำเป็นต้องฝึกทักษะภาษาจีนด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ สถานศึกษานั้นก็สามารถเปิดรายวิชาภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้นหรือเฉพาะทางตามความเหมาะสมได้ ดังนั้นจะเห็นว่าสถานศึกษาหลายแห่งเปิดรายวิชาภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้นด้วย แต่ปัญหาหลักที่พบคือความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับการศึกษาระดับอื่น ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอยุทธศาสตร์ว่า เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาจีนได้อย่างต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น ควรจัดให้หลักสูตรภาษาจีนระดับปวช.มีความต่อเนื่องกับระดับมัธยมต้น และหลักสูตรภาษาจีนระดับปวส.มีความต่อเนื่องกับระดับปวช. ควรเพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนเป็น 3-4 คาบเรียนต่อสัปดาห์ โดยแยกเรียนครั้งละ 1 คาบเรียน ชั่วโมงเรียนที่เพิ่มขึ้นมาไม่จำเป็นต้องให้ครูสอนอย่างเดียว แต่อาจจะให้ผู้เรียนมาฝึกท่องบทสนทนาเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม หรือจัดกิจกรรมเสริมก็ได้ ผู้เรียนจะได้มีโอกาสทบทวนและฝึกฝนบ่อยขึ้น ควรเพิ่มรายวิชาภาษาจีนในระดับปวช.เป็น 6 วิชา (ภาคการศึกษาละ 1 วิชา) และระดับปวส.เป็น 4 วิชา (ภาคการศึกษาละ 1 วิชา) ทั้งนี้สามารถกำหนดให้เป็นวิชาเลือกเสรีไว้ก่อน เนื่องจากต้องดูความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่งด้วย หากสถานศึกษาแห่งใดมีความพร้อม ก็สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาภาษาจีนมากขึ้นได้ตามลำดับ

3) ด้านสื่อการเรียนการสอน

ในด้านหนังสือเรียนภาษาจีน ปัจจุบันสถานศึกษาเลือกใช้หนังสือเรียนภาษาจีนอย่างหลากหลาย มีทั้งหนังสือของประเทศจีน และหนังสือที่เรียบเรียงโดยอาจารย์ชาวไทยเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ไม่ได้ประกาศอย่าง

เป็นทางการว่ากำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งใช้หนังสือเรียนภาษาจีนเล่มใดโดยเฉพาะ แต่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีการแนะนำหนังสือเรียนผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานแทน ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดว่าหากสถานศึกษาใดยังไม่มีระเบียบเรียนหนังสือเรียนภาษาจีนขึ้นมาใช้เอง ก็ให้ใช้หนังสือเรียนภาษาจีนชุดใดชุดหนึ่งที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่ามีคุณภาพสูงสุด และควรจัดทำคู่มือการสอนสำหรับครูและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สอดคล้องกันไปด้วย ทั้งนี้หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ใช้หนังสือเรียนภาษาจีนชุดใดชุดหนึ่งในระดับปวช. เนื้อหาของหนังสือก็ควรมีความต่อเนื่องกับหนังสือของระดับมัธยมต้น และหนังสือเรียนภาษาจีนชุดที่ใช้ในระดับปวส. เนื้อหา ก็ควรมีความต่อเนื่องกับหนังสือของระดับปวช. เช่นกัน นอกจากนี้ควรมีการสำรวจความเห็นในด้านการใช้หนังสือเรียนภาษาจีนเป็นระยะ เพื่อจะได้ดำเนินการปรับปรุงให้ทันสมัยต่อไป

ในด้านสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ สถานศึกษายังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและจัดหาสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ให้สถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาในระยะสั้นไปก่อน จากนั้นควรสนับสนุนด้านงบประมาณและจัดอบรมให้ครูภาษาจีนสามารถจัดทำสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วยตนเอง เนื่องจากครูเหล่านั้นเป็นผู้รู้สภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในสถานศึกษาของตนเองดีที่สุด จึงน่าจะทำสื่อการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดีที่สุดเช่นกัน

ในด้านห้องปฏิบัติการภาษาจีนและห้องเรียนภาษาจีน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้าง

ห้องปฏิบัติการภาษาจีนและห้องเรียนภาษาจีนหรือจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ให้สถานศึกษาที่มีความพร้อม จากนั้นค่อยขยายไปยังสถานศึกษาแห่งอื่น เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภาษาจีนแก่ผู้เรียนให้มากที่สุด

4) ด้านผู้สอน

สถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ยังพึ่งพาครูอาสาสมัครจีน ส่วนครูสัญชาติไทยอยู่ในลำดับที่สอง ที่เหลือคือครูสัญชาติจีนที่สถานศึกษาจัดหาเอง ครู/อาจารย์พิเศษ และครูสัญชาติอื่น ในบรรดาครูสอนภาษาจีนทั้งหมดนี้ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาด้านภาษาจีน ในจำนวนนี้มีครูสัญชาติจีนที่สถานศึกษาจัดหาเองและครูอาสาสมัครจีนอยู่มากเป็นสองลำดับแรก แต่ครูสัญชาติไทยอยู่ในลำดับรองสุดท้าย มีครูสอนภาษาจีนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านภาษาจีน ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอยุทธศาสตร์ว่าสถานศึกษาควรลดการพึ่งพาครูอาสาสมัครจีนและเร่งพัฒนาศักยภาพของครูไทยและครูจีนประจำ ในส่วนของการลดการพึ่งพาครูอาสาสมัครจีน หากในระยะใกล้สถานศึกษาใดยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาอยู่ ก็ควรจัดให้มีระบบครูพี่เลี้ยง เมื่อสถานศึกษามีความพร้อมแล้ว ก็สามารถลดการพึ่งพาครูอาสาสมัครจีนอย่างค่อยเป็นค่อยไปในส่วนของการพัฒนาศักยภาพครูไทยและครูจีนประจำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูไทยและครูจีนประจำได้เข้าร่วมการประชุม อบรม และสัมมนาด้านการเรียนการสอนภาษาจีน ให้ทุนการศึกษาเพื่อศึกษาต่อแบบระยะสั้นและระยะยาวทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมให้ผลิตงานวิชาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านภาษาจีน และจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ในหมู่ครูภาษาจีนอาชีวศึกษาระดับจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาครู

ไทยและครูจีนประจำเหล่านี้ให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอาชีวศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

5) ด้านผู้เรียน

ปัญหาด้านผู้เรียนที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียนขาดสภาพแวดล้อมทางภาษาจีน ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ว่าผู้บริหารและครูจำเป็นต้องเร่งสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนภาษาจีนในสถานศึกษาให้มากขึ้น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการฝึกทักษะและปฏิบัติจริงสามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมนี้ได้ เช่น การแข่งขันร้องเพลงจีน เทศกาลภาพยนตร์จีน ชมรมภาษาจีน เสียตามสาย บอร์ดนิทรรศการแนะนำประเทศจีน กิจกรรมวัฒนธรรมในวันสำคัญต่างๆ ของประเทศจีน ค่าภาษาจีนระหว่างสถาบัน นอกจากนี้ทุกฝ่ายต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจและเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาจีน สิ่งทีใกล้ตัวที่สุดคือการศึกษาต่อและการทำงาน สถานศึกษาอาจเชิญศิษย์เก่าหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับที่สูงขึ้นหรือทำงานเกี่ยวข้องกับภาษาจีนมาแบ่งปันประสบการณ์แก่ผู้เรียน สถานศึกษาอาจจัดนิทรรศการจัดหางาน (Job Fair) เชิญผู้ประกอบการต่างๆ ที่ต้องการผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีวศึกษาที่รู้ภาษาจีนเข้ามามีบทบาทสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน เป็นต้น

6) ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

สถานศึกษายังขาดความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยยังขาดความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาของประเทศจีนในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนที่เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งสร้างความร่วมมือกับ

กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้การสอนภาษาจีนนานาชาติ หรือฮันบัน (Hanban) ให้มากขึ้น เน้นการสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอนภาษาจีน หลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญ และทุนการศึกษา เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอน หลักสูตร และศักยภาพของครูไทยและครูจีนประจำ ในขณะเดียวกันก็ควรแนะนำช่องทางหรือเป็นตัวกลางในการสร้างความร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัยของประเทศไทยให้สถานศึกษาไทยด้วย เพื่อจะได้สร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันด้วยกันเองในรูปแบบการส่งนักเรียนไปฝึกงานหรือการแลกเปลี่ยนนักเรียนและครู เป็นต้น ทั้งนี้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายในประเทศก็สำคัญไม่น้อยไปกว่าหน่วยงานภายนอกประเทศ กล่าวคือสถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัยอื่นในจังหวัดหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การสอนภาษาจีนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังควรทำความร่วมมือกับผู้ประกอบการ สมาคม หรือองค์กรเอกชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มโอกาสการทำงานของผู้เรียนต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. 2557. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและแนวปฏิบัติการเรียนการสอนภาษาจีน ระดับ อาชีวศึกษา. เอกสารแนบหนังสือจากสำนักมาตรฐานการ อาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ถึงผู้อำนวยการศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ ศธ 0606/228 วันที่ 16 เมษายน 2558.

จรัสศรี จิรภาส และคณะ. 2551. การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตร บัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน ฉบับปรับปรุง ปีพุทธศักราช 2544. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ประพิน มโนมัยวิบูลย์. 2550. “พัฒนาการของการเรียนการสอน ภาษาจีนในประเทศไทย”. วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 36 ฉบับที่ 2, หน้า 64-82. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ. 2550. ข้อมูลพื้นฐานการจัดการ เรียนการสอนและความต้องการภาษาต่างประเทศในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา. 2550. นโยบายการสอนภาษาต่างประเทศ ของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2557. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2556 (เพิ่มเติม พ.ศ.2557 และเพิ่มเติมพ.ศ.2558).

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2557.

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557.

ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.

รายงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย :

การศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.

รายงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย :

ระดับประถม-มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.

รายงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย :

ระดับอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.

รายงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย :

ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เว็บไซต์ภาษาไทย

เว็บไซต์วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (<https://th.wikipedia.org>)

เว็บไซต์ศูนย์ส่งเสริมการอาชีวศึกษาเอกชน (<http://vecp.vec.go.th>)

เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

(<http://www.vec.go.th>)

เอกสารภาษาจีน

帕恰妮·旦日勇. 2007. 《泰国的华文教育沿革——中泰合作的新里程碑》. 中泰关系三十年: 回顾与展望, 第 178-190 页. 香港社会科学出版社有限公司.

张美君. 2012. 《泰国华文教育与汉语教学曲折发展的原因分析》. 北京大学博士研究生学位论文.

A Research for the Development of Chinese Language Instruction Offered by Vocational Education in Thailand

Kampol Piyasirikul

ABSTRACT

This research explores the current status and challenges of Chinese language instruction at vocational colleges in Thailand with the ultimate goal of proposing policy and strategy recommendations on the matter. The data were collected through questionnaires and interviews with related parties. Target populations were Thai vocational institutes which offer Chinese modules. Then, the data were studied by percentage, means and standard deviation, followed by analysis, synthesis and research composition. The finding indicates that there are a range of problems in Chinese instruction offered at Thai vocational colleges. Thus, the researcher's policy and strategy recommendations are (1) striving for an effective Chinese instruction management through meetings between concerned parties to formulate systematic and continuous work plans; (2) ensuring continuation of curriculums between vocational certificates and lower secondary schools, and also between diplomas and vocational certificates. In addition, longer time schedules should be implemented; (3)

providing more access to electronic instructional media. It is also suggested that a selected highest quality materials verified by experts be allowed to come into use when no in-house textbook is available; (4) encouraging a lesser reliance on volunteer native teachers. Rather, it is paramount that the development of competency of full time Thai and Chinese teachers be at top of the agenda; (5) promoting more engaging instructional environments so that students are more motivated and realize the importance of Chinese; (6) fostering greater cooperation with the Ministry of Education of the People's Republic of China, specifically with the Office of Chinese Language Council International (known as Hanban).

Keywords: *Thailand Vocational education, Chinese, Instruction*

การรับรู้อารยธรรมจีนโบราณผ่าน ประวัติศาสตร์นิพนธ์และโบราณคดี

กรพนัช ตั้งเชื่อนขันธ¹

บทความนี้มุ่งศึกษาพัฒนาการของประวัติศาสตร์นิพนธ์เกี่ยวกับอารยธรรมจีนในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคโบราณ ตลอดจนอภิปรายความเคลื่อนไหวทางโบราณคดีที่นำไปสู่การสร้างกรอบคำอธิบายใหม่ในการทำความเข้าใจที่มาของความเป็นจีนในปัจจุบัน นอกจากนี้ บทความยังแสดงให้เห็นว่า ความก้าวหน้าทางโบราณคดีและการศึกษาประวัติศาสตร์จีนโบราณ ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในการรับรู้เกี่ยวกับอารยธรรมและประวัติศาสตร์จีนอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ อารยธรรมจีน ประวัติศาสตร์นิพนธ์จีน การวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณ ทฤษฎีภูมิภาค-สาขา

บทนำ

ประเทศจีนตั้งอยู่ทางตะวันออกของทวีปเอเชีย มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน จนนับได้ว่าเป็นหนึ่งในอารยธรรมลุ่มแม่น้ำที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก จากหลักฐานการขุดค้นทางโบราณคดีพบว่า อารยธรรมที่พบในจีนสามารถสืบย้อนได้ไปจนถึงยุคหินเก่า (Paleolithic Age) ราว 2,500,000-10,000 ปีก่อนคริสตกาล ปรากฏร่องรอยของมนุษย์โฮโมอีเรคตัส (Homo erectus) ที่เดินตัวตรงและมีกะโหลกใหญ่ มนุษย์โฮโมอีเรคตัสที่พบในจีนมี

¹ อาจารย์สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Email: kornphanat@gmail.com

ด้วยกันหลายกลุ่ม เช่น มนุษย์ปักกิ่ง (北京人) มนุษย์หยวนโหม่ว (元谋人) และมนุษย์หลานเถียน (蓝田人) เป็นต้น² ในเวลาต่อมา มนุษย์โฮโมอีเร็คตัสวิวัฒนาการกลายเป็นมนุษย์โฮโมเซเปียนส์ เซเปียนส์ (Homo sapiens sapiens) ซึ่งถือว่าเป็นเผ่าพันธุ์มนุษย์ ปัจจุบัน (modern man) แต่ยุคหินเก่าที่มนุษย์โฮโมอีเร็คตัสปรากฏตัว ขึ้นนั้นห่างไกลจากช่วงเวลาในปัจจุบันมาก ประกอบกับหลักฐานต่างๆ ไม่เพียงพอ จึงยากที่จะชี้ชัดให้เห็นถึงความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยง ของอารยธรรมในยุคหินเก่ากับปัจจุบัน (Chen Fengxiang, 2002: 1)

การศึกษาโบราณคดีที่ก้าวหน้าขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการขุดค้นพบหลักฐานใหม่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลง ของกระแสดวงความคิดว่าด้วยการรับรู้และการก่อตัวของอารยธรรม โบราณผ่านพัฒนาการองค์ความรู้ของประวัติศาสตร์นิพนธ์จีน ทำให้ ความรู้ความเข้าใจที่มีต่ออารยธรรมจีนในยุคก่อนประวัติศาสตร์และ ยุคโบราณเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ บทความนี้มุ่งศึกษาพัฒนาการองค์ ความรู้เกี่ยวกับอารยธรรมจีนในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคโบราณ ผ่านมุมมองการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนสามแนวทาง ได้แก่ การ เชื้อถือประวัติศาสตร์โบราณ (信古) การวิพากษ์ประวัติศาสตร์

² มีการขุดค้นพบมนุษย์หยวนโหม่วที่ตำบลหยวนโหม่ว มณฑลยูนนาน ในค.ศ. 1965 คาดว่า มีชีวิตอยู่ในช่วง 1,700,000 ปีก่อน อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์หยวนโหม่วเป็นมนุษย์โบราณที่ เก่าแก่ที่สุดที่พบในประเทศจีน ตามด้วยมนุษย์หลานเถียน ที่คาดว่ามีชีวิตอยู่ในช่วง 700,000 -600,000 ปีก่อน ขุดค้นพบที่ตำบลหลานเถียน มณฑลซานสีในค.ศ. 1963 ส่วนมนุษย์ปักกิ่ง มีการขุดค้นพบตั้งแต่ทศวรรษที่ 1930 บริเวณโจวโจวเตี้ยน ตำบลฝางซาน ชานกรุงปักกิ่ง คาดว่ามีชีวิตอยู่ในช่วง 700,000 -200,000 ปีก่อน จัดว่าเป็นมนุษย์โบราณที่มีข้อมูลสมบูรณ์ ที่สุด มีกะโหลกใหญ่ประมาณ 80 % ของมนุษย์ในปัจจุบัน รู้จักก่อไฟและประดิษฐ์เครื่องมือ อย่างง่าย (ดู Zhang Fan, 2001: 2)

โบราณ (疑古) และการอธิบายประวัติศาสตร์โบราณ (释古)³ รวมทั้งอภิปรายความก้าวหน้าทางโบราณคดีที่นำไปสู่การสร้างกรอบคำอธิบายใหม่เกี่ยวกับยุคหินใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการทำความเข้าใจรากเหง้าที่มาของความเป็นจีนในปัจจุบัน

1. การเชื่อถือประวัติศาสตร์โบราณ: ตำนานปรัมปรากับ คำถามเรื่องกำเนิดอารยธรรมจีน

เนื่องจากมนุษย์ยังไม่มีตัวอักษรใช้ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ จึงเป็นเรื่องยากที่จะมีบันทึกร่วมสมัยเป็นหลักฐาน ดังนั้น การรับรู้เหตุการณ์หรือเรื่องราวในยุคก่อนประวัติศาสตร์จึงต้องอาศัยคำบอกเล่าสืบต่อกันมา จนกลายเป็นตำนานปรัมปราซึ่งอาจมีการเสริมแต่งตามจินตนาการก็เป็นได้ ชาวจีนเชื่อกันว่าอารยธรรมจีนมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่าห้าพันปี ความเก่าแก่ของอารยธรรมจีนจะเห็นได้จากตำนานปรัมปราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำเนิดอารยธรรมจีนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น ตำนานโคเอ็กใน《盘古开天辟地》ว่าด้วยการกำเนิดโลก กล่าวคือในสมัยที่ฟ้าดินยังไม่ได้แยกจากกัน จักรวาลเป็นเพียงก้อนแห่งความมืดราวไข่ไก่หนึ่ง จนกระทั่งยักษ์นามว่าโคเอ็กซึ่งหลับใหลมานานกว่า 18,000 ปีได้ตื่นขึ้น เมื่อพบแต่ความมืด โคเอ็กจึงแหวกไข่ออกมา ทำให้ฟ้าดินแยกออกจากกัน เมื่อโคเอ็กใกล้จะถึงแก่ความตาย ร่างกายจึงกำเนิดสรรพสิ่งตามธรรมชาติ ลมหายใจของโคเอ็กแปรเปลี่ยนเป็นลมและเมฆ เสียงร้องกลายเป็นเสียงคำรามของฟ้า ดวงตาซ้ายกลายเป็นพระอาทิตย์ ดวงตาขวากลายเป็น

³ การศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนสามแนวทาง เป็นแนวคิดที่เสนอโดยนักปรัชญาจีนเฟิง โหย่วหลาน (冯友兰) ในทศวรรษที่ 1930 เพื่อแสดงให้เห็นถึงทัศนะสามแบบที่มีต่อปัญหาการมองประวัติศาสตร์โบราณที่บันทึกในเอกสารสมัยก่อน (ดู Feng Youlan, 1935)

พระจันทร์ มือและเท้ากลายมาเป็นภูเขา เลือดที่หลังไหลกลายมาเป็นแม่น้ำ เป็นต้น (Yuan Ke, 1998: 72-73)

นอกจากตำนานโคเก็กแล้ว ตำนานสามกษัตริย์ห้าจักรพรรดิ หรือ “ซานหวงอู่ตี้” 《三皇五帝》 ก็เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะบรรพชนที่ชาวจีนเคารพนับถือ อันที่จริง สามกษัตริย์ห้าจักรพรรดิได้แก่ใครบ้างนั้นเอกสารจีนจากหลายสมัยมีการบันทึกไว้แตกต่างกัน อาจจะอนุมานได้ว่ายุคสมัยของสามกษัตริย์มาก่อนยุคสมัยของห้าจักรพรรดิ สามกษัตริย์ 《三皇》 อาจหมายถึง ผู้ซี้ (伏羲) ผู้ทำสัตว์ป่าให้เชื่องเพื่อใช้งาน ฉว (巢) ผู้นำไม้มาสร้างบ้านเรือน สยเหริน (燧人) ผู้ใช้ไม้เสียดสีกันเพื่อจุดไฟ เฉินหลง (神農) ผู้คิดวิธีการเพาะปลูกทำนา และนหวิ้ว (女媧) หญิงผู้ปิดแผ่นฟ้าและใช้ดินปั้นเป็นมนุษย์ และสัตว์ต่างๆ (บางตำนานกล่าวว่านหวิ้วเป็นภรรยาของผู้ซี้ บางก็ว่าเป็นพี่น้องกัน) แม้ว่าตำนานสามกษัตริย์จะมีการบันทึกไว้ไม่ตรงกัน อีกทั้งบุคคลในตำนานยังมีภาพลักษณ์ของการผสมผสานกันระหว่างมนุษย์และเทพ แต่กระนั้นตำนานดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นว่าสังคมจีนในอดีตกาลมีวิวัฒนาการความก้าวหน้าที่เกิดจากการสั่งสมทางอารยธรรมดังปรากฏให้เห็นจากคุณสมบัติพิเศษของบรรพชนและผู้นำชาวจีนในสมัยแรกเริ่ม (Zhang Fan, 2001: 6)

ตำนานห้าจักรพรรดิ 《五帝》 เกิดขึ้นหลังยุคสมัยของสามกษัตริย์ งานเขียนสำคัญชื่อ *บันทึกของนักประวัติศาสตร์* 《史记》 โดยซือหม่า เซียน (司马迁) ผู้ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งประวัติศาสตร์จีน ได้กล่าวถึงหวงตี้ (黄帝) จวนซวี (颛顼) ตั๋ว (帝喾) เหยา (尧) และซุ่น (舜) ผู้ที่นับว่ามีอิทธิพลต่อกำเนิดอารยธรรมจีนมากที่สุดในบรรดาห้าจักรพรรดิก็คือหวงตี้ นักประวัติศาสตร์สมัยก่อนมักอ้างว่ายุคสมัยของหวงตี้เป็นจุดเริ่มต้นของ

ประวัติศาสตร์จีน หากนับช่วงเวลาตั้งแต่สมัยหวงตี้จนถึงปัจจุบันจะเป็นระยะเวลาราวห้าพันปี (Fu Lecheng, 2008: 8-9) เชื่อกันว่าหวงตี้เป็นผู้นำชุมชนที่ตั้งรกรากอยู่ตอนกลางลุ่มแม่น้ำหวงเหอ ได้เป็นพันธมิตรกับเหียนตี้ (炎帝) ซึ่งเป็นผู้นำอีกชุมชนหนึ่ง ร่วมกันทำสงครามขับไล่ชนต่างเผ่าออกไปจนสามารถขยายอาณาเขตได้เป็นผลสำเร็จ ต่อมาหวงตี้ทำสงครามมีชัยเหนือเหียนตี้ด้วย ทำให้หวงตี้รวบรวมอำนาจได้เบ็ดเสร็จในที่สุด ดังนั้น ชาวจีนจึงมักเรียกตนเองว่าเป็นลูกหลานของหวง-เหียน (黃炎子孫) ซึ่งหมายถึงลูกหลานของหวงตี้และเหียนตี้นั่นเอง

จวนชวีและตี้คุมีเอกสารบันทึกไว้มาก เชื่อกันว่าจวนชวีและตี้คุเป็นผู้ปกครองที่ทำหน้าที่บวงสรวงเทพเจ้าและดูแลราษฎรส่วนเหยาและชุ่นมีเอกสารบันทึกไว้มากกว่า กล่าวกันว่าเหยาและชุ่นต่างก็เป็นลูกหลานของหวงตี้ เหยาเป็นผู้ปกครองที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม ดูแลราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเหยาต้องสละอำนาจ จึงเรียกให้ชุ่นซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องเรื่องความกตัญญูเป็นผู้สืบทอดราชสมบัติต่อ แม้ว่าชุ่นจะไม่ใช่อโอรสของเหยากก็ตาม การยกราชสมบัติให้กับคนที่มีความดีและสติปัญญา โดยไม่จำเป็นต้องสืบทอดตามวงศ์ตระกูลของตนเองเรียกว่า ฉ้านร่าง (禅让) เป็นการกระทำที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากชนรุ่นหลังให้เป็นแบบอย่างอันดีงามของกษัตริย์ในอุดมคติ ซึ่งที่จริงแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นการหมุนเวียนอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่างๆ ไม่ให้ผูกขาดอยู่กับตระกูลใดตระกูลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็เป็นได้ (Fu Lecheng, 2008:10-12) อย่างไรก็ตาม ชุ่นก็เคยยกราชสมบัติให้ยวี่ (禹) สืบทอดเป็นกษัตริย์เช่นกัน เดิมทียวี่เป็นผู้ได้รับคำสั่งให้จัดการปัญหาอุทกภัยจากแม่น้ำหวงเหอซึ่งเป็นภัยต่อการอยู่อาศัยและทำมาหากิน

ของราษฎร ยหวิใช้เวลากว่า 13 ปีในการหาทางเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จนสำเร็จ ราษฎรจึงยกย่องให้เป็น “ต่ายหวิ” หรือยหวิผู้สยบหวงเหอ ด้วยเหตุนี้เอง ยหวิจึงได้รับเลือกให้เป็นกษัตริย์ต่อจากขุน

เมื่อยหวิจะสละอำนาจก็ได้เลือกให้อี้ (益) สืบทอดราชสมบัติ แต่ครั้นยหวิสวรรคต ฉี่ (啟) ซึ่งเป็นโอรสของยหวิกลับชิงอำนาจแล้วตั้งตนเป็นกษัตริย์แทน ฉี่ได้สถาปนาราชวงศ์เซี่ย (夏朝) ขึ้น คาดว่าราชวงศ์เซี่ยอยู่ในช่วง 2183-1752 ปีก่อนคริสตกาล กษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์เซี่ยนามว่าเจี๋ย (桀) ได้ชื่อว่าเป็นทรราชย์ ขาดคุณธรรมในการปกครองบ้านเมือง ส่งผลให้ราชวงศ์เซี่ยล่มสลายไปในที่สุด โดยมีราชวงศ์ซาง (商朝) ผงาดขึ้นมาแทนที่ (Fu Lecheng, 2008:12)

ถึงแม้จะเป็นเรื่องเล่า แต่ตำนานปรัมปราเหล่านี้ล้วนปรากฏอยู่ในบันทึกหรือเอกสารงานเขียนทางประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น หากเราสืบย้อนที่มาของตำนานปรัมปราเหล่านี้เป็นลำดับจะเห็นว่า ยังตำนานเกี่ยวกับเรื่องเล่าเก่าแก่เท่าไร ก็ยังพบในเอกสารยุคหลังมากขึ้นเท่านั้น ดังเช่นตำนานโคเก็กที่แม้จะว่าด้วยการกำเนิดโลกและสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งในแง่ของช่วงเวลาแล้วเป็นเรื่องราวในลำดับแรกสุด แต่กลับปรากฏในงานเขียนราวยุคสามก๊กภายหลังการบันทึกตำนานสามกษัตริย์ห้าจักรพรรดิเสียอีก (Zhang Fan, 2001: 6) หากพิจารณาจากหลักฐานเก่าแก่ที่สุดที่เกี่ยวกับอารยธรรมจีนยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ยังคงหลงเหลือในปัจจุบัน เช่น หนังสือฉางซู 《尚書》 ก็พบว่าเดิมทีเอกสารโบราณเหล่านี้ได้กล่าวถึงแต่เพียงบรรพชนของกษัตริย์แห่งราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจวเท่านั้น ต่อมาในยุคชุนชิว จึงได้เริ่มปรากฏเรื่องราวของเหยา ขุนและยหวิขึ้นในหนังสือหลุนยหวิ 《论语》 ซึ่งเขียนและเรียบเรียงโดยขงจื้อ เมื่อ

แนวคิดธาตุทั้งห้าของสำนักหยินหยาง⁴ เป็นที่แพร่หลายมากขึ้นในยุค จ้านกั๋ว ทำให้เกิดการสร้างสรรค์การลำดับวงศ์ตระกูลอย่างเป็น ระบบตั้งแต่สมัยหวงตี้เป็นต้นมา จนกระทั่งงานสำคัญเช่น *บันทึกของ นักประวัติศาสตร์* โดยซือหม่า เชียน ได้กำหนดให้ประวัติศาสตร์จีนมี จุดเริ่มต้นจากหวงตี้ ตามด้วยการสืบทอดความเป็นบรรพบุรุษถึงแห่ง ราชวงศ์เซี่ย ชาง และโจว ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสืบเชื้อ สายผ่านตระกูลระดับราชวงศ์ที่อ้างอิงตามลำดับเครือญาติ (ดู Gu Jiegang, 1982)

ในสมัยราชวงศ์จิ้น นักปราชญ์นามว่าหวงฝู่ มี (皇甫谧) ได้ พยายามลำดับเชื้อสายและการสืบทอดความเป็นกษัตริย์/จักรพรรดิ ในประวัติศาสตร์จีนผ่านการเขียนพงศาวดาร หวงฝู่ มีได้รวบรวม รายชื่อบุคคลยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในเอกสารโบราณเข้า ด้วยกัน โดยเริ่มตั้งแต่ผู้ซึ่งแล้วจัดเรียงลำดับตามแนวคิดธาตุทั้งห้าของ สำนักหยินหยาง จากนั้นจึงสร้างระบบการสืบเชื้อสายผ่านวงศ์ตระกูล ระดับราชวงศ์ตามลำดับเครือญาติของบรรพบุรุษในประวัติศาสตร์ จีนโบราณขึ้นมาอย่างสมบูรณ์ สามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า บุคคล ในประวัติศาสตร์ยิ่งเก่าแก่เท่าใด ก็ยิ่งปรากฏในเอกสารที่เขียนในยุค หลังมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ยิ่งเวลาผ่านไปนานเท่าใด ตำนานปรัมปรา เหล่านั้นก็ยิ่งถูกเล่าขานให้รุ่มรวยและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ดังนั้น นัก ประวัติศาสตร์จีนในต้นศตวรรษที่ 20 นามว่ากู่ เจี๋ยกัง (顾颉刚) จึง

⁴ ธาตุทั้งห้าของสำนักหยินหยาง (阴阳五行) เป็นแนวคิดหลักเกี่ยวกับจักรวาลวิทยาของ จีนโบราณ หยินและหยางเป็นพลังแห่งความสมดุลของธรรมชาติ ในขณะที่ธาตุทั้งห้าอัน ประกอบด้วย ดิน น้ำ ไฟ โลหะ เป็นส่วนประกอบของสรรพสิ่งต่างๆ เป็นแนวคิดปรัชญา โบราณของจีนที่ใช้ในการอธิบายพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและสรรพสิ่ง ต่างๆ ในโลก (Zhang Fan, 2001: 64-65)

เรียกประวัติศาสตร์จีนโบราณที่มีการเขียนและเรียบเรียงเช่นนี้ว่า “ประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นจากการทับถมเป็นชั้นๆ” (Gu Jiegang, 1982: 60)

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการเชื่อถือประวัติศาสตร์โบราณที่แม้ว่าจะมาจากตำนานปรัมปราคือ อิทธิพลของลัทธิขงจื๊อที่ได้รับการสถาปนาให้เป็นอุดมการณ์หลักของรัฐในสมัยราชวงศ์ชุน (ก่อนค.ศ. 206- ค.ศ. 220) อันที่จริง การสร้างเรื่องราวด้วยกำเนิดอารยธรรมจีนเริ่มต้นขึ้นนับตั้งแต่ยุคชุนชิว (ก่อนค.ศ. 770-481) และจ้านกั๋ว (ก่อนค.ศ. 480-222) ต่อเนื่องไปจนกระทั่งสมัยราชวงศ์ชุน อาจกล่าวได้ว่าบรรดาเอกสารโบราณที่ยังคงหลงเหลือมาถึงปัจจุบันถูกรวบรวมโดยชาวชุนทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ ประวัติศาสตร์โบราณที่เรารับรู้กันในปัจจุบันจึงไม่มีเรื่องใดที่ไม่ได้รวบรวมและเรียบเรียงโดยชาวชุน เอกสารหรือบันทึกประวัติศาสตร์สมัยโบราณส่วนใหญ่ที่เขียนขึ้นในยุคจ้านกั๋ว ซึ่งบางก็ได้หายสาบสูญไป เมื่อมีการชำระเอกสารหรือบันทึกที่ยังคงพอเหลืออยู่โดยนักประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ชุนจึงส่งผลต่อการคัดเลือกหลักฐานและการตีความประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในยุคก่อนราชวงศ์ฉิน (ชุนชิวจ้านกั๋ว) และอัน การจดบันทึกทางประวัติศาสตร์มีแนวทางหลากหลายตามชนบของสำนักปรัชญาต่างๆ เช่น สำนักขงจื๊อ สำนักเต๋า และสำนักหยินหยาง เป็นต้น เมื่อซือหม่า เขียนเขียนบท *บันทึกเหตุการณ์ห้าจักรพรรดิ* 《五帝本纪》 ก็เคยกล่าวถึงความสับสนเกี่ยวกับหวงตี้ที่บรรดาร้อยสำนักต่างก็พูดถึง ด้วยเหตุนี้ เขาจำต้องเลือกงานเขียนฉบับที่ภาษาไพเราะที่สุด (Sima Qian, 1959: 46) ซึ่งแสดงให้เห็นการคัดสรรและตีความประวัติศาสตร์โบราณตามความเข้าใจของตน ดังนั้น กระบวนการชำระเรียบเรียงงานเขียนสมัยโบราณโดยนักปราชญ์สมัยราชวงศ์ชุน

ทำให้เกิดการจัดระบบหมวดหมู่หนังสือโบราณขึ้น หนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนของสำนักขงจื๊อได้รับการยกย่องให้เป็น “คัมภีร์” (经) ส่งผลต่อการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นักปราชญ์สำนักขงจื๊อ นำมาสู่การเชื่อถือประวัติศาสตร์โบราณตามที่คัมภีร์เหล่านั้นได้บันทึกไว้ในที่สุด

2. สู่การวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณ: กู้ เจียกั๋งกับสำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณ “กู๋ฉือเปี่ยน”

แม้ว่าลัทธิขงจื๊อจะมีอิทธิพลต่อการตีความประวัติศาสตร์ยุคโบราณตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่เมื่ออุดมการณ์ในการศึกษาขงจื๊อเปลี่ยนทิศทางไป ส่งผลให้ความเชื่อถือประวัติศาสตร์สั่นคลอนไปด้วย ในสมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960-1279) เกิดการศึกษาขงจื๊อใหม่ (理学) ที่เน้นการแสวงหาความรู้จากการสืบหาความจริงในสิ่งต่างๆ เพื่อพิสูจน์ นักประวัติศาสตร์จีนได้เริ่มเสนอให้ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารประวัติศาสตร์โบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการเรียนรู้จากการตรวจสอบหลักฐานหรือการศึกษาแบบวิพากษ์หลักฐาน (考据学) เป็นที่นิยมมากขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 1644-1911) นักประวัติศาสตร์จึงเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการจำแนกแยกแยะสิ่งที่เป็นเรื่องจริงและสิ่งที่เป็นเรื่องเท็จในเอกสารทางประวัติศาสตร์ อาจนับได้ว่าเป็นช่วงแรกของการเปลี่ยนผ่านจากการเชื่อถือประวัติศาสตร์โบราณมาสู่การวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณ (ดู Luo Zhitian, 2001) กระทั่งต้นศตวรรษที่ 20 เมื่อกระแสความคิดแบบตะวันตกหลั่งไหลเข้ามาในจีน ก่อให้เกิดขบวนการสร้างวัฒนธรรมใหม่ (新文化运动) นำมาซึ่งการเผยแพร่แนวคิดทฤษฎีทางประวัติศาสตร์แบบตะวันตก พร้อมกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ใน

ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งกระแสการวิพากษ์ความคิดแนวจารีตอย่างสุดโต่ง มีการเรียกกลุ่มนักประวัติศาสตร์ที่สนับสนุนหรือเรียกร้องให้ตั้งข้อสงสัยเรื่องราวประวัติศาสตร์โบราณซึ่งนำโดยกู่ เจี้ยกั๋งว่า “สำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณ” หรือ “สำนักกู่ฉือเปี่ยน” (古史辨派)

รูป 1 กู่ เจี้ยกั๋งและวารสารกู่ฉือเปี่ยน

ที่มา www.douban.com

สำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณมีผลงานทางวิชาการอันลือลั่น คือ *วารสารกู่ฉือเปี่ยน* 《古史辨》 ระหว่างค.ศ. 1926-1941 มีการตีพิมพ์งานเขียนโจมตีโครงสร้างอารยธรรมจีนยุคก่อนประวัติศาสตร์อย่างดุเดือด เช่น บทความของกู่ เจี้ยกั๋งที่วิพากษ์วิจารณ์ตำนานไคเถ็ก ตำนานสามกษัตริย์ทำจักรพรรดิว่าเป็นประวัติศาสตร์โบราณที่ “ถูกสร้างขึ้นจากการทับถมเป็นชั้นๆ” (层累地造成的中国古史) ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังจะเห็นได้จากการที่บุคคลในตำนานปรัมปราถูกสร้างภาพลักษณ์และความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ผ่านการเขียนประวัติศาสตร์โบราณในแต่ละยุค/สมัยอย่างเป็นระบบ ทำให้กู่ เจี้ยกั๋งสรุปว่างานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่

เกี่ยวข้องกับกำเนิดอารยธรรมจีนมีลักษณะดังนี้ คือ (Gu Jiegang, 1982: 60)

(1) ยิ่งเขียนในช่วงหลังเท่าไร ระยะเวลาของประวัติศาสตร์ในตำนานก็ยิ่งยาวนานมากขึ้น เช่น บุคคลเก่าแก่ที่สุดในราชวงศ์โจว (ก่อนค.ศ. 1027-256) คือ ยฺหวิ ในยุคนั้นชีวิตของขงจื้อถึงได้ปรากฏ เรื่องของเหยาและซุน ในยุคจ้านกั๋วมีเรื่องของหวงตี้ ฉินหนง ในสมัยราชวงศ์ฉินมีตำนานสามกษัตริย์ หลังสมัยราชวงศ์ฮั่นเป็นต้นมา จึงมีตำนานไคเถิกซัน เป็นต้น

(2) ยิ่งเขียนในช่วงหลังเท่าไร บุคคลในประวัติศาสตร์ตามตำนานก็ยิ่งดูยิ่งใหญ่มากขึ้น เช่น เรื่องของเหยาเดิมในสมัยขงจื้อมีการบันทึกไว้ว่าเป็นกษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรม ต่อมาในสมัยเม้งจื้อ เหยาได้รับการยกย่องให้กลายเป็นแบบอย่างของผู้มีความกตัญญู เป็นต้น

(3) แม้เราไม่อาจทราบได้ว่าอะไรคือเรื่องจริง แต่เราสามารถสืบค้นได้ว่าเรื่องนั้นมีลักษณะเช่นไรเมื่อปรากฏในตำนานเป็นครั้งแรก เช่น เราไม่อาจทราบได้ว่าประวัติศาสตร์โจวตะวันออกในสมัยราชวงศ์โจวตะวันออกเขียนอย่างไร แต่อย่างน้อยเราก็สามารถทราบประวัติศาสตร์โจวตะวันออกที่เขียนขึ้นในยุคจ้าน กั๋วได้

แนวคิด “ประวัติศาสตร์โบราณที่ถูกสร้างขึ้นจากการทับถมเป็นชั้นๆ” ของกู่ เจียกั๋งส่งอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์จีนโบราณ กู่ เจียกั๋งได้ตอกย้ำความเชื่อมั่นในแนวคิดของตนเองอีกครั้ง โดยเสนอว่าหากจะทำให้ประวัติศาสตร์จีนน่าเชื่อถือ จำต้องทำลายแนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีนที่ฝังรากลึกมายาวนานนับพันปีในสังคมจีนสี่เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องชาติพันธุ์จีนมาจากแหล่งกำเนิดเดียว 2) เรื่องดินแดนจีนเป็นปึกแผ่นแต่เดิมมา 3) เรื่องการทำให้เทพเจ้าในตำนานปรัมปราเป็นมนุษย์ 4) เรื่องประวัติ

ศาสตร์โบราณคือยุคทองของโลก ซึ่งเขาอธิบายว่าเป็นผลผลิตจาก
อุดมการณ์การเขียนประวัติศาสตร์ตามชนบของลัทธิขงจื้อ (Gu
Jiegang, 1982: 96-102)

สามารถกล่าวได้ว่า งานเขียนของกู่ เจียกั๋งได้สร้างแรงสั่น
สะเทือนอย่างมหาศาล “เสมือนระเบิดปรมาณูตกใส่วงวิชาการ
ประวัติศาสตร์จีน” (Li Xueqin, 1997: 298) เขาได้รำลึกถึง
เหตุการณ์ในขณะนั้นว่าเป็นการเปิดศึกครั้งใหญ่กับชาวจีนแทบทั้ง
ประเทศ กู่เจียกั๋งเล่าว่า “แต่ไหนแต่ไรมา ชาวจีนถูกสอนฝังหัวให้เชื่อ
ว่ามีไคเก็ก มีสามกษัตริย์ห้าจักรพรรดิจนกระทั่งปัจจุบัน จู่มาได้ยิน
ว่าไม่มีทั้งไคเก็ก ไม่มีทั้งสามกษัตริย์ห้าจักรพรรดิ จึงเกิดเสียงวิจารณ์
อื้ออึง ผู้คนส่วนใหญ่พากันด่าทอข้าพเจ้า มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ชื่น
ชมข้าพเจ้า” (Gu Jiegang, 1982: 18)

เมื่อมองจากภาพรวมจะเห็นได้ว่าสำนักวิพากษ์
ประวัติศาสตร์โบราณเป็นพวกหัวก้าวหน้าที่เน้นการศึกษาโดยวิธีการ
ที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นความคิดกระแสหลักในขบวนการสร้าง
วัฒนธรรมใหม่ ในสายตาของปัญญาชนที่ได้รับอิทธิพลจากกระแส
ความคิดวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณ เชื่อกันว่า “ประวัติศาสตร์ก่อน
ราชวงศ์โจวตะวันตกไม่น่าเชื่อถือ” (东周以上无信史) กล่าวคือ
มีประวัติศาสตร์ยุคก่อนราชวงศ์โจวตะวันตก แต่ว่ามีบันทึกหรือ
เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ไม่น่าเชื่อถือ ในขณะเดียวกันสำนัก
วิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณก็ต้องเผชิญกับข้อโต้แย้งอย่างไม่ต้อง
สงสัย เพราะเป็นการท้าทายความน่าเชื่อถือของบรรดาดารารจาริตใน
ฐานะงานเขียนทางประวัติศาสตร์นั่นเอง

3. การเข้าใจประวัติศาสตร์โบราณ: ก้าวให้พ้นยุควิพากษ์ ประวัติศาสตร์โบราณ

ในต้นศตวรรษที่ 20 สำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณได้สร้างความสั่นสะเทือนให้กับวงการประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการรื้อสร้างและปลดปล่อยมายาคติเกี่ยวกับกำเนิดอารยธรรมจีน ทว่าด้วยความก้าวหน้าของความรู้ทางโบราณคดี ส่งผลให้สำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณเองก็ถูกตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์ด้วยเช่นกัน เช่น หวาง กว๋อเหว่ย (王国维) พิสูจน์ได้ว่าราชวงศ์ซางมีอยู่จริงจากการขุดค้นพบอักษรกระดูกเต่ากระดูกสัตว์ที่เรียกว่า “เจียกู่เหวิน” (甲骨文) ซึ่งสามารถหักล้างแนวคิด “ประวัติศาสตร์ก่อนราชวงศ์โจวตะวันออกไม่น่าเชื่อถือ” ของสำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณ มีการขุดค้นพบบันทึกหรืองานเขียนยุคก่อนราชวงศ์โจวตะวันออก ซึ่งสำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณเคยเชื่อว่าเป็นเอกสารเท็จ นอกจากนี้ ในแง่ของการใช้หลักฐาน การวิพากษ์เอกสารโบราณหยุดอยู่เพียงที่ตัวบุคคลหรือข้อเท็จจริงของเรื่องราว แต่กลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่ก่อให้เกิดการบันทึกหรือสร้างเอกสารเหล่านั้นขึ้นเหมือนกัน การวิพากษ์อย่างสุดโต่งจนกลายเป็นการจับผิดอย่างเลเย็ด ทำให้มองข้ามคุณค่าที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเอกสารเหล่านั้นไปด้วย (Chen Yong, 2000: 80)

เมื่อแนวคิดของสำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณถูกตั้งคำถามมากขึ้น งานวิชาการจึงเริ่มเปลี่ยนทิศทางการวิพากษ์มาสู่ความพยายามในการอธิบายหรือทำความเข้าใจประวัติศาสตร์โบราณที่เรียกว่า “การเข้าใจประวัติศาสตร์โบราณ” ซึ่งอาศัยเอกสารทางประวัติศาสตร์และหลักฐานทางโบราณคดีควบคู่กันในการศึกษา ใน

หนังสือ “ก้าวให้พ้นยุควิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณ” 《走出疑古时代》 หลี่ เสวฉิน (李学勤) เสนอว่าสิ่งที่อักษรกระตองเต่ากระดุกสัตว์ (เจียกู่เหวิน) บันทึกไว้มีข้อจำกัด การที่เจียกู่เหวินไม่ได้บันทึกไว้ ใช่ว่าจะไม่มีสิ่งๆนั้น การจะเข้าใจโบราณได้ต้องอาศัยหลักฐาน ซึ่งอาจแบ่งเป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร หลักฐานแบบแรกมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์จีน ตั้งแต่ราชวงศ์ซางเป็นต้นมา แต่ก่อนหน้าราชวงศ์ซางซึ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์ยังไม่มีตัวอักษรใช้ ต้องอาศัยหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้น การศึกษาหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น โบราณวัตถุและโบราณสถาน จึงเป็นกุญแจสำคัญของการเข้าใจประวัติศาสตร์โบราณ ซึ่งวัฒนธรรมจากวัตถุสามารถแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและโลกทางจิตวิญญาณได้ (ดู Li Xueqin, 1994)

ความพยายามในการผสมผสานวิธีวิทยาาระหว่างประวัติศาสตร์กับโบราณคดีเข้าด้วยกัน ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาหลักฐานที่เป็นเอกสารและหลักฐานทางโบราณคดี อาจกล่าวได้ว่า ในการใช้เอกสารโบราณ มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเรื่องราวที่บันทึกไว้ จากนั้นจึงนำไปเชื่อมโยงกับการสืบค้นทางโบราณคดี เช่น การออกภาคสนาม หรือการพิจารณาจากวัตถุร่วมสมัย (Li Xueqin, 1994: 45) ดังเช่นการศึกษายุคตำนานปรัมปราตำนานก็คือ “คำบอกเล่า” ทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเก็บรักษาข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการก่อตัวของอารยธรรมโดยมนุษย์ในระยะแรกเริ่ม จนกระทั่งเจริญก้าวหน้ามีตัวอักษรใช้ จึงมีการบันทึกไว้ในความหมายนี้ อาจกล่าวได้ว่าตำนานสามกษัตริย์ทำจักรพรรดิที่แม้เราอาจจะไม่ทราบว่าหวงตี้ เหยียนตี้มีตัวตนจริงหรือไม่ แต่ก็แสดงให้เห็น

เห็นถึงการก่อตัวขึ้น การเป็นปรีภักษ์และการหลอมรวมกันของชุมชน
ที่เกิดจากชนกลุ่มต่างๆ กัน (Xu Xuheng, 1985: 21)

รูป 2 หลี่ เสวฉินกับหนังสือ “ก้าวให้พ้นยุควิพากษ์ประวัติศาสตร์
โบราณ”

ที่มา <http://www.guoxue.com/xzcq/ddxz/lixueqin/lxq.htm>

อันที่จริง ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 1920 เป็นยุคบุกเบิกการ
สำรวจแหล่งโบราณคดีในจีน ทั้งรัฐบาลคณะชาติและพรรค
คอมมิวนิสต์ต่างก็มองเห็นว่าโบราณคดีมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการ
พิสูจน์ว่าชาวจีนและอารยธรรมจีนมีแหล่งกำเนิดในบริเวณลุ่มน้ำหวง
เหอตตอนกลาง หรือที่เรียกในภาษาจีนว่า “จงหยวน” (中原)
จากนั้น จึงค่อยๆ แผ่ขยายออกไปยังภูมิภาคต่างๆ ทั้งภาคเหนือและ
ภาคใต้ (Chang, 1968 อ้างถึงใน Wang, 1997: 32)⁵ นักธรณีวิทยา
และนักโบราณคดีชาวสวีเดนโยฮัน กุนนาร์ แอนเดอร์สสัน (Johan
Gunnar Andersson) ร่วมกับนักโบราณคดีจีน ดิง เหวินเจียง (丁文
江 V.K. Ting) และเวิง เหวินห้าว (翁文灏 W.H. Wong) ได้ค้นพบ
ซากฟอสซิลซึ่งภายหลังรู้จักกันในชื่อ “มนุษย์ปักกิ่ง” ระหว่างสำรวจ

⁵ Wang ตั้งข้อสังเกตว่างานของ Chang พิมพ์ครั้งที่สี่ในปี 1986 (ฉบับปรับปรุง) ไม่ได้
สนับสนุนแนวคิดดั้งเดิมนี้แล้ว

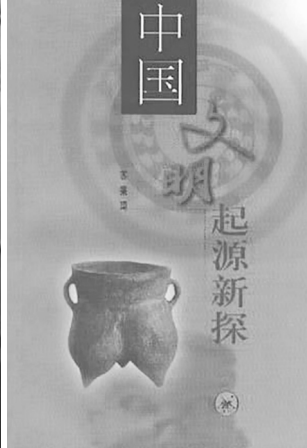
พื้นที่ในฐานะที่ปรึกษาการทำเหมืองแร่ของรัฐบาลจีน (Rapp, 2014: 59-66) ต่อมาระหว่างปี 1921-1924 มีการสำรวจขุดค้นแหล่งอารยธรรมหินใหม่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำหวงเหอในมณฑลเหอหนานและมณฑลกานซู แหล่งอารยธรรมหินใหม่นี้เป็นที่รู้จักกันในนามแหล่งโบราณคดี “วัฒนธรรมหย่างเฉา” (仰韶文化) ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นต้นกำเนิดอารยธรรมจีน

การค้นพบแหล่งโบราณคดีวัฒนธรรมหย่างเฉามีอิทธิพลต่อนักโบราณคดีจีนสมัยก่อนที่เชื่อกันว่าบริเวณจงหยวนเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมจีน ในขณะเดียวกัน นักประวัติศาสตร์ก็ได้นำแนวคิดนี้ไปใช้ผ่านการเขียนประวัติศาสตร์แบบจารีต ทว่าเมื่อเวลาผ่านไปกว่า 60 ปี ในทศวรรษที่ 1970-1980 การศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีก้าวหน้าขึ้น มีการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การใช้คาร์บอน 14 (¹⁴C) เพื่อระบุช่วงเวลาของสิ่งต่างๆ นอกจากนี้ ปลายทศวรรษที่ 1970 เป็นการสิ้นสุดของการปฏิวัติวัฒนธรรม ทำให้จีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปและเปิดประเทศเพื่อสร้างความเป็นสมัยใหม่ การกลับไปตั้งคำถามกับแนวคิดดั้งเดิม (ที่ขบั่นความมั่นคงอันหนึ่งอันเดียวของชาติและวัฒนธรรม) จึงกลายเป็น “ภารกิจทางสังคมแห่งยุคสมัยใหม่” (Wang, 1997: 34) โบราณคดีจีนสมัยใหม่จึงเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การสร้างกรอบคิดใหม่เพื่ออธิบายการก่อร่างสร้างตัวของอารยธรรมจีนในสมัยก่อนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งหลี่ เสวฉิน (1994) เชื่อมั่นว่าการผสมผสานวิธีวิทยาระหว่างประวัติศาสตร์และโบราณคดีเข้าด้วยกัน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการบุกเบิกประวัติศาสตร์โบราณนำไปสู่การสร้างความรู้เข้าใจใหม่เกี่ยวกับอารยธรรมจีน (ดู Li Xueqin, 1994)

4. การค้นพบทางโบราณคดีกับการสร้างกรอบคำอธิบายใหม่

ในทศวรรษที่ 1970-1980 มีการขุดพบแหล่งโบราณคดีสำคัญกว่าหมื่นแห่งทั่วประเทศจีน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางโบราณคดี ซู ปิงฉี (苏秉琦) (Su Bingqi, 2011) นักวิชาการผู้วางรากฐานการศึกษาโบราณคดีสมัยใหม่ของจีนได้นำเสนอกรอบแนวคิดที่เรียกว่า “ทฤษฎีภูมิภาค-สาขา” (区系类型理论) ซึ่งเป็นการมองวัฒนธรรมจีนทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง กล่าวคือ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทกับความสืบเนื่องทางวัฒนธรรมจากมุมมองด้านพื้นที่และเวลา จะเห็นได้ว่าประเทศจีนในปัจจุบันประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ 56 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างก็มีธรรมชาติของพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมที่ต่างกันออกไป ทำให้มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของภูมิภาค (ซึ่งก็คือพื้นที่ที่อยู่ในแนวนอน) ในขณะที่สังคมมนุษย์เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ทางสายเลือด ดังเช่นการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่มีการสร้างอารยธรรมและสืบทอดตามลำดับการสืบเชื้อสายผ่านวงศ์ตระกูล ทำให้วัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นดำเนินสืบเนื่องต่อไปได้ กลายเป็นลักษณะเฉพาะของสาขา (ผ่านกาลเวลาในแนวตั้ง) จากการขุดค้นทางโบราณคดีกว่าหมื่นแห่งในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ซู ปิงฉีจึงสรุปว่าวัฒนธรรมในยุคหินใหม่ของจีนสามารถแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มใหญ่ ดังนี้ (สรุปความจาก Su Bingqi, 2011: 23-70)

รูป 3 ชู ปิ่งฉี นักวิชาการผู้าศัยการศึกษาทางโบราณคดีเสนอแนว
ทฤษฎีภูมิภาค-สาขา

ที่มา www.douban.com

1) กลุ่มภาคเหนือ มีกำแพงเมืองจีนแนวเหนือใต้เป็น
ศูนย์กลาง ครอบคลุมบริเวณลุ่มแม่น้ำเหลียวเหอ (辽河) ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนกลางของมองโกเลียใน และตอนใต้ของ
เทือกเขาหล่งซาน (陇山) ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นเขต
เชื่อมต่อกันของพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่ทำปศุสัตว์ ในบริเวณนี้
เกิดการผสมผสานระหว่างกลุ่มทางวัฒนธรรมต่างๆ ในช่วงเวลา
เดียวกัน เช่น วัฒนธรรมซินเล่อ (新乐) (5300-4800 BC) วัฒนธรรม
หงซาน (红山) (3500 BC) และวัฒนธรรมฟูเหอ (富河) (3350 BC)
มีการประดิษฐ์ภาชนะเครื่องปั้นที่เรียกว่า “ลี” (鬲) ซึ่งมีลักษณะ
พิเศษคือมีขาอ้วนกลม ปลายแหลม นำไปสู่การกำเนิดอารยธรรมยุค
สำริดในเวลาต่อมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่มาจากทุ่งหญ้าและลุ่ม
แม่น้ำหวงเหอตอนบน

2) กลุ่มจงหยวน (ที่ราบลุ่มแม่น้ำหวงเหอตตอนกลาง) มีบริเวณตอนใต้ของซานซี และฝั่งตะวันตกของเหอหนานเป็นศูนย์กลาง เดิมเป็นแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมฉือซาน (磁山) และวัฒนธรรมเพยหลี่ก่าง (裴李崗) (6000-5500 BC) ต่อมาจึงปรากฏวัฒนธรรมหย่างเฉา (仰韶) กระจายอยู่โดยทั่วไป ซึ่งสามารถแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ แบบป้านพั่ว (半坡) และแบบเมี่ยวตี้โกว (庙底沟) นับได้ว่าเป็นบริเวณที่วัฒนธรรมจีนในสมัยก่อนมีความซับซ้อนมากที่สุด เครื่องปั้นดินเผาปรากฏลดหลั่นเรขาคณิต

3) กลุ่มภาคตะวันตกเฉียงใต้ มีบริเวณแอ่งเสฉวนเป็นศูนย์กลางบริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีตอนกลาง เป็นแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมต้าซี (大溪) (4400-3300 BC) วัฒนธรรมฉวี่เจียหลิง (屈家岭) (3000-2700 BC) และวัฒนธรรมฉือเจียเหอ (石家河文化) (4600-4000 BC) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ทิเบต และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4) กลุ่มภาคตะวันออก มีซานตงเป็นศูนย์กลาง เป็นแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมเป๋ยซิน (北辛) (5400-4400 BC) ที่พัฒนาเป็นวัฒนธรรมต้าเหวินโข่ว (大汶口) (4300-2500 BC) และวัฒนธรรมหลงซาน (龙山) (2500-2000 BC) ในเวลาต่อมา ดังจะเห็นได้จากภาชนะจอกซึ่งพบในวัฒนธรรมเป๋ยซินได้สืบทอดไปเป็นจอกสามขาในวัฒนธรรมต้าเหวินโข่วและเครื่องปั้นดินเผาขัดดำมีรูปถ้วยทรงสูงในวัฒนธรรมหลงซาน

5) กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีศูนย์กลางอยู่รอบทะเลสาบไท่หู บริเวณเจียงซูและเจ้อเจียง ซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวฟ่าง (Millet) มีวัฒนธรรมสองกลุ่ม กลุ่มแรกอยู่บริเวณรอบทะเลสาบไท่หู ได้แก่ วัฒนธรรมหม่าเจียปิง (马家浜) วัฒนธรรมชงเจ้อ (崧泽) ซึ่งจะ

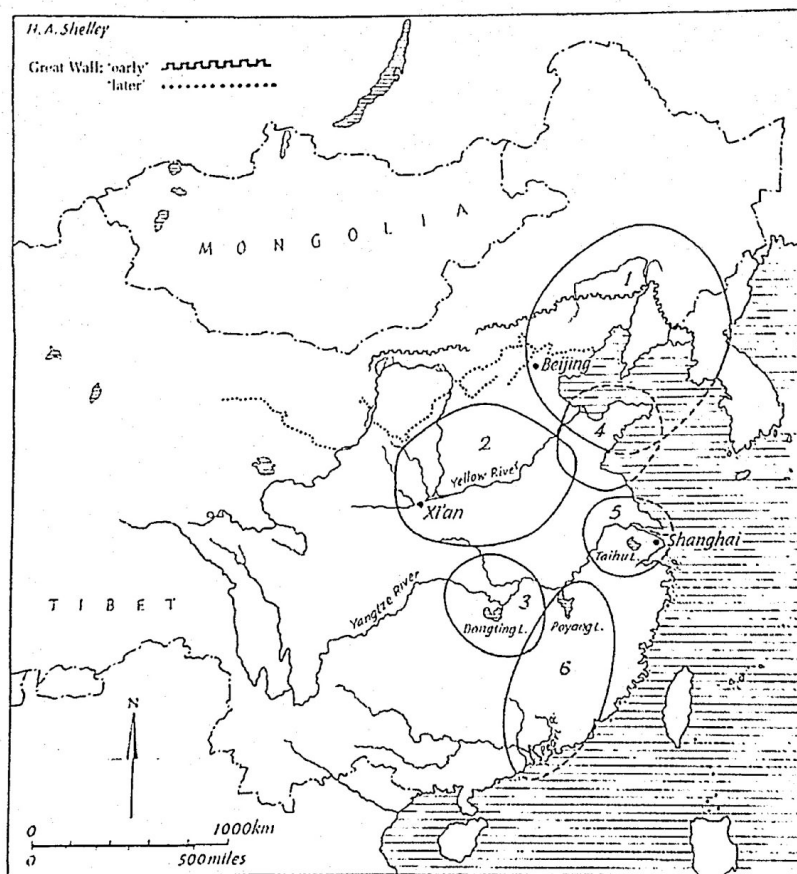
พัฒนากลายเป็นวัฒนธรรมเหลียงจู (良渚) (5000-2200 BC) กลุ่มที่สองอยู่ที่เมืองหังโจว เป็นแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมเหอหมู่ตู (河姆渡) (5000-3300 BC) มีการใช้หยกในการประดิษฐ์ภาชนะดังปรากฏในวัฒนธรรมเหลียงจู ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นและความก้าวหน้าทั้งด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรม แม้ว่าวัฒนธรรมเหลียงจูจะขาดตอนไป แต่ก็ส่งอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจางหยวน

6) กลุ่มภาคใต้ มีทะเลสาบปัวหยางและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำจูเจียงเป็นแกนกลาง มีการค้นพบแหล่งโบราณคดีวัฒนธรรมฉือเสี (石峡) (2900-2700BC) และวัฒนธรรมจู๋เว่ย์เฉิง (筑卫城) (3370-2920 BC) มีการขุดพบเครื่องปั้นที่มีลวดลายเรขาคณิตทั่วพื้นที่ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซางเป็นต้นมามีการสร้างวัฒนธรรมสำริดในแบบของตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้บริเวณภาคใต้จะห่างจากจางหยวน ในทางวัฒนธรรมแล้วจัดเป็นคนละสาขากัน แต่ก็เกิดการแลกเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ทำให้ระดับพัฒนาการทางวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน

กล่าวได้ว่า “ทฤษฎีภูมิภาค-สาขา” ไม่ได้แบ่งตามลักษณะภูมิศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่เน้นไปที่วิธีการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมในรูปแบบของตนเอง แต่ละภูมิภาคสาขาไม่เพียงมีที่มาที่ไปและลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง แต่ยังส่งอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างภูมิภาคสาขา วัฒนธรรมจางหยวนซึ่งเป็นหนึ่งในหกภูมิภาคสาขา ส่งอิทธิพลไปยังภูมิภาคอื่น ในขณะเดียวกันก็รับอิทธิพลจากภูมิภาคอื่นด้วย ความสำคัญของทฤษฎีนี้นำไปสู่ข้อเสนอให้มีการทำความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับอารยธรรมจีนจากเดิมที่เคยเชื่อกันว่าถือกำเนิดขึ้นในจางหยวนแล้วขยายตัวออกไปยังภูมิภาคอื่นๆ ไปสู่ทฤษฎี “ศูนย์กลางอันหลากหลาย” (multiple-center theory) ซึ่งแสดงให้เห็น

เห็นความเจริญทางวัฒนธรรมในที่ต่างๆ และปฏิสัมพันธ์ภายใน ทั้งยัง
ท้าทายแนวคิดเรื่องจงหยวน ชาวฮั่น หรือราชวงศ์เป็นศูนย์กลางที่
เชื่อถือกันมานาน (Su Bingqi, 2011: 26-27) ก่อให้เกิดมุมมองใหม่
ในการศึกษาโบราณคดีและประวัติศาสตร์จีน

รูป 4 กลุ่มวัฒนธรรมยุคหินใหม่ทั้งหกของจีน

ที่มา (Wang, 1997: 32)

5. ข้อถกเถียงเกี่ยวกับราชวงศ์เซี่ยจากหลักฐานทางโบราณคดี

ประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนโบราณเชื่อกันว่า ราชวงศ์เซี่ยเป็นราชวงศ์แรกของจีน จากนั้นจึงตามด้วยราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์จำนวนมากถือว่าราชวงศ์ซางเป็นราชวงศ์แรกในประวัติศาสตร์จีน เนื่องจากการจดบันทึกทางประวัติศาสตร์ (recorded history) หรือมีการประดิษฐ์ตัวอักษรที่เรียกว่า “เจี๋ยกู่เหวิน” ใช้ ในขณะที่ไม่ปรากฏหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยราชวงศ์เซี่ย ทำให้เห็นว่าราชวงศ์เซี่ยเป็นตำนานปรัมปราในยุคบรรพบุรุษมากกว่าที่จะมีอยู่จริง (Ebrey, 2003: 22-23)

ต่อมา เมื่อวงวิชาการโบราณคดีและการขุดค้นทางโบราณคดีก้าวหน้ามากขึ้น โดยเฉพาะหลังความวุ่นวายระหว่างสงครามกลางเมืองจีนช่วง ค.ศ. 1947-1949 เมื่อมีการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในเดือนตุลาคม ปี 1949 ราชวงศ์ซาง กลายเป็นจุดสนใจของการขุดค้นศึกษาทางโบราณคดี โดยเฉพาะแหล่งโบราณคดี “อันหยาง” (安阳殷墟) ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการขุดค้นทางโบราณคดีที่สำคัญ และเชื่อกันว่าเป็นเมืองหลวงแห่งหนึ่งของราชวงศ์ซาง มีการขุดค้นพบหลุมศพของราชวงศ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องบูชา ตลอดจนกระดูกเสี่ยงทายสลักอักษรเจี๋ยกู่เหวิน นอกจากนี้ นับตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1950 เป็นต้นมา ได้มีการค้นพบแหล่งโบราณคดี “เอ๋อร์ลี่ก่าง” (二里岗) ใกล้เมืองเจิ้งโจว ทางตะวันตกของมณฑลเหอหนาน ซึ่งปรากฏโบราณวัตถุที่สันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีอายุเก่าแก่กว่าสมัยราชวงศ์ซาง และเมื่อขุดค้นลึกลงไปอีกก็พบว่า แหล่งโบราณคดีมีร่องรอยของเมืองขนาดใหญ่ มีการค้นพบชิ้นส่วน

ทางโบราณคดีเป็นจำนวนมาก เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ ฐานรากของพระราชวัง หลุมศพของชนชั้นสูง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการเป็นเมืองหลวงก่อนหน้าราชวงศ์ซาง การค้นพบแหล่งโบราณคดี “เอ๋อร์หลีก่าง” จูงใจให้นักโบราณคดียังสำรวจค้นหาชิ้นส่วนทางโบราณคดีที่หลงเหลืออยู่ ซึ่งคาดว่าน่าจะอยู่ในสมัยราชวงศ์เซี่ยและราชวงศ์ซางมากขึ้น (Liu and Chen, 2012: 10) จากการสำรavnนำโดยสหวี ซูว์เซิง (徐旭生) ได้ค้นพบแหล่งโบราณคดีเก่าแก่ “เอ๋อร์หลีโถว” (二里头) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการก่อตัวของรัฐโบราณ และด้วยเหตุนี้เอง สหวี ซูว์เซิง จึงเชื่อว่า “ตำนานสมัยปรัมปราในสมัยโบราณมีลักษณะด้านที่เป็นประวัติศาสตร์ ไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ” (Xu Xusheng, 1985: 21)

อย่างไรก็ตาม การขุดค้นพบแหล่งโบราณคดี “เอ๋อร์หลีก่าง” และแหล่งโบราณคดี “เอ๋อร์หลีโถว” นำไปสู่การถกเถียงในประเด็นสำคัญหลายๆ เรื่อง เช่น “เอ๋อร์หลีโถว” เป็นเมืองหลวงของราชวงศ์เซี่ยหรือราชวงศ์ซาง วัฒนธรรม “เอ๋อร์หลีโถว” เป็นวัฒนธรรมของราชวงศ์ใดระหว่างราชวงศ์เซี่ยหรือราชวงศ์ซาง ในขณะเดียวกัน ชื่อเมืองหลวงที่ปรากฏในเอกสารโบราณ คือ “เอ๋อร์หลีก่าง” และ “เอ๋อร์หลีโถว” เป็นชื่อเมืองเดียวกันหรือไม่ ข้อถกเถียงส่วนใหญ่จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งถูกเขียนขึ้นหลังจากยุคราชวงศ์เซี่ยและราชวงศ์ซางมานานกว่าพันปี และถูกนำมาตีความใหม่อยู่เสมอ แต่ละฝ่ายต่างก็ใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้หลักฐานบางอย่างก็สนับสนุนกันหรือหลักฐานบางอย่างก็ขัดแย้งกัน จึงไม่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี “เอ๋อร์หลีก่าง” และ “เอ๋อร์หลีโถว” มาเป็นเวลาหลายทศวรรษ (Liu and Chen, 2012: 11)

สรุป

การรับรู้เกี่ยวกับการก่อตัวและพัฒนาการของอารยธรรมโบราณผ่านองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนมีมุมมองทางการศึกษาสามแนวทาง ซึ่งพัฒนาการของแนวทางการศึกษาอารยธรรมจีนโบราณได้อาศัยผลจากการขุดค้นหลักฐานใหม่ๆ ทางโบราณคดีมาประกอบและพัฒนาเพิ่มพูนองค์ความรู้ แนวทางคำอธิบายการรับรู้อารยธรรมจีนโบราณตลอดจนความเป็นมาของบรรพชนจีน มีคำอธิบายอยู่ 3 แนว ได้แก่ แนวทางแรกคือเชื่อว่าตำนานปรัมปรามีความสัมพันธ์กับการกำเนิดขึ้นของอารยธรรมจีนซึ่งเป็นประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนแบบจารีตตั้งอยู่บนฐานคติความเชื่อแบบขงจื้อที่อาศัยเอกสารบันทึกเป็นหลัก ขณะที่แนวทางที่สองเกิดขึ้นภายใต้กระแสขงจื้อใหม่ตั้งแต่สมัยซ่ง ซึ่งเน้นการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารประวัติศาสตร์โบราณ ต่อมาในสมัยราชวงศ์ชิง กระแสความคิดแบบตะวันตกหลังไหลเข้ามาในจีนก่อให้เกิดขบวนการสร้างวัฒนธรรมใหม่และส่งผลต่อการศึกษาประวัติศาสตร์จีนโบราณ ซึ่งนำไปสู่การศึกษาแบบวิพากษ์หลักฐานและความเชื่อในประวัติศาสตร์จีนโบราณแบบจารีต นำโดยกู่ เจียกั๋ง หรือ “สำนักกู่เจี้ยน” ซึ่งเป็นแนวอธิบายอารยธรรมและประวัติศาสตร์จีนโบราณแนวทางที่สอง อย่างไรก็ตาม สำนักวิพากษ์ประวัติศาสตร์โบราณกลับถูกตั้งคำถามมากขึ้น เมื่อการวิพากษ์เอกสารโบราณไม่ได้ให้ความสำคัญกับบริบททางประวัติศาสตร์ที่เกิดหลักฐานนั้น ตลอดจนมองข้ามคุณค่าของหลักฐาน จึงนำไปสู่แนวทางที่สาม เป็นการพยายามเข้าใจและสร้างคำอธิบายกำเนิดอารยธรรมจีนและประวัติศาสตร์จีนโบราณจากวิถีวิทยาทางโบราณคดี ซึ่งซู ปิงฉี ได้นำเสนอกรอบแนวคิด “ทฤษฎีภูมิภาค-สาขา” โดยให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์ในภูมิภาค

ต่างๆ ที่มีวิธีการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมในรูปแบบของตนเองจน
เกิดความสืบเนื่องทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน การขุดค้นทาง
โบราณคดียังค้นพบแหล่งและหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนหนึ่ง
เกี่ยวกับการถกเถียงการมีอยู่ของราชวงศ์เซี่ยในประวัติศาสตร์จีน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Chang, Kwang-chih. **The Archaeology of Ancient China.**
New Haven: Yale University, 1968.
- Ebrey, Patricia Buckley. **Cambridge Illustrated History.**
Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Liu, Li and Chen, Xingcan. **The Archaeology of China:
From the Late Paleolithic to the Early Bronze
Age.** Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
- Luo, Zhitian. “The Marginalization of Classical Studies and
the Rising Prominence of Historical Studies
during the Late Qing and Early Republican.” In
**Transforming History: The Making of Modern
Academic Discipline in Twentieth-Century China.**
Hong Kong: Chinese University Press, 2011. pp.
47-74.
- Rapp, George. “Johan Gunnar Andersson: Archaeological
Geologist and Pioneer.” **Earth Sciences History** 33,
No.1 (2014), pp. 59-66.

Wang, Tao. “Establishing the Chinese Archaeological School: Su Bingqi and Contemporary Chinese Archaeology.” *Antiquity* 71 (1997), pp. 31-36.

ภาษาจีน

Chen Fengxiang 陈丰详。《中国通史》。台北：五南，2002 年。

Chen Yinke 陈寅恪。《隋唐制度渊源略论稿·唐代政治史述论稿》。北京：三联书店，2001 年版。

Chen Yong 陈勇。《信古与疑古—钱穆评古史辨派的古史理论》，《学术月刊》2000 年第 5 期。

Feng Youlan 冯友兰。《中国近年研究史学之新趋势》，《世界日报》1935 年 5 月 14 日。

Fu Lecheng 傅乐成。《中国通史（上册）》。台北：弘扬图书，2008 年。

Gu Jiegang 顾颉刚。《答刘胡两先生书》，《古史辨》第一册。上海古籍出版社，1982 年。

_____。《我是怎么编「古史辨」的？》，《古史辨》第一册。上海古籍出版社，1982 年。

_____。《与钱玄同先生论古史书》，《古史辨》第一册。上海古籍出版社，1982 年。

Li Xueqin 李学勤。《中国古代文明与国家形成研究。云南人民出版社，1997 年。

_____。《走出疑古时代》。辽宁大学出版社，1994 年。

【西汉】Sima Qian 司马迁。《史记》。中华书局，1959 年。

Su Bingqi 苏秉琦。《中国文明起源新探》。北京：三联出版社，2000 年。

Xu Xusheng 徐旭生。《中国古史的传说时代》（增订本）。文物出版社，1985 年。

Yuan Ke 袁珂。《中国神华传说》。北京：人民文学出版社，1998 年。

Zhang Fan 张凡。《中国古代简史》。北京：北京大学出版社，2001 年。

Learning about Chinese Civilization through Historiography and Archaeology

Kornphanat Tungkeunkunt

ABSTRACT

This article aims to examine the development of historiography on ancient and pre-historic Chinese civilization and dynamic changes in archaeological findings, with attention to how these have contributed to the establishment of a contemporary intellectual framework for the understanding of the origins of Chinese civilization. Furthermore, it demonstrates that progresses in Chinese archaeology and ancient history have significantly influenced perceptions of Chinese history and civilization.

Keywords: *Chinese civilization, Chinese historiography, Debate on Ancient History, Regional and Typological Division*

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน นิยายแฟนตาซีจีนชุดเหลียวจี้จื่ออี

ปราณชนก ตรีรัตนวาริสิน¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิยายแฟนตาซีจีนชุด *เหลียวจี้จื่ออี* (聊斋志异) จำนวน 62 เรื่อง โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับอนุภาคใน *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* (Motif-index of Folk-literature) ของสติดิ ธอมป์สัน (Stith Thompson) ผลการวิจัยพบว่า มีทั้งอนุภาคที่เหมือนกันและอนุภาคที่ต่างกัน อนุภาคที่เหมือนกันแสดงให้เห็นถึงความคิดอันเป็นสากลของมนุษย์ ในขณะที่อนุภาคที่ต่างกันแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจีน อนุภาคเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ทางสังคมของชาวจีนใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนาและความเชื่อ สะท้อนให้เห็นความเชื่อหลากหลายที่ผสมผสานกันอยู่อย่างกลมกลืนในสังคมจีน 2) ด้านการศึกษา สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ที่ควรจะเป็นของบัณฑิตผู้มีการศึกษาในสังคมจีน 3) ด้านสังคมและการเมือง สะท้อนให้เห็นปัญหาสังคมการเมืองของจีน และ 4) ด้านครอบครัว สะท้อนให้เห็นภาพครอบครัวในอุดมคติของชาวจีน การศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวจี้จื่ออี* ทำให้เห็นภาพของ

¹ ปราณชนก ตรีรัตนวาริสิน นักศึกษาปริญญาโท คณะภาษาและวรรณคดีจีน สาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยฟู้ตัน สาธารณรัฐประชาชนจีน Email: pranchanok.t@gmail.com

สังคมจีนและความปรารถนาของผู้คนซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในความ
มหัศจรรย์ของนิยายแฟนตาซี

คำสำคัญ เหลียวใจจื่ออี้ อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ
วรรณกรรมแฟนตาซีจีน

บทนำ

วรรณกรรมแฟนตาซีปรากฏในสังคมมนุษย์มาแต่สมัยโบราณ
ตั้งแต่เรื่องราวของเทพผู้ครองผืนฟ้าและผืนพิภพในสมัยอดีตเรื่อยมา
จนถึงวรรณกรรมเกี่ยวกับโลกต่างมิติในปัจจุบัน (Armitt, 2005:13)
วรรณกรรมแฟนตาซีไม่เพียงสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้อ่าน หากยัง
ซ่อนความเป็นจริงในสังคมหลายๆ ประการไว้อย่างแนบเนียน ทั้ง
ความในใจ ความคิด และทัศนคติของผู้ประพันธ์ การเยาะเย้ยเสียดสี
สังคมหรือแม้กระทั่งความคาดหวังที่มีต่อสังคม

วรรณกรรมแฟนตาซีจีนที่มีชื่อเสียงโด่งดังเรื่องหนึ่งได้แก่
เหลียวใจจื่ออี้ (聊斋志异) ประพันธ์โดย ผู้ ชงหลิง (蒲松龄 ค.ศ.1640-
ค.ศ.1715) สมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ.1644 - ค.ศ.1912) คำว่า “เหลียว”
หมายถึงการพูดคุย เป็นชื่อที่ผู้ ชงหลิงตั้งให้แก่ห้องหนังสือของเขา คำ
ว่า “ใจ” หมายถึงห้องหนังสือซึ่งบัณฑิตจีนนิยมใช้เป็นห้องทำงาน
อ่านหนังสือหรือเขียนผลงาน เล่ากันว่าผู้ ชงหลิงตั้งโต๊ะน้ำชาไว้ให้
ผู้คนมาแลกเปลี่ยนกันเล่านิทาน (Wang, 2003:205) ดังนั้นห้อง
หนังสือของเขาจึงมีชื่อว่า “เหลียวใจ” คำว่า “จื่อ” หมายถึงบันทึกหรือ
จดบันทึก คำว่า “อี้” หมายถึงแปลกหรือผิดไปจากปกติ โดยรวมแล้ว
เหลียวใจจื่ออี้ จึงอาจแปลได้ว่า “บันทึกเรื่องประหลาดจากห้อง
หนังสือแห่งเรื่องเล่า” วรรณกรรมเรื่องนี้ประกอบด้วยนิยายเกี่ยวกับ
ภูตผีปีศาจและเหตุการณ์ประหลาดอัศจรรย์จำนวน 500 กว่าเรื่อง ซึ่ง

ผู้ ซึ่งหลังรวบรวมมาจากเรื่องเล่าของชาวบ้านและบันทึกที่มีมาแต่เก่าก่อน ด้วยตัวละครที่ราวกับมีชีวิตโลดแล่นอยู่บนหน้ากระดาษและเรื่องราวที่ซาบซึ้งตรึงใจ ชวนให้ขบคิด วรรณกรรมเรื่องนี้จึงเป็นที่ชื่นชอบของผู้คนตั้งแต่แรกเผยแพร่ในสมัยราชวงศ์ชิงมาจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่า *เหลียวใจจื้ออ๋อ* จะเป็นวรรณกรรมแฟนตาซี แต่ความมหัศจรรย์ในเรื่องเป็นสิ่งที่หล่อหลอมขึ้นมาจากความเป็นจริงของสังคมและความปรารถนาของผู้คน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวใจจื้ออ๋อ* ซึ่งสะท้อนสิ่งที่สังคมยกย่องเชิดชูกับสิ่งที่สังคมเห็นว่าผิด เพื่อวิเคราะห์ความหมายทางวัฒนธรรมที่ซ่อนอยู่ในความมหัศจรรย์ของนิยายแฟนตาซีชุดนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวใจจื้ออ๋อ*
2. เปรียบเทียบอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวใจจื้ออ๋อ* กับใน *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* ของสติด ธอมป์สัน เพื่อค้นหาความเป็นสากลและความเป็นเอกลักษณ์จีน
3. วิเคราะห์สังคมวัฒนธรรม และชุดความคิดของจีนในสมัยต้นราชวงศ์ชิงที่สะท้อนผ่านความเป็นแฟนตาซีของ *เหลียวใจจื้ออ๋อ*

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีอนุภาค ของ สติด ธอมป์สัน (Stith Thompson) นักคิดชนชาวอเมริกันผู้ศึกษาวิเคราะห์นิทานจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกแล้วจัดทำเป็น *ดัชนีอนุภาคของนิทานพื้นบ้าน* (Motif-index of Folk-literature) ไว้จำนวน 6 เล่ม โดยใช้อักษรโรมันตั้งแต่ A-Z เป็นตัวจำแนกหมวดหมู่ (Thompson, 1955:12)

อนุภาค (Motif) หมายถึง หน่วยย่อยในนิทานซึ่งมีลักษณะเด่นเป็นพิเศษทำให้เกิดการสืบทอดและดำรงอยู่ในสังคมหนึ่งๆ (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2551:38) โดยอนุภาคการให้รางวัลอยู่ในหมวด (Q1- Q199) และอนุภาคการลงโทษอยู่ในหมวด (Q200- Q599)

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยเอกสาร(Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

สมมติฐานการวิจัย

1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวใจจื้ออี้* ประกอบด้วย การกระทำต่างๆที่ได้รางวัล ลักษณะของรางวัล และการกระทำต่างๆที่ถูกลงโทษ ชนิดของการลงโทษ
2. อนุภาคใน *เหลียวใจจื้ออี้* มีลักษณะร่วมกับอนุภาคสากลของนิทานต่างๆทั่วโลก และมีลักษณะเฉพาะของจีนที่ไม่ปรากฏในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน
3. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวใจจื้ออี้* มีความหมายเชิงวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นชุดความคิดต่างๆของสังคมจีน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวใจจื้ออี้* โดยเปรียบเทียบกับอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* ของสตีล ธอมป์สัน พบว่า

1. อนุภาคกับความเป็นสากลของ เหลียวโจวจี้

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวนมากใน *เหลียวโจวจี้* เหมือนหรือคล้ายคลึงกับอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* ของสติต ธอมป์สัน แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ในสังคมจีนกับมนุษย์ในสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ มีลักษณะร่วมในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1. คุณลักษณะและการกระทำที่ทำให้ได้รับรางวัล

คุณลักษณะและการกระทำที่ทำให้ตัวละครในเรื่องได้รับรางวัลสะท้อนถึงคุณลักษณะและการกระทำที่ผู้คนในสังคมยกย่องชื่นชม ผู้วิจัยพบว่าคุณลักษณะและการกระทำที่ผู้คนในสังคมจีนและผู้คนในวัฒนธรรมอื่นๆ ชื่นชมยกย่องตรงกัน ได้แก่ ความกตัญญู กตเวทิต่อบิดามารดา (Q65. Filial duty rewarded) ความมีน้ำใจ (Q42. Generosity rewarded) ความซื่อตรง (Q54. Uprightness rewarded) ความรัก (Q56. Love rewarded) การสวดภาวนา (Q33. Reward for saying of prayers) ความเชี่ยวชาญชำนาญ (Q88. Reward for proficiency) ความวิริยะอุตสาหะ (Q86. Reward for industry) ความซื่อสัตย์ของภรรยา (Q83.1. Reward for wife's fidelity) การถวายอาหารแด่สิ่งเหนือธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Q32. Reward for offering food to crucifix) โดยพบว่าตัวละครที่มีคุณสมบัติหรือกระทำข้างต้นมักได้รับรางวัลอยู่เสมอ เช่น ในเรื่อง *อุกทกภัย* (水灾) สามภรรยาชาวานาคูหนึ่งยอมทิ้งลูกชายทั้งสองเพื่อช่วยกันพยุงบารดาผู้แก่ชราหนีน้ำหลากที่ไหลบ่าเข้าท่วมหมู่บ้าน เมื่อน้ำลดกลับบ้านกลับพบลูกชายทั้งคู่ยังยืนร่ำพลอดรักอยู่บนเตียงอย่างปาฏิหาริย์

1.2 รางวัลที่ได้รับ

รางวัลที่ตัวละครต่างๆ ได้รับสะท้อนสิ่งที่ผู้คนในสังคมปรารถนา จากการวิจัย พบว่ารางวัลที่สังคมต่างๆ ปรารถนาคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การฟื้นกลับมามีชีวิต (Q151.9. Resurrection as reward) ความร่ำรวย (Q111. Riches as reward) การได้กลายเป็นเทพ (Q172.9. Deification as reward) การได้รับการปกป้องจากภัยพิบัติ (Q150. Immunity from disaster as reward) การรักษาให้หายจากอาการเจ็บไข้ (Q161. Healing as reward) รางวัลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์แม้จะอยู่ต่างสังคมต่างวัฒนธรรมกันแต่ยังคงปรารถนาในสิ่งเดียวกัน ปรารถนาจะมีชีวิตอยู่ มีฐานะที่ดีขึ้น ปรารถนาที่จะรอดพ้นจากโรคร้ายและภัยอันตรายต่างๆ เป็นต้น

1.3 คุณลักษณะและการกระทำที่ทำให้ถูกลงโทษ

คุณลักษณะหรือการกระทำที่ทำให้ตัวละครถูกลงโทษเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณลักษณะและการกระทำที่ผู้คนในสังคมเห็นว่าไม่ถูกต้อง โดยคุณลักษณะที่พบคล้ายคลึงกันใน *เหลียวโจ้วอ้อ* และใน *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* ได้แก่ การกระทำผิดในเชิงชู้สาว (Q241. Adultery punished) การตัดสินคดีความผิด (Q265.False judging punished) ความอกตัญญู (Q281. Ingratitude punished) การโกงเงิน (Q274. Swindler punished) การฆ่าคนตาย (Q211 Murder punished) การใช้เวทมนตร์บันดาลให้เกิดโรคระบาด (Q392. Punishment of evil magician who has caused plague) เป็นต้น

1.4 บทลงโทษที่ได้รับ

มนุษย์มักใช้สิ่งซึ่งตนหวาดกลัวมาเป็นบทลงโทษ จากบทลงโทษที่คล้ายคลึงกันใน *เหลียวโจ้วอ้อ* กับ *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* เราจึงเห็นความหวาดกลัวร่วมของมนุษยชาติ เช่น การ

สูญเสียทรัพย์สิน (Q595. Loss or destruction of property as punishment) การเนรเทศ (Q431. Punishment: banishment, exile) ความตาย (Q411. Death as punishment) การถูกสาป (Q556. Curse as punishment) การเกิดในชาติภพที่ต่ำกว่าเดิม (Q551.5.1. Reincarnation into degraded form as punishment) เป็นต้น

2. อนุภาคกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ เหลียวโจวจี้

แม้อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวโจวจี้* จำนวนมากจะคล้ายคลึงกับอนุภาคใน *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* หลายหมวดด้วยกัน แต่ยังมีจำนวนไม่น้อยที่แตกต่างกันอยู่ ส่วนที่แตกต่างกันเหล่านั้นแสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางประการของสังคมจีนที่วรรณกรรมเรื่อง *เหลียวโจวจี้* ถือกำเนิดขึ้นมา โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.1 ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ

ใน *เหลียวโจวจี้* ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษส่วนใหญ่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่ไม่ปรากฏใน *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* เช่น ปีศาจจิ้งจอก ยมบาล และนักพรตเต๋า แสดงให้เห็นความเชื่อของสังคมจีนที่แตกต่างไปจากสังคมวัฒนธรรมอื่น เช่น ในเรื่อง *สหายร่ำสุรา* (酒友) บัณฑิตเชอ(车生) วัชชีวิตปีศาจจิ้งจอกที่มาขโมยสุรา ทั้งยังใจกว้างคบманเป็นสหาย ปีศาจจิ้งจอกจึงมักนำโชคกลับมาให้เขาอยู่เสมอ จนเขามั่งคั่งขึ้นมา

2.2 ผู้ได้รับรางวัลหรือผู้ถูกลงโทษ

เหลียวโจวจี้ มีเรื่องสั้นหลายเรื่องที่มีบัณฑิตเป็นตัวละครเอกและมีบทบาทเป็นผู้ได้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ เช่นในเรื่อง

บัณฑิตเหมียว (苗生) บัณฑิตช่างประจบสอพลอถูกปีศาจเสี้ยมสังหาร หรือในเรื่อง บัณฑิตจง (钟生) บัณฑิตกตัญญูสามารถสอบผ่านการ สอบเข้ารับราชการ เป็นต้น ตัวละครผู้ได้รับบทลงโทษและผู้ได้รับ รางวัลที่ต่างกันในเรื่อง เหลียวเจี๊ออี และ ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ย่อมแสดงให้เห็นว่าในสังคมจีนมีอาชีพหรือสถานะทางสังคมซึ่งต่างไป จากสังคมอื่น ตัวละครบัณฑิตจึงปรากฏเฉพาะใน เหลียวเจี๊ออี นอกจากนี้การมีตัวละครที่เป็นบัณฑิตอยู่บ่อยครั้งยังแสดงให้เห็น ความสำคัญของชนชั้นบัณฑิตในสังคมจีนอีกด้วย

2.3 คุณลักษณะที่ทำให้ได้รับรางวัลและคุณลักษณะที่ทำให้ถูกลงโทษ

คุณลักษณะที่ทำให้ได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษในเรื่อง เหลียวเจี๊ออี กับ ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน นั้น ส่วนมากจะคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นคือ เหลียวเจี๊ออี ให้ความสำคัญกับความ กตัญญูมากเป็นพิเศษ ขณะที่ ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน มีสัดส่วน อนุภาคการให้รางวัลเนื่องจากความเมตตาและความศรัทธามากกว่า ความกตัญญู สิ่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าสังคมจีนเป็นสังคมที่ให้คุณค่า กับความกตัญญูเป็นอย่างยิ่ง

2.4 รางวัลที่ได้รับและบทลงโทษที่ได้รับ

ในเรื่อง เหลียวเจี๊ออี พบอนุภาครางวัลซึ่งแตกต่างไปจาก ดัชนี อนุภาคนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ การสอบผ่านเป็นขุนนางเป็นรางวัล การ ได้บุตรเป็นรางวัล ครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากันเป็นรางวัล และการ ได้ภรรยาเป็นรางวัล เช่น เรื่อง เจ้าแห่งทะเลสาบซีหู (西湖主) บัณฑิตเฉิน (陈生) เคยช่วยชีวิตจระเข้ตัวหนึ่ง ครั้นเขาหลงไปเยือน วังบาดาลจึงพบว่าแท้จริงจระเข้คือพระสนมของเจ้าทะเลสาบและ ได้ประทานธิดาของนางให้เป็นภรรยาของเขาซึ่งเหมือนเป็นการให้

รางวัลแก่เขา อนุภาครางวัลที่แตกต่างไปจาก *ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน* เหล่านี้ บ่งบอกถึงความปรารถนาในมโนสำนึกของชาวจีน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางสังคม แสดงให้เห็นว่าสังคมจีนให้ความสำคัญกับการมีครอบครัว การมีบุตรสืบสกุลและการสอบผ่านเป็นขุนนาง

3. มโนทัศน์ทางสังคมของชนชาวจีนที่ปรากฏใน *เหลียวโจวจืออี้*

มโนทัศน์คือความคิดความเข้าใจของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเกิดจากการสังสมประสบการณ์จนเกิดเป็นภาพรวมของสิ่งๆ นั้นในความคิด (ชินนทร์ชัย อินทிரารักษ์ และ สุวิทย์ หิรัญกานต์, 2548 : 51) วรรณกรรมแฟนตาซีจีนเรื่อง *เหลียวโจวจืออี้* แสดงให้เห็นมโนทัศน์ทางสังคมของจีนในแง่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 มโนทัศน์ด้านศาสนาและความเชื่อ

จากการศึกษาเรื่องสั้นจำนวนมากใน *เหลียวโจวจืออี้* ผู้วิจัยพบว่า มีตัวละครซึ่งมีมนุษยธรรมหรือมีเมตตาได้รับรางวัลอยู่เสมอ อาทิ บัณฑิตจู้ (祝生) ที่คอยช่วยชีวิตคนในที่สุดก็ได้รับการแต่งตั้งตำแหน่งจากสวรรค์ ในเรื่อง *ปีศาจหญ้าฉู่หมาง* (水莽草) ดังนี้

... 一日，村中有中水莽草毒者，死而复苏，相传为异。生曰：“是我活之也。彼为李九所害，我为之驱其鬼而去之。... 一日，谓子曰：“上帝以我有功人世，策为‘四渎牧龙君’，今行矣。...” (Pu, 2013: 39)

วันหนึ่ง ในหมู่บ้านมีคนต้องพิษหญ้าฉู่หมางจนตาย แต่กลับฟื้นคืนขึ้นมา จนคนเล่าลือเป็นเรื่องแปลก บัณฑิตเล่าว่า “ข้าเป็นคนทำให้เขาฟื้นเอง เขาถูกปีศาจฉู่หมางหลีจิวทำร้าย ข้าไล่ปีศาจตนนั้นไปแทนเขา” ... วันหนึ่ง เขาพลันพบกับบุตรว่า “องค์เจ้กเขียนทรงทราบว่าคุณทำให้โลกมนุษย์

แต่งตั้งข้าเป็น ‘เทพแห่งสี่แม่น้ำ’ วันนี้เดินทางไปปรับตำแหน่ง
...”

อนุภาคการให้รางวัลเช่นนี้สะท้อนให้เห็นการยึดถือชื่นชมหลัก “มนุษยธรรม (仁)” ของลัทธิขงจื้อ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2555:47-58) แต่ในขณะเดียวกันเรื่อง เหลียวจี้จี้จี้ ก็ปรากฏองค์ประกอบของความเชื่ออื่นด้วย เช่น ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาของลัทธิเต๋า ความเชื่อเรื่องปรโลก การกลับชาติมาเกิด (reincarnation) ของพุทธศาสนา รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับภุมติปิศาจต่างๆ ซึ่งเป็นความเชื่อพื้นบ้าน เป็นต้น วรรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนสังคม โลกของ เหลียวจี้จี้จี้ จึงเป็นดั่งกระจกสะท้อนสังคมจีนซึ่งเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีศาสนาความเชื่อต่างๆ สานกลมกลืนกันอย่างลงตัว

3.2 มโนทัศน์ด้านการศึกษา

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวละครบัณฑิต (读书人) แสดงความคาดหวังที่สังคมจีนมีต่อบัณฑิตผู้มีบทบาทเป็นปัญญาชนของสังคมรวมไปถึงมุมมองที่มีต่อการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า หัวใจของการศึกษาในสังคมจีนให้ความสำคัญกับปัจจัยสามประการคือ ความมานะ ความสามารถ และคุณธรรม สังคมจีนมองว่า ความมานะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ บัณฑิตผู้เล่าเรียนสำเร็จควรออกไปด้วยความสามารถและคุณธรรมควบคู่กัน ทั้งนี้ความสามารถด้านกวีนิพนธ์เป็นสิ่งที่สังคมจีนให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะเชื่อกันว่ากวีนิพนธ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตน (兴于诗) ทำให้มีทักษะการใช้ภาษาที่ดี สามารถสื่อสารความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พัชนี ตั้งยีนยง, 2552:1) ความคิดเหล่านี้แสดงออกมากในรูปการให้รางวัลบัณฑิตที่เปี่ยมด้วยความสามารถและคุณธรรม

และการลงโทษบัณฑิตที่มีลักษณะผิดไปจากบัณฑิตในอุดมคติของจีน เช่น ในเรื่อง *คุณชายแห่งเจียผิง* (嘉平公子) ภรรยาผีสาวเห็นสามีเป็นบัณฑิตไร้ความรู้จึงหนีจากไป

... 一日，公子有谕仆帖，置案上，中多错谬：“椒”讹“菽”，“姜”讹“江”，“可恨”讹“可浪”。女见之，书其后：“何事‘可浪’？‘花菽生江。’有婿如此，不如为娼！”... 言已而没。(Pu, 2013: 92)

...วันหนึ่ง คุณชายเขียนคำสั่งให้บ่าวแล้ววางไว้บนโต๊ะ ในนั้นเขียนผิดมากมาย “พริกไทย” เป็น “พลิกไทย” “จิง” เป็น “ซัง” “น่าจิงซัง” เป็น “หน้าจิงซัง” นางเห็นเข้าก็เขียนต่อท้ายว่า “เรื่องใดหน้าจิงซัง? พลิกไทยปนซังสด มีสามีเยี่ยงนี้ มิสู้เป็นนางโลม” ...พูดจบก็หายตัวไป

นอกจากนี้ยังมีบัณฑิตผู้มีความรู้ได้รับรางวัลในเรื่อง *จือเฉิง* นางกำนัลแห่งทะเลสาบตั้งอิง (织成) บัณฑิตหลิว (柳生) ที่นอนอยู่บนเรือในทะเลสาบตั้งอิง(洞庭湖) พบกับจ้าวทะเลสาบที่มาลักเรือไปจัดงานรื่นเริง เขาแต่งบทกวีตามโจทย์ที่ท่านสั่งได้ดังตามยิ่ง ท่านจึงตรางวัลเป็นเงินทองและผลึกแก้วที่สามารถช่วยให้รอดปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงบนสายน้ำ

3.3 มโนทัศน์ด้านสังคม การเมือง

ในด้านสังคมและการเมือง อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน *เหลียวโจ้อี้* สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนในสังคมจีนห่วงใยและเป็นกังวลเกี่ยวกับปัญหาใหญ่สองประการได้แก่ สิบบนและการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เป็นธรรม

(1) สิบบน

สิบบนเป็นปัญหาใหญ่ทางสังคมและการเมืองที่มีมาตั้งแต่อดีตและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การปกครองบ้านเมืองมีปัญหา ใน

เหลียวใจจื้ออี้ พบว่ามีอนุภาคการลงโทษจำนวนหนึ่งถึงโทษผู้ที่ติดสินบนและผู้ที่ได้รับสินบน เช่น เรื่อง สี่ฟงผิงช่วยบิดาจากยมโลก (席方平) ยมบาลผู้รับสินบนละเลยการพิพากษาคนผิดถูกลงโทษ ดังนี้

判云：“勘得冥王者：职膺王爵，... 而乃繁缨荣戟，徒夸品秩之尊；羊狼狼贪，竟玷人臣之节。... 当掬西江之水，为尔湔肠；即烧东壁之床，请君入瓮。...

(Pu, 2013: 308-309)

พิพากษาว่า “บัดนี้เป็นคำพิพากษายมบาล เป็นถึงยมบาล ... แต่ใช้อำนาจบาตรใหญ่อดอ้างตำแหน่งหน้าที่ ประพฤติตนโหดเหี้ยมละโมภโลภมาก จนเสื่อมเสียคุณธรรมของข้าราชการ ... ควรนำตัวไปแม่น้ำซีเจียง ควักตับไตเครื่องใน ม้ามความโลสมออก แล้วนำไปย่างบนกำแพงตะวันออก ให้เจ้าลิ้มรสชาติเปลวเพลิงให้ชัด...

อนุภาคเช่นนี้สะท้อนความคิดประการหนึ่งที่ว่าความใสสะอาดของกระบวนการยุติธรรมเป็นสิ่งที่สังคมควรตระหนัก และการติดสินบนให้ทุจริตในหน้าที่เป็นปัญหาที่สังคมควรกำจัด นอกจากนี้ยังสะท้อนความปรารถนาที่ประสงค์ให้ขุนนางผู้รับสินบนได้รับบทลงโทษและความปรารถนาที่ประสงค์ให้ความยุติธรรมบังเกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย

(2) การปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เป็นธรรม

ใน เหลียวใจจื้ออี้ ปรากฏอนุภาคการลงโทษขุนนางผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เป็นธรรม เช่นในเรื่อง สามชาติ (三生) เจ้าหน้าที่คุมสนามสอบที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นธรรมถูกจับตัวไปลงโทษในนรกด้วยการถูกควักหัวใจ อนุภาคการลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของข้าราชการเหล่านี้ ชี้ว่าระบบราชการในสังคมจีนเป็นระบบที่ไม่มีประสิทธิภาพเพราะเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถ

แสดงถึงความปรารถนาของผู้คนที่ต้องการให้ระบบเหล่านี้ได้รับการเปลี่ยนแปลง

3.4 มโนทัศน์เกี่ยวกับครอบครัว

การศึกษาอนุภาคใน *เหลียวโจวจื่อ* ยังทำให้ทราบถึงชุดความคิดที่ชาวจีนมีต่อครอบครัว รวมถึงมุมมองเกี่ยวกับความสัมพันธ์และบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว

(1) ความสำคัญของการมีบุตร

ใน *เหลียวโจวจื่อ* พบอนุภาคจำนวนมากที่ใช้การมีบุตรเป็นรางวัลและบทลงโทษ เช่นใน เรื่อง *เทพสายฟ้า* (雷曹) เยว่ ยววินเฮ่อ (乐云鹤) คอยช่วยเหลือครอบครัวของเซี่ย ผิงจื่อ (夏平子) ผู้เป็นสหายแทนสหายที่ตายจากไป วันหนึ่งเซี่ย ผิงจื่อที่ตายแล้วไปเป็นดาวจึงกลับมาเกิดเป็นบุตรของเขา

... 既寝，梦夏平子来，曰：“我少微星也。君之惠好，在中不忘。又蒙自上天携归，可云有缘。今为君嗣，以报大德”。乐三十无子，得梦甚喜。自是，妻果娠；及临蓐，光辉满室，如星在几上时，因名“星儿”。机警非常，十六岁，及进士第焉。(Pu, 2013: 177)

... เมื่อเข้านอนฝันเห็นเซี่ย ผิงจื่อมาบอกว่า “ดาวดวงน้อยคือข้าเอง มิตรภาพของท่านยังคงจดจำไม่ลืม เมื่อท่านพาข้ากลับมาจากฟ้า พุดได้ว่ามีชะตาผูกพันกัน วันนี้จึงมาสืบสกุลให้ท่านตอบแทนบุญคุณ” เยว่ ยววินเฮ่อสามสืบแล้วยังไม่มีบุตร ฝันดังนี้ดีใจนัก จากนั้นภรรยาที่ตั้งครรภ์ดังฝัน ยามคลอดมีแสงสว่างทั่วห้องเหมือนเมื่อดาวอยู่บนโต๊ะ จึงตั้งชื่อว่า “ซิงเออร์” เด็กน้อยฉลาดยิ่ง อายุสิบหกก็สอบผ่านการสอบเข้ารับราชการ ..

ส่วนในเรื่อง *ศรีภริยาขานหู* (珊瑚) จางกู (臧姑) ลูกสะใภ้ผู้
ออกตัณญ์ทั้งรังแกแม่สามีทั้งเอาเปรียบขานหูที่สะใภ้ผู้แสนดี ลูกชาย
คนโตและคนรองของนางเสียติดๆกัน และนางไม่เคยมีลูกได้อีกเลย
เมื่อตั้งครรภ์ครั้งใดก็แท้งเสียทุกครั้งไป การนำ “บุตร” มาเป็นรางวัล
และบทลงโทษแสดงให้เห็นว่าในสังคมจีนการมีบุตรเป็นสิ่งที่สำคัญ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้บุตรชาย นอกจากนี้หากบุตรชายมีความรู้
ความสามารถสอบเข้าเป็นขุนนางได้ ก็ยังเป็นสิ่งที่ปรารถนามากยิ่งขึ้น

(2) บุตรพึงกตัญญูต่อบิดามารดา

ใน *เหลียวใจจื้ออี้* พบอนุภาคบุตรกตัญญูได้รับรางวัลเป็น
จำนวนมาก เช่นในเรื่อง *บังจิตจง* (钟生) บังจิตจงยอมทั้งการสอบ
เข้าเป็นขุนนาง เร่งเดินทางไม่พักเพื่อเอาวิชาเศษกลับไปช่วยมารดาที่
กำลังจะสิ้นใจ เพราะความกตัญญูยบบาลจึงประทานอายุช่วยให้มารดา
อีกสิบสองปี ทั้งเขายังสอบได้จอหงวนอีกด้วย อนุภาคบุตรกตัญญูได้
รับรางวัลเหล่านี้เป็นการส่งเสริมคุณลักษณะความกตัญญูต่อบิดา
มารดา แสดงให้เห็นว่า บุตรกตัญญูเป็นสิ่งซึ่งสังคมจีนยกย่อง
สรรเสริญ

(3) สามีภรรยาพึงซื่อสัตย์ต่อกัน

ใน *เหลียวใจจื้ออี้* พบอนุภาคให้รางวัลภรรยาและสามีที่
ซื่อสัตย์รักมั่นคงต่อกัน ในขณะเดียวกันก็พบอนุภาคที่ลงโทษสามี
ภรรยาที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน เช่นในเรื่อง *บรรลุเซียน* (成仙) เซียนเต๋าพา
สหายถอดวิญญูณมาพบภรรยาปลอมมีชู้ ภรรยาที่คบชู้จึงถูกสังหาร
ส่วนชายชู้ถูกฟันแขนขาด อนุภาคเหล่านี้เน้นย้ำให้เห็นบทบาทที่ควร
เป็นระหว่างสามีภรรยาในสังคมจีน นั่นก็คือต้องซื่อสัตย์ต่อกัน

(4) สามีพึงยุติธรรมต่อภรรยาและครอบครัวฝ่ายสามีพึง เมตตาต่อลูกสะใภ้

ใน *เหลียวโจ้อี้* ยังพบอนุภาคที่ลงโทษสามีและแม่สามีผู้ปฏิบัติต่อหญิงสาวที่แต่งงานเข้ามาอย่างไม่เป็นธรรม เช่นในเรื่อง *ศรีภริยาซานหู* (珊瑚) มารดาของต้าเฉิง (大成) ชอบรังแกซานหูลูกสะใภ้ผู้แสนดี ทั้งให้ต้าเฉิงขับไล่ซานหูออกจากบ้านอย่างไร้เหตุผล ต่อมาโชคชะตาจึงชักนำให้มารดาของต้าเฉิงพบกับจางกุ (臧姑) ลูกสะใภ้คนรองผู้โหดร้ายร้ายกาจ จางกุใช้งานแม่สามีและต้าเฉิงราวกับทาส แม่ลูกต่างทุกข์ยากแสนสาหัส อนุภาคข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าสังคมจีนปรารถนาให้ครอบครัวฝ่ายสามีปฏิบัติต่อหญิงสาวที่แต่งงานเข้ามาอย่างเป็นธรรม ไม่ควรกดขี่ข่มเหงหญิงสาวเหล่านั้น

(5) ภรรยาที่ดีพึงสงบเสงี่ยมและมีใจรักมั่นคงต่อสามี

ในเรื่อง *เหลียวโจ้อี้* มีตัวละครภรรยาอยู่มาก ตัวละครที่ ได้รับรางวัลสะท้อนภาพภรรยาในอุดมคติของสังคมจีน ส่วนตัวละครที่ถูกลงโทษสะท้อนภาพภรรยาที่ไม่พึงปรารถนา ภรรยาที่ดีเช่นในเรื่อง *อาเชียนปีศาจหนู* (阿纤) อาเชียนเมื่อแต่งงานมา ขยันทอผ้าเข้าค่า พุดน้อย ใจเย็น ยิ้มแย้ม นำความร่ำรวยมาสู่ครอบครัว ทุกคนจึงรักนาง ส่วนภรรยาที่ไม่ดีเช่นในเรื่อง *ต้าหนานตามหาบิดา* (大男) นางเซิน (申氏) ภรรยาคนที่สองของนายซี (奚氏) ขี้หึง ร้ายกาจชอบรังแกทารุณนางเหอ (何氏) ผู้เป็นภรณาน้อย เมื่อสามีหนีออกจากบ้านไปก็ไม่รอช้าแต่งงานใหม่ แต่นางเหอยินกรณครองตนรอสามี หลังผ่านเรื่องราวมากมาย สุดท้ายนางเซินกลับกลายมาเป็นภรณาน้อยของนายซีสามีเก่า ขณะที่นางเหอกลายมามีศักดิ์เป็นภรรยาเอก จากตัวละครต่างๆ ที่พบในเรื่อง ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคุณลักษณะของภรรยาซึ่งเป็นที่ยอมรับของชาวจีนคือภรรยาที่สงบเสงี่ยม ขยันขันแข็ง มีใจรักมั่นคงต่อสามี

(6) พี่น้องพี่รักใคร่กลมเกลียวกัน

ใน *เหลียวใจจื้ออ๋อ* ยังพบอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวละครพี่น้อง เช่น อนุภาคพี่น้องที่รักกันได้รับรางวัล อาทิ ในเรื่อง *จางเฉิง พี่พลัดน้อง* (张诚) จางน่า (张纳) กับจางเฉิง (张诚) เป็นพี่น้องต่างมารดา กัน มารดาของจางน่าตายไปแล้ว แม่ของจางเฉิงเกลียดจางน่าให้เขาอยู่อย่างอดอยาก แต่จางน่ากับจางเฉิงกลับรักและเกื้อกูลกันเสมอ หลังจากจางเฉิงน้องชายโดนเสือคาบหายไป จางน่าก็ออกตามหา สุดท้ายครอบครัวได้กลับมาอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ในทางตรงกันข้าม เรื่อง *เจิงโหย่วยวี พี่ชายผู้เปี่ยมคุณธรรม* (曾友于) พี่น้องๆ ของโหย่วยวีชอบทะเลาะ ทำร้ายกัน ส่วนโหย่วยวี ลูกชายของครอบครัวสกุลเจิงยึดถือคุณธรรมมักชวนให้ พี่น้องของตนปรองดองกัน แต่พี่น้องไม่เชื่อฟังเขา ทะเลาะกันรุนแรงขึ้นทุกที จนโหย่วยวีต้องย้ายบ้านแยกออกไป สุดท้ายครอบครัวของโหย่วยวีอยู่กันอย่างมีความสุข บุตรชายและตัวเขาสอบได้เป็นขุนนาง ส่วนครอบครัวของพี่น้องต้องพบกับความสูญเสียล้มจม จากการศึกษาอนุภาค พบว่าสังคมจีนมองความรักระหว่างพี่น้องเป็นสิ่งที่ดีงาม การช่วยเหลือกันระหว่างพี่น้องทำให้ตัวละครได้ประสบความสำเร็จ ในขณะที่การทะเลาะแตกคอกันนำไปสู่ความทุกข์ ความหายนะ

บทสรุป

วรรณกรรมแฟนตาซีหากมองผิวเผินเป็นประหนึ่งภาพฝันที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ทว่าความฝันเหล่านั้นล้วนถือกำเนิดมาจากความเป็นจริงในสังคม ความกลัว ความปรารถนาที่หลบเร้นอยู่ใน

ชอกหลีบของห้วงความคิด วรรณกรรมเรื่อง *เหลียวโจวจืออี้* แม้จะเป็นวรรณกรรมแฟนตาซีที่เล่าเรื่องราวความมหัศจรรย์ของสิ่งเหลือเชื่อต่างๆ แต่การศึกษาวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวทำให้พบว่าเบื้องหลังของเหล่า เทพ ภูต พราย ปีศาจ เหล่านี้ล้วนมีความเป็นจริงทางสังคม วัฒนธรรม ปมปัญหา และความปรารถนาของผู้คนในสังคมจีนแฝงอยู่ทั้งสิ้น

บรรณานุกรม

ชนินทร์ชัย อินทிரากรณ์ และ สุวิทย์ หิรัญยานนท์. (2548).

ปทานุกรมศัพท์การศึกษา. กรุงเทพฯ: แวนแก้ว.

ประคอง นิมมานเหมินท์. (2551). **นิทานพื้นบ้าน.** กรุงเทพฯ:

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พชนี ตั้งยีนง. (2552). **กวีนิพนธ์สงครามจีนราชวงศ์ถัง :**

การศึกษาเชิงวาทกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณกรรมและวรรณกรรมเปรียบเทียบ คณะ

อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิราพร ณ ถลาง. (2552). **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการ**

วิเคราะห์ ตำนานนิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณา สถาอานันท์. (2555). **หลุนอี้วี่: ขงจื๊อสนทนา.** กรุงเทพฯ:

โอเพ่นบุ๊กส์.

Armitt, Lucie. (2005). **Fantasy Fiction: An Introduction.** New

York: The Continuum International Publishing Group.

- Thompson, Stith. (1955). **Motif-Index of Folk-Literature Revised and Enlarged Edition (A to Z)**.
Bloomington: Indiana University Press.
- Lin Geng 林庚. (1995). **Zhongguo Wenxue Jianshi 中国文学简史**. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe.
- Pu Songling 蒲松龄. (2013). **Liaozhaizhiyi 聊斋志异**. Ha'erbin: Heilongjiang Meishu Chubanshe.
- Wang Qingyun 王庆云. (2003). **Zhongguo Gudai Wenxue: Xiaoshuo Juan 中国古代文学: 小说卷**. Beijing: Beijing Huayu Jiaoxue Chubanshe.

Reward and Punishment Motifs in Chinese Fantasy Novel *Liaozhaizhiyi*

Pranchanok Treerattanawareesin

ABSTRACT

This research paper aims to study the reward and punishment motifs in 62 stories in the series of Chinese fantasy novel *Liaozhaizhiyi* by comparing to those in Stith Thompson's *Motif-index of Folk-literature*. The results of this research reveal that the reward and punishment motifs in *Liaozhaizhiyi* and in *Motif-index of folk-literature* share some similarities and distinctions. The similar motifs convey human's universal characteristics. Whereas the distinctive motifs illustrate the unique features of Chinese cultures which differ from other cultures. The reward and punishment motifs in *Liaozhaizhiyi* also portray the social concepts of Chinese people, including 1) the concept of multi-religious and beliefs in Chinese society, 2) the concept of ideal scholars, 3) the concept of social and political problems, and 4) the concept of ideal family. The study of the reward and punishment motifs in *Liaozhaizhiyi* reflects the images of Chinese society and their desires hidden in the miracles of fantasy novel.

Keywords: *Liaozhaizhiyi*, reward and punishment motifs, Chinese fantasy literature

《说文解字》象形字研究

Namonrut Yamwong¹

摘要

在汉字构造史上，象形是最早的一种造字方法，象形字是汉字体系中最基本的结构类型，研究汉字的构造必须从象形字入手。象形是一种最简单的造字法，但也是一种很重要的造字方法。唐兰（2001）在《中国文字学》里指出象形字的重要性，就是“一切文字没有象形文字做基础，就写不出来。”因而，研究汉字的构造，应以研究象形字为切入点。

本文的主要研究内容是根据《新华字典》将 244 个象形字总结和分类。本文建一个数据库，主要以象形字的本义为依据，将象形字进行分类，以及分析它们的结构。另外，分析象形字所体现出先民的各种思维模式。

关键词：说文解字、象形字的分类、象形字的结构

沈舜乾(2008)《说“象形”字》指出象形是随着物体的轮廓，用相应的线条把事物的轮廓或具有特征的部分描画出来的造字法。在人类的周围，有山川、草木、飞禽、走兽，人类要吃、穿、住、行，就要制造工具和使用工具。认知之物千姿百态，所以记录之字丰富多样。这样，我们可以根据物象的种类，将象形字进行分类，下面逐一说明。

¹ Namonrut Yamwong, 人文与社会学院中文系, 泰国清迈西北大学.

一、象形字的分类

前人象形字的研究成果关于象形字的分类，目前有唐兰（2005）在《中国文字学》研究，他根据“三书说”的基础上将象形字分为四种类型：象身、象物、象工和象事。侯霞（2010）在《甲骨文与玛雅文象形字取象方式比较》的研究，他借鉴唐兰的分类方法，将象形字按照所取象的对象不同，分为三种类型：象身、象物和象工。沈舜乾（2008）《说“象形”字》主要分析象形字的分类，按照视角上分，如：正视之形、侧视之形、俯视之形、仰视之形等。

本文参考了《新华字典》网，发现象形字总共有 244 个，本文按照《新华字典》网考察了 244 个象形字的本义，将它们分为 8 种类型：1. 人物；2. 器物；3. 动物；4. 植物；5. 自然物；6. 社会、生活；7. 属性；8. 动作，其中八类还可以分为几小类，如下：

（一）人物类（39 个）

人是万物的主宰，要认识世界首先从自身开始。在象形造字的过程中，人的思想控制着全过程，这种认识在象形构字上的具体体现，首先就是先民对人自身的形体和各个器官的详尽描摹。象形字关于人物类，可以分为三小类：

1. **人体整体形**：了、儿、人、大、女、尸、巳、孑、子、母、臣、身（12 个）；
2. **人体部分形**：函、亢、又、口、吕、囟、手、心、牙、肩、胃、爪、目、眉、而、耳、要、自、齿、面、首、页、毛（23 个）；

3. 人的称谓：夫、巫、氏、鬼（4个）。

（二）器物类（54个）

会制造并且使用工具,这是人类智慧的体现,同时也是人类开展更多创造性活动的关键。从古老的文字中,我们发现很多表示器物的象形字记录着人类的古老文明。象形字关于器物类,可以分为九小类:

1. **布料、服饰**：簑、带、糸、衣、巾、己（6个）；
2. **酒器**：丰、勺、卣、爵、缶、斗（6个）；
3. **食器**：匕、壶、皿、白、豆、鬲、鼎、升（8个）；
4. **兵器**：刀、介、侯、干、弓、戈、癸、矛、盾、矢、勿（11个）；
5. **乐器**：乐、业、磬、册（4个）；
6. **劳动工具**：丁、工、巨、戊、斤、耒（6个）；
7. **捕动物工具**：网、率（2个）；
8. **交通工具**：车、舟、方（3个）；
9. **其他生活用具**：主、互、几、凡、午、帚、瓦、也（8个）。

（三）动物类（41个）

动物是人类的朋友,人类与动物有密切的关系,从古老的象形字中,可以发现人类是很关注“动物世界”。人类对“动物”进行了细致的描摹。象形字关于动物类,可以分为四小类:

1. **鸟兽**：乌、焉、燕、龙、鸟、隹（6个）；
2. **走兽**：龟、兔、兕、兽、亥、豕、豹、马、禺、

禽、牛、犬、能、虎、豕、象、鹿、鼠、羊

(19个)；

3. **虫鱼**：它、巴、禹、贝、蜀、辰、鱼、黄、易

(9个)；

4. **动物身体部位**：丑、丙、番、角、卵、羽、革

(7个)。

(四) 植物类 (17个)

人类除了离不开“动物世界”以外,人类的生活同样与“植物世界”息息相关。我们先民的“衣食住行”很多方面都要依赖植物的生长和繁殖,所以对于“花草树木”的细致描摹,是象形造字重要的内容之一。象形字关于植物类,可以分为三小类:

1. **树木、草木、果实**：丫、木、竹、舜、瓜、某、

秋、果 (8个)；

2. **植物部分**：丕、帝、朵、甲、甫 (5个)；

3. **植物生长**：乙、才、出、齐 (4个)。

(五) 自然物 (27个)

人类很早就注意了天之文、地之理,在象形字中当然有很多关于自然物的描摹。象形字关于自然物,可以分为三小类:

1. **天空存在之物**：云、气、日、星、晓、月、雨、雷 (8个)；

2. **无生命的动物之工**：巢 (1个)；

3. **大地上存在之物**：土、堆、火、泉、石、田、畎、穴、玉、阜、井、川、山、水、卤、丹、京、弋 (18个)。

(六) 社会、生活 (20 个)

象形字关于社会、生活，可以分为三小类：

1. **饮食、饮料：**来、昔、禾、秝、肉、酉、韭、鬯 (8 个)；
2. **建筑、建筑部分：**亭、宫、舍、仓、𠂔、卯、向、门、户、窗、行 (11 个)；
3. **货币单位：**朋 (1 个)。

(七) 属性 (24 个)

象形字关于属性方面，可以分为两小类：

1. **形状、状态：**兢、亚、力、亨、周、寅、歹、秃、冉、弟、小、孔、爻、长、未、皇、辛、高、文、兆、永、囧 (22 个)；
2. **颜色：**白、玄 (2 个)。

(八) 动作 (22 个)

象形字关于动作方面，可以分为两小类：

1. **与人有关的动作：**卜、八、乞、于、以、入、克、反、若、彳、夭、奠、居、欠、登、交、弗、己、用、至 (20 个)；
2. **与动物有关的动作：**西、飞 (2 个)。

由此可见，象形字可以分为八种类型，其中还可以再分成几小类，本文把象形字的分类总结为下列表：

表 1: 象形字的分类统计表

象形字类型			小类 字数	小类 比例	大类 字数	大类 比例
1	人物	人体整体形	12	4.92%	39	15.98%
		人体部分形	23	9.43%		
		人的称谓	4	1.64%		
2	器物	布料、服饰	6	2.46%	54	22.13%
		酒器	6	2.46%		
		食器	8	3.28%		
		兵器	11	4.51%		
		乐器	4	1.64%		
		劳动工具	6	2.46%		
		捕动物工具	2	0.82%		
		交通工具	3	1.23%		
		其他生活用具	8	3.28%		
3	动物	鸟兽	6	2.46%	41	16.80%
		走兽	19	7.79%		
		虫鱼	9	3.69%		
		动物身体部位	7	2.87%		
4	植物	树木、草木、果实	8	3.28%	17	6.98%
		植物部分	5	2.05%		
		植物生长	4	1.64%		
5	自然物	天空存在之物	8	3.28%	27	11.07%
		无生命的动物之工	1	0.41%		
		大地上存在之物	18	7.38%		
6	社会生活	饮食、饮料	8	3.28%	20	8.20%
		建筑、建筑部分	11	4.51%		
		货币单位	1	0.41%		
7	属性	形状、状态	22	9.02%	24	9.84%
		颜色	2	0.82%		
8	动作	与人有关	20	8.20%	22	9.02%
		与动物有关	2	0.82%		
总计			244	100%	244	100%

根据表 1 本文把象形字分类,分为八种类型,我们可看出

字数最多的是关于器物有关的象形字 22.13%,其次就是动物

16.80%、人物 15.98%、自然物 11.07% 等。其中八类还可以分为各种小类，小类中数量很多的有人体部分形 9.43%、走兽的动物 7.79%、大地上存在之自然物 7.38%、兵器 4.51%、食器 3.28%、酒器 2.46% 等。

二、象形字的结构

根据本文建的数据库，可以把象形字的结构分成九种类型，如下：

- (1) **单一结构 (142 个)**：了、儿、人、大、女、尸、巳、子、孑、母、臣、身、又、口、囟、手、心、牙、爪、目、而、耳、自、面、页、毛、夫、氏、鬼、衣、巾、己、丰、勺、卣、缶、斗、匕、皿、臼、豆、升、刀、干、弓、戈、矢、丁、工、巨、斤、耒、乐、业、册、车、舟、方、主、互、几、凡、午、瓦、也、乌、龙、鸟、亥、马、牛、犬、豕、羊、巴、禹、贝、辰、丑、丙、革、丫、木、竹、瓜、不、甲、甫、乙、才、出、云、气、日、月、雨、土、火、田、穴、玉、井、川、山、水、卤、丹、弋、来、禾、肉、酉、韭、丐、门、户、亚、力、歹、冉、弟、小、长、未、辛、文、永、白、玄、卜、八、乞、于、入、彳、夭、欠、弗、己、用、西、飞
- (2) **下结构 (58 个)**：亢、吕、胃、要、齿、首、簠、带、糸、爵、仓、壶、鼎、介、癸、率、磬、焉、龟、

兕、兔、𪚩、𪚪、禽、象、鼠、它、蜀、鱼、易、番、
角、舜、某、帝、朵、齐、星、雷、巢、泉、阜、昔、
鬯、亨、宫、舍、窗、寅、秃、爻、皇、高、若、奠、
登、交、至

(3) 左右结构 (17 个) : 侯、隹、能、卯、羽、秋、晓、
堆、𪚩、秝、卯、行、朋、兢、孔、兆、以

(4) 半包围结构 (13 个) : 肩、眉、巫、盾、网、虎、鹿、
石、向、周、冏、反、居

(5) 上中下结构 (8 个) : 鬲、帚、燕、兽、黄、京、亨、克

(6) 单体结构 (2 个) : 戊、禺

(7) 右上包围结构 (2 个) : 勿、矛

(8) 下包围结构 (1 个) : 函

(9) 嵌套结构 (1 个) : 果

本文把象形字的结构总结为下列表:

表 2: 象形字结构的统计表

象形字的结构		总数	比例
1	单一结构	142	58.20%
2	上下结构	58	23.77%
3	左右结构	17	6.97%
4	半包围结构	13	5.33%
5	上中下结构	8	3.28%
6	单体结构	2	0.82%
7	右上包围结构	2	0.82%
8	下包围结构	1	0.41%
9	嵌套结构	1	0.41%
总计		244	100%

根据表 2, 我们可看出象形字的结构可以分为八种类型, 数量最多的是单一结构 58.20%, 其次就是上下结构 23.77%、左右结构 6.97%、半包围结构 5.33%、上中下结构 3.28% 等。

三、象形字体现汉民族的思维模式

根据象形字的本义, 本文认为象形字可以体现出先民的各种思维模式, 例如: 人物关注思维、人的日常生活使用工具关注思维(关于食器、酒器、兵器方面)。另外, 先民也对自然物和农业方面很深入地了解, 因为有很多关于自然物和农业有关的象形字, 如: 捕动物的工具、与庄稼有关、与农业的工作有关、农业使用的自然物等。我们来看先民对象形字的各种思维模式如下:

(一) 人物关注思维

1. 象形字关于人体

先民在创造文字的实践过程中, 既以人类自身为主要的认识对象, 反映对象, 也以人类自身为本体, 为中心来认识万事万物, 来反映客观世界。汉字造字构形时的人本位思维表现在以人自身为参照物创造汉字。《说文解字》中的象形字能体现这种人物关注思维。本文将人物的象形字分为 2 类: 人体整体形和人体部分形, 这 2 类象形字关于人体的意义, 本文引用苏宝荣(2000)《说文解字》今注为基础, 如下:

1.1 人体整体形

“儿”是幼儿的意思, 古时男称儿, 女称婴, 后来孩童都称儿;

“人”是能制造工具改造自然并使用语言的高等动物；

“尸”是祭祀时代表死者受祭的人；

“女”象一个敛手跪着的人形，是女性的意义。

象形字的构形不仅以“人”的全体为主体的认识，而且先民造字时也以人体的部件为参照对象。

1.2 人体部分形

“函”是舌的意义；“亢”是人颈的前部（喉咙）；

“又”本义是右手的意义；“口”是口腔器官；

“吕”象脊骨形，是脊梁骨的意义。

人体部分形还可以分成人体头部和人体四肢，如：属于人体头部的有：首、口、目、自、眉、牙、耳、而、舌、囟等；属于人体四肢的有：又、手等；属于人体其它器官的有：吕、心、肩、胃等。

2. 象形字关于人的称谓

除了人体全体和人体部件，象形字还可以分为人的称谓，关于人称谓的意义，本文引用苏宝荣(2000)《说文解字》今注为基础，如下：

“夫”是成年男子的通称；

“巫”是古代称能以舞降神的人；

“氏”是古代贵族标志宗族系统的称号；

“鬼”迷信的人认为人死后有“灵魂”，称之为“鬼”等。

3. 象形字关于人的性质

象形字还可以根据“人”的性质来看，关于人性质的意

义，本文引用苏宝荣(2000)《说文解字》今注为基础，如下：

“大”是有正面站立的人；

“尸”是有躺倒在地上的人；

“长”是有长发的人；

“身”是有身怀六甲的人；

“巳”是有尚未成形的婴儿；

“子”是有尚在襁褓中的婴儿；

“了”、“孑”是有残疾儿；

“母”是象母亲有乳之形等。

4. 象形字关于人的动作

本文发现在象形字动作的分类，其中有很多字关于人的动作，可分为 3 类：与人的部件相关的动作、人的关系有关的动作和神崇拜有关的动作，关于这 3 类人动作的意义，本文引用苏宝荣(2000)《说文解字》今注为基础，如下：

4.1 与人的部件相关的动作，如：

“八”是相背分开，象分开相背的样子；

“入”是进来、进去的意义，象个尖头器具、尖头器具容易进入；

“反”是手心翻转；

“彳”是慢步行走；

“居”是蹲着，象人曲胫蹲踞形；

“欠”是打呵欠的意义；

“登”是上车的意义。

4.2 人的关系有关的动作，如：

“乞”是向人求讨。

4.3 神崇拜有关的动作，如：

“卜”象龟甲烧过后出现的裂纹形，是“占卜”的意义；

“奠”是设酒食以祭，下面象放东西的基物等。

根据上述的内容，我们可看出先民对人物各个方面很深入地了解，如：人体全体、人体部件（人体头部、人体四肢）、人的称谓、人的性质（有正面站立的人、有躺倒在地上的人等）、人的动作等，这可体现出先民对“人”都细致地关注到。

（二） 人的日常生活使用工具关注的思维

根据本文象形字的分类，人使用的工具体现在器物类的数量是最多，本文发现大部分是食器、酒器和兵器方面。先民对食器很仔细地关注到，因为有很多各种各样的食器，如：饮食加工工具、饮食烹饪器具、盛酒肉的礼器、取食的器具等。象形字也有很多关于酒器，大多数是盛酒器。另外，本文发现还有很多象形字关于战事，大多数是兵器类，详细的内容如下：

1. 象形字关于食器

象形字关于食器可分为 5 类：饮食加工工具、饮食烹饪器具、盛酒肉的礼器、取食的器具和盆之类的食器，象形字的这 5 类食器，本文引用苏宝荣(2000)《说文解字》今注为基础，如下：

1.1 饮食加工工具

“臼”象舂米器具形，中间的四点表示有米，是中部下凹的舂米器具。

1.2 饮食烹饪器具

从《说文解字》记载的烹饪器具看,古人主要的烹饪方式是煮的,表现在煮器,如:

“鼎”是古代烹煮用的器物,是甲骨文字形,上面的部分象鼎的左右耳及鼎腹,下面象鼎足。鼎最早是陶制的,殷周以后开始用青铜制作;

“鬲”象饮食器具形,是古代炊器,用于烧煮或烹炒的锅,特指类似于鼎状的炊具。“鬲”和“鼎”器具是煮器的代表,这些器具的发明与普及,反映了以煮的方法为主的羹、粥等食品居于主导地位。

1.3 盛酒肉的礼器

“豆”是古代装酒肉的祭器。形似高足盘,大多有盖。多为陶质,也有用青铜、木、竹制成的。

1.4 取食的器具

“匕”是古代勺子,是取食的用具。最初用它从鼎或镬中叉取肉块放到俎上,然后用刀割食,也用来盛米饭。

1.5 盆之类的食器

“皿”泛指碗碟杯盘一类饮食用具。

2. 象形字关于酒器

除了饮食用具,还有很多关于酒器的象形字,可分为 2 类:盛酒器和舀酒器,这 2 类象形字酒器的意义,本文引用苏宝荣(2000)《说文解字》今注为基础,如下:

2.1 盛酒器

“丰”是古代盛酒器的托盘，故“豐”本是盛有贵重物品的礼器；

“卣”是古代一种酒器，椭圆形，用青铜制，椭圆口、深腹、圈足、有盖和提梁；

“爵”是古代酒器，用青铜制的；

“缶”是瓦器，圆腹小口，用以盛酒浆。

2.2 舀酒器

“勺”是古代舀酒的器具。

我们可看出《说文解字》记载了很多关于食器和酒器的象形字，大部分的食器、酒器都用青铜和瓦制的，这可以表明那个时代青铜和瓦是很重要的、实用的器具。

另外，本文发现象形字关于饮食和酒类的数量比食器和酒器少得多，饮食只有“昔”是干肉的意义；“禾”是谷类作物的总称；“韭”是韭菜等。酒类只有“酉”是一种酒；“鬯”是古代祭祀、宴饮用的香酒等。这可看出古代时“食器”和“酒器”比“饮食”和“酒”很重要。郭维森（1986）在《古代文化知识要览》指出“美食不如美器”这可表明中国古代的饮食器具品种繁多，是中国饮食文化的重要部分。

3. 象形字关于兵器

象形字数量很多与战事有关，大部分体现在兵器类，这可表现出古代的时候战事对先民来说是正常发生的情景，先民要做各种各样的兵器为了保护自己的身体。象形字关于兵器可分为 9 类：兵器名、防身的兵器、箭靶、箭、盾牌、射箭或打弹的器

械、长柄兵器、长矛和州里所建旗帜，这 9 类兵器的意义，本文引用苏宝荣（2000）《说文解字》今注为基础，如下：

3.1 兵器名：“刀”是小篆字形，象刀形；

3.2 防身的兵器：“介”象人身上穿着铠甲形。中间是、两边的四点象联在一起的铠甲片；

3.3 箭靶：“侯”象射侯张布著矢之形；

3.4 箭：“矢”象镞括羽之形；

3.5 盾牌：

“干”用于进攻的，后来用于防御；

“盾”上面象盾形，下面是“目”，表示以盾蔽目（身体）；

3.6 射箭或打弹的器械：“弓”象弓形，有弓背和弓弦，后省去弓弦，只剩下弓背；

3.7 长柄兵器：“戈”是中国古代的主要兵器；

3.8 长矛：“矛”是古代用来刺杀敌人的进攻性武器；

3.9 州里所建旗帜：“勿”是古代大夫、士所建旗帜、半赤半白、用来麾集人众。

4. 象形字关于劳动工具

劳动工具有关的象形字，本文发现大部分跟木工和农具有关，本文认为古代的时候先民的职业可能是与木工和农业有关的。象形字关于劳动工具可分为 5 类：钉子、工匠的曲尺、斧子、画直角方形用的工具和农具，这 5 类劳动工具的意义，本文引用苏宝荣（2000）《说文解字》今注为基础，如下：

4.1 钉子：“丁”金文象俯视所见的钉头之形，小篆象侧视

的钉形：

4.2 工匠的曲尺：“工”象工具形；

4.3 斧子：

“戊”是大斧，象大斧之形；

“斤”是斧子一类的工具；

4.4 画直角方形用的工具：“巨”象人持矩形等。

4.5 农具：“耒”是古代的一种农具，形状像木叉。

我们可看出先民对日常生活使用的工具都关注到，体现在食器、酒器、兵器和劳动工具，这些都是古代“人”的日常生活中在生活和劳动方面很重要的器具。

（三）大自然关注思维

大自然是人类赖以生存的客观条件。先民注意到了对自然界的观察，表现在象形字中。史玥（2010）《常用汉字表形声字形符义类分布分析》指出象形字有一些是关于天文地理相关的，如：

1. 天空存在之物：云、气、日、星、晓、月、雨；

2. 无生命的动物之功：巢；

3. 天地上存在之物：土、堆、火、山、水等。

除了本文上述的分类以外，《说文解字》中还有一些内容关于“日”和“月”的形象、“日神”的崇拜、“月神”的崇拜和“风”的称谓。本文引用黄宇鸿（2002）从《说文解字》看中国古代宗教崇拜的研究为基础，如下：

4. “日”和“月”的形象：先民关注到“日”和“月”的

形象,“日”为圆形,“月”为半圆形,说明人们已从观察中注意并发现了月亮的周期性变化,才能取与日不同之象来表达。

5. “日神”的崇拜:是人类最古老的自然崇拜。苏宝荣(2000)《说文解字·日部》今注(第 233 页)指出“日,实也。太阳之精不亏。从口一,象形。”可见古人认为太阳是一个实体,代表着光明盛实,是天体的精华,永不亏损。《尚书·尧典》解说(第 210 页)有“迎宾出日”、“迎饯纳日”礼拜日神的记载,即对日出行“宾”祀,对日落行“饯”祀。

6. “月神”的崇拜:古人也有祭拜月神的仪式,在《说文解字》中可以寻找到先民祭拜月神的线索。苏宝荣(2000)《说文解字·夕部》今注(第 245 页)指出“夙,早敬也。”“夙”字甲骨文、金文均像人早起跪拜尚未落去夕月之形,本指早晨肃敬于事,后泛指“早”的意思。

7. “风”的称谓:苏宝荣(2000)《说文解字·风部》今注(第 432 页)指出“风谓八风”,并且做进一步明确解释:“东方曰明庶风,东南曰清明风,南方曰景风,西南曰凉风,西方曰闾阖风,西北曰不周风,北方曰广莫风,东北曰融风。”我们可看出古人对于风的称谓具体而细化的特点。

(四) 农业关注思维

《说文解字》中有数量众多的与农业有关的象形字,可分为 5 类:捕动物的工具、庄稼有关、农业的工作有关、农业使用的自然物和农牧类的动物,这 5 类农业象形字的意义,本文引用苏宝荣(2000)《说文解字》今注为基础,如下:

1. 捕动物的工具

先民捕动物时，就用“网”和“率”，“网”是捕鱼鳖鸟兽的工具，“率”是捕鸟的丝网。

2. 庄稼有关

“秋”是收成，成熟的庄稼；

“瓜”是草木蔓生植物名，种类很多，果实也称瓜；

“果”是果子，果实；

“禾”的字多与农作物有关，“禾”象垂穗的禾本科农作物，是谷类作物的总称；

“甫”象田中有菜苗之形，是苗的意义；

“齐”象禾麦穗头长得平整的样子，是禾麦吐穗上平整；

“韭”象韭菜长在地上的形状，是韭菜的意义。

3. 农业的工作有关

“田”是种田的意义；

“仓”是粮仓的意义。

4. 农业使用的自然物

“井”外象井口，中间一点表示井里有水，是水井；

“畎”是田间的水沟。

5. 农牧类的动物

《说文解字》表示“猪”的意义比较多，如：“亥”、“彘”、“豕”，这可以表现出“猪”是古人很重要的农牧动物。其他农牧动物，如：“马”、“牛”、“羊”等。

综上所述，象形字是汉字系统中最能体现汉民族文化和思

维模式，例如：人体关注思维、人的日常生活使用工具关注思维、大自然关注思维、农业关注思维等。象形字是中华民族千年文明的标志。从象形字我们可以看到先人的智慧、思想与思维方式、审美追求。象形字是先人留给我们的宝库，值得我们不懈地深入学习、研究。

参考文献：

- 沈舜乾. 2008. 《说“象形”字》. 厦门：漳州师范学院学报.
- 郭维森. 1986. 《古代文化知识要览》. 长沙：湖南人民出版社.
- 黄宇鸿. 2002. 从《说文解字》看中国古代宗教崇拜的研究. 广西：钦州师范高等专科学校学报.
- 侯霞. 2010. 《甲骨文与玛雅文象形字取象方式比较》. 山东：中国海洋大学学报.
- 史玥. 2010. 《常用汉字表形声字形符义类分布分析》. 重庆：重庆科技学院学报.
- 苏宝荣. 2000. 《说文解字》今注. 陕西：陕西人民出版社.
- 唐兰. 2001. 《中国文字学》. 上海：上海古籍出版社.
- 唐兰. 2005. 《中国文字学》. 上海：上海世纪出版集团.
- 张祥龙. 2015. 《尚書·尧典》解说. 北京：生活·读书·新知三联书店出版社.
- 《新华字典》网：<http://xh.5156edu.com/>

A research on Pictographs of 《Shuowen Jiezi》

Namonrut Yamwong

ABSTRACT

In the history of Chinese characters, pictograph is one of the earliest methods of making characters. Pictographs are the basic structural types of Chinese characters. The construction of Chinese characters must start with pictographs. Pictograms are one of the easiest word-building methods, but they are also a very important word-building method. Tang Lan (2001) pointed out that the importance of pictographs in "Chinese philology" is "all the characters are not based on Pictographs, they cannot be written." Therefore, the study of Chinese characters should be based on the study of pictographic characters.

The main content of this paper is to summarize and classify 244 pictographs according to the Xinhua Dictionary. This paper builds a database, which is based on the original meaning of pictographs, classifies pictographs, and analyzes their structures. In addition, the analysis pictographic characters reflect the various modes of thinking of the ancestors.

Keywords: *Shuowen Jiezi, pictographic classification, pictographic structure*

汉泰双宾动词研究及偏误分析¹

白芬²

摘要

本文主要探讨现代汉泰语双宾句式的相关问题，并对汉泰两种语言中双宾句式的有关问题进行了简要的对比，并结合语料得出泰国学习者的偏误和习得情况。探讨了教材中双宾句式语法点的呈现以及难易程度等，结合教学语法的相关理论提出适合泰国学习者的双宾句式之教学建议。

关键词：双宾句式、汉泰对比、偏误分析、教学语法

1. 双宾语句式概论

语言中有一种特殊的句法现象，即一个句子中动词后接连出现两个宾语，英语、汉语等语言中都有此现象，如：

(1) 他给我一本书。

此类句式在英语中称为“双宾结构”(double-object construction)或“双及物结构”(ditransitive)。

笔者在第二语言教学过程中，收集到学习者在使用双宾语句式时出现的偏误，如：

(2) *张老师教什么你们。

(3) *他告诉那件事给我。

¹ 这篇文章来源于此论文的一部分：白芬，现代汉语双宾句式及泰国学习者之偏误研究[D]，皇太后大学硕士学位论文，2011。

² 白芬，人文与社会学院中文系，泰国清迈西北大学(Payap University)，邮箱地址：fenshe@hotmail.com

本文试图探讨产生这些偏误的原因，这些偏误将是本文研究的焦点。

因此，本文在现代汉语双宾句本体研究的基础上，以中级阶段泰国学生为考察对象，采用语料统计分析的方法，分析归纳泰国学生汉语双宾结构习得的偏误类型和偏误原因，探讨汉语双宾结构的特点及其教学规律，并在此基础上提出对泰国学习者进行汉语双宾语结构教学的对策和建议。

2. 汉泰双宾结构对比

2.1 汉泰语双宾句式对比

虽然有些研究显示第二语言习得的确存在普遍性的发展顺序，然而母语所扮演的角色依旧十分重要，因此仍不可轻忽对比分析的用途。

2.1.1 汉泰双宾句式中的动词对比。裴晓睿（2001）指出：“泰语双宾结构中的宾语可以是一个，也可以是两个。认为泰语中动宾结构中可以插入名词，插入的名词也同样是宾语。同时认为一个句法结构中有两个宾语，叫双宾语。前面一个叫直接宾语，后面一个叫副宾语。”

裴晓睿（2001）认为泰语中能带双宾语的动词是很有限的，常见的有：ถาม (tham 问)、บอก (bok 告诉)、ให้ (hai 给)、แจก (chaek 分发)、คืน (khuen 还)、ป้อน (pon 喂) 等。”（页 116）

但苏艳飞（2010：69）还发现泰语中“ถวาย（thawai）敬献、禀；มอบ（mop）献给、授予、委托等词也可以带双宾语。我们可以发现这些动词都是三价动词³，因而可以肯定泰语中二价、一价动词一般不能带双宾语”，这点与汉语有区别。并指出“泰语中只有外向和内向两类动词，而没有双向动词。”

Napasri Timyam（2003：11-16）则按照语义将泰语的双宾动词分为两个小类：

A. 本身具有给予义的动词，如：ให้（hai 给）、บริจาค（borichak 捐）、ขาย（khai 卖）、เลี้ยง（liang 养）、คืน（khuen 还）。

B. 表示讯息传达的动词，如：สอน（son 教）、อธิบาย（athibai 解释）、ถาม（tham 问）、บอก（bok 告诉）、รายงาน（rai-ngan 报告）。

本文认为“双宾动词”，二价动词在物体位移的情况下会增加终点/起点，因此汉语中能带双宾语的动词比泰语中的此类动词数量要多得多。

2.1.2 双宾句式语序对比：正如 Napasri Timyam（2003：11-16）所述，在泰语里受事(patient)⁴ NP 始终在对象

³ 语言学借用“价”（Valency）指动词跟一定数目的名词性成分（NP）的从属关系。其中，动词是支配成分，NP 是从属成分，通常能跟一个 NP 组合的动词叫做“一价动词”，能跟两个 NP 组合的动词叫“二价动词”，能跟三个 NP 组合的动词叫“三价动词”。范晓（1996：196）

⁴ 邓守信（2010）将语义格分为两类，核心格和外围格。核心格包括：施事

(recipient) NP 的前面, 即: verb+patient+recipient¹, 这与英语及汉语的双宾语句是相反的, 如:

- (4) จอห์นให้จดหมายแมรี่
 จอห์น ให้ จดหมาย แมรี่
 Chon hai chotmai Maeri
 John give letter Mary
 John gave Mary a letter.
 约翰给玛丽一封信。

在宾语省略问题上, 直接宾语通常不能省略, 缺少间接宾语而不改变其他成分的语义关系时, 间接宾语可以省略。泰语亦如此。

2.1.3 汉泰双宾句式语义差异:

汉语语法中, 双宾句式表示的是“有意的给予性转移”, 在泰语中也有此类句式, 如:

- (5) คุณยายให้ขนมหลาน
 Khun yai hai khanom lan
 外婆 给 点心 孙子
 外婆给孙子点心。

(agent)、受事 (patient)、对象 (recipient)、范围 (range); 外围格: 工具 (instrument)、方位 (location)、起点 (source)、终点/目标 (goal)、陪伴 (accompaniment)、受惠 (benefactive)、途径 (path)、致事/使役者 (causer)。

其抽象句法结构为：S+V+NP+NP。即谓语动词带上两个宾语，且宾语都位于谓语动词后面。其语义为：施动者有意识地使事物的领属权发生转移，即一个表达所有物转移的语义结构。汉语表现为：源点-转移的动作-终点-客体；而泰语则表现为：源点-转移的动作-客体-终点。这里有一个另外，即裴晓睿（2001）指出：双宾语结构的直接宾语如果是动词短语或主谓结构做定语，直接宾语就会置于间接宾语之后。如：

(6) ลุงจะบอกหลานที่ลุงจะขายร้าน

Lung cha bok lan thi lung cha khai ran

舅舅 将 告诉 侄儿 舅舅 要 卖 店

舅舅将告诉侄子舅舅要卖店的消息。

2.1.4 汉泰介词格标

泰语中带两个宾语的及物动词和格与此例中的两个宾语的顺序是相似的，不同点体现在三个方面。在句法上，间接宾语(recipient)在句中有格标记，即介词“kae” (to) 如：

(7) จอห์นให้จดหมายแก่แมรี

จอห์น ให้ จดหมาย แก่ แมรี

Chon hai chotmai kae Maeri

John give letter to Mary

John gave a letter to Mary.

约翰给玛丽一封信。

正如英语中的介词“to”，泰语的介词“kae”（to）的存在体现了与格的意义，特别是宾语“letter”的移动方向。而两个结构在语义上也有微妙的差别：（4）强调对宾语所属关系的转换，而（6）强调被转换的宾语的位置改变。两个结构之间的另一个区别是语用学。一般来讲，在非正式场合往往使用简洁的表达。双宾结构，其特点在于介词的省略（缺失），这种双及物结构被认为更不正式，（泰语）母语者往往喜欢在非正式场合使用双宾结构。

由以上英泰双宾语结构的对比我们可以知道，汉泰语的双宾结构的宾语顺序是相反的，即 V+N+N 形式下，泰语中的范围（range⁵）NP 始终在终点（goal）NP 的前面，即：verb+range+goal；而汉语的受事始终在对象的后面，即：verb+goal+range。汉语中的格标记是“给”，Napasri Timyam（2003）认为泰语中的终点格标记是“kae”。

2.2 自然语料中的偏误类型及分析

自然语料是指学习者在自然状态下所产生的语言材料。这类语料较能自然地反映学习者使用第二语言的情况。

2.2.1 自然语料中的偏误类型

⁵ 邓守信（2010）将语义格分为两类，核心格和外围格。核心格包括：施事（agent）、受事（patient）、对象（recipient）、范围（range）；外围格：工具（instrument）、方位（location）、起点（source）、终点/目标（goal）、陪伴（accompaniment）、受惠（benefactive）、途径（path）、致事/使役者（causer）。

笔者在泰国第二语言学习者的造句和作文中收集到一些关于双宾偏误的例句，根据 James (2001) 将偏误分五类：误代、误加、遗漏、杂糅、错序，具体列表如下：

表 1 自然语料中的偏误类型及原因

	偏误类型	句型	偏误原因
1	误加	1. *爸爸告诉给孩子。 2. *我就告诉给妈妈听。	不该加“给”而误加
2	误代	3. *今年我感冒了三次，要去医院给医生看病。 4. *老师给我们上车。 5. *我想给它一天有 48 小时给我玩。	“给”代替使动词“让”或“请”
3	错序	6. *林老师教书法我们。	间接宾语与直接宾语的位置
4	遗漏	7. *每个人给礼物。 8. *老师告诉一件事。	不该省间接宾语而省略
		9. *我的朋友唱歌给我。	遗漏动词
5	杂糅	10. *我给哥哥照给我一张相片。	误代+误加

按照语料中的偏误类型分析如下：

一. 误加类

1. *爸爸告诉给孩子。

改为：爸爸告诉孩子。

2. *我就告诉给妈妈听。

改为：我告诉妈妈。/我讲给妈妈听。

以上两句不该加而误加了“给”。“告诉”与“问”同类，属于信息传递类，这类动词除了“教”以外都不能后加“给”组成“V+给”式。“爸爸告诉孩子”这句翻译成泰语为：

“พ่อบอกให้ลูก”，Pho bok hai luk 即“*爸爸告诉给孩子”。

因此“告诉”后加上“给”也是母语负迁移的作用。“*我就告诉给妈妈听。”“告诉”误加了两个动词，使句子变得很繁杂，结构不合法。

二. 误代类

3. *今年我感冒了三次，要去医院给医生看病。

改为：今年我感冒了三次，每次都要去医院请医生看病。

4. *老师给我们上车。

改为：老师让我上车。

5. *我想给它一天有 48 小时给我玩。

改为：我希望一天有 48 小时可以玩。

以上各句的偏误在于，使用“给”代替使动动词“让”或“请”。在讨论“给”的功能⁶是我们已经提到，介词“给”第三个含义表示被动或致使，可以引出施动者。但不是所有的施事

⁶申佳姬（2002）“给”位于动词后面，引介事物的接收者；“给”位于动词前面，引介受物者、受惠者和受损者，也可引介施事者之使成动词。

傅雨贤等（1997：57）：5）引进施事者的介词“给”：她给人骗了。

都可以用“给”来引介。这里体现为目的语规则的泛化。即过度使用“给”作为使动用法这个规则，因而出现了很多用“给”代替“让”或“请”的情况。泰语中的动词“ให้”（hai），在汉语中分化为动词介词兼类的“给”、表使令的“让”（表使令的“请”在泰语中可对应为 เชิญให้, choen hai 直译为“请给”）和表致使的“使/让”。由于表示“给予”和给予对象的动词/介词“给”和泰语“ให้”基本对应，不少学习者以为凡是“ให้”能表达的意思，“给”都可以表达。因此，他们大量地将“给”误代入表使令和致使的句子中。再如“老师给我们上车”，该句中的“给”应该用“让”。“今年我感冒了三次，要去医院给医生看病”这句不合法的原因在于被试使用了泰语语法，泰语中的用“hai”代替句中的“给”产生的句子是符合泰语语法的，即请医生给他看病。而在汉语中的意义却是“我给医生看病”，这是不合语义的句子。“我想给它一天有 48 小时给我玩”这句中时间“48 小时”不是“我玩”的对象，因此用“给”不合法。该句可能的改法是：我希望一天有 48 小时可以玩。

三. 错序类

6. *林老师教书法我们。

改为：林老师教我们书法。

在教学的初级阶段，错序类的偏误出现得比较频繁，而中级水平阶段的学习者发生这种偏误的情况较少，因为初级阶段的学习者其母语语法对目的语的负迁移还较大。如表中所列的句

子：林老师教书法我们，就是受了泰语语法的影响。该句应改为：林老师教我们书法。

四. 遗漏类

7. *每个人给礼物。

改为：每个人都给我礼物。/每个人都给他礼物。

8. *老师告诉一件事。

改为：老师告诉我们一件事。

以上两句都遗漏了间接宾语，即动作的接受者。这两句翻译成泰语是正确的句子，泰语中“hai”和“bok”都可以省略间接宾语，两句都符合语法，但是信息量不足，在没有上下文的情况下，听话的人会存有疑问。另外，“每个人给礼物”有两种解读，可能给予别人礼物也可能是获得礼物。以上两句都是受母语影响，泰语中“hai”和“bok”都可以省略间接宾语，两句都符合语法。

9. *我的朋友唱歌给我。

应改为：我的朋友唱歌给我听。

应该在与格后再加一个动词。因为“唱歌”这个动词虽然是动作动词，但是并不具有方向性，所以应该改写为一个目的子句。我们可以这样解读这个句子：我的朋友唱了一首歌，且我的朋友给我听这首歌，也意味着主要动词“唱”导致了“听”这个动作的产生。这一句同样是受泰语母语的影响造成的，泰语中没有动词“听”句子也符合语法。

五. 杂糅类

10. *我给哥哥照给我一张相片。

改为：我请哥哥给我照了张相片。

杂糅偏误出现的比率低，本论文认为上句是误代与误加糅合的偏误。第一个“给”应是致使的意义，应为“让或请”。第二个“给”属于误加。“照”为动作动词，但是没有“V 给”式，而应该改为“给 NP+照”。即将终点提至动词前，变成“给我照了张相片”才是合语法的句子。杂糅句式出现的比例低的原因是学习者在学习过程中采取了回避的策略，即对较难的句式进行回避，一个长句往往分成两个或者更多短句来表达，因此杂糅类一般出现在中高级阶段。

2.2.2. 偏误成因

本文中的偏误成因主要是母语迁移和简化两大类。

2.2.2.1 母语迁移

母语迁移（周小兵, 2007）是第二语言初学者常用的学习策略，是以学习者之前的语言知识（通常是母语）来理解新的语言。因为学习者对第二语言的了解有限，亦即缺乏第二语言的资源，只能从母语中寻求相关的辅助资源，因此母语背景相同的第二语言学习者常出现类似的偏误。

母语迁移现象特别容易出现于第二语言习得的初期，因为该阶段的学习者其第二语言知识最有限。

对本论文来说，母语负迁移主要直接体现在双宾结构中两个宾语的位置。因为泰语的双宾顺序为 verb+range+goal，因

此出现了“我们问了一个问题老师”或“林老师教书法我们”类的句子。

另外还有“*小李告诉了一件事”和“*小李告诉”类的句子，被试认为两句是合语法的句式也是母语的负迁移的影响，泰语中“告诉”可以带两个宾语，可以任意带其中一个宾语，也可以不带宾语。因此该类句式也是母语负迁移的作用。

2.2.2.2 简化

第二语言学习者常用的另一种学习策略是简化。所谓的简化乃是学习者企图减轻学习负担的一种策略（Richards, 1974）。即学习者在学习或使用第二语言时，试图从一系列的假设中，选取较易进行且能促进沟通的假设。学习者通常在第二语言使用中省略了功能词（或称虚词）和介词等语言成分，以减轻语言处理上的负担，使他们能将注意力集中在所要学习的新形式或表达的意义。

在本章出现的遗漏偏误的句子都可看作是被试使用了“简化”策略所导致的。“*每个人给礼物/*老师告诉一件事”两句都省略了间接宾语，在泰语中虽为合语法的句子，但信息量是不足的，因此认为学习者企图减轻学习负担，选择简化策略。

如本章汉泰语句式对比部分所讨论的，汉语句式 $S+V+NP_1+NP_2$ 和 $S+V+NP_2+给+NP_1$ 两个句式中，泰语母语者在非正式场合往往使用 $S+V+NP_1+NP_2$ 的情况更多。而在学习汉语双宾时也往往更常使用 $S+V+NP_1+NP_2$ 句，由于“给”词组的复杂性导致

学习者产生恐惧心理，使用 S+V+NP₁+NP₂ 句可以大大的减轻学习负担，这也是基于简化的学习策略。

3. 教学策略

《汉语教程》第二册（北京语言大学出版社，杨寄洲主编 2003）第 49 页，对双宾语做了如下解释：双宾语句，汉语有些动词可以带两个宾语，第一个叫间接宾语，一般指人。第二个叫直接宾语，一般指事物。但能带双宾语的动词比较少，多数动词不能带双宾语。可以带双宾语的动词有：教、给、借、还、问、回答、告诉等。

（1）王老师教我们课文和语法。

（2）玛丽给我一本英文杂志。

（3）我问老师一个问题。

以上论述与本论文的观点有着根本的区别，暂且撇开这点，仅从解释度来看，该教材是第一次出现双宾语句，本论文认为以上解释的深度已经足够。但全六册中仅此一处介绍了双宾语，之后虽有不少双宾语句出现，甚至在出现新的结构类型的时候教材中也未做说明，也无相应的练习，这种处理方法明显不能满足教学的需要。同时带两个宾语并不是双宾句的常态，已知的旧信息常被省略，从而体现为双宾动词仅带一个宾语的现象。同时，有些双宾动词省略间接宾语后是合法的句子，如：我还一本书。但有些双宾动词省略间接宾语后则为不合法的句子，例如：

他告诉我一件事。→ * 他告诉一件事。诸如此类的双宾句式的种种限制条件,教材还需要再做进一步的说明和解释。

针对双宾语的教学策略需要从双宾语句语言点的特殊性出发,主要从语义的角度来讲解双宾句式,结合理论研究的成果,在教学中采用语义特征分析法⁷分析句子结构,并对比学习者母语,减少母语的负迁移作用,针对母语编写教材和练习。

对于双宾句式的教学具体策略如下:

3.1 引用双宾理论研究的成果

关于双宾语或双及物的文章非常多,不仅英文文献,中文文献也是数量丰富。这些文献从不同的角度和深度对双宾句式进行了探讨,从事二语教学的教师可以引用研究结果中有价值的部分来辅助教学,特别是习得和偏误类的文章。通过这种方式我们可以避免走弯路,教给学生有效的学习和记忆的方法,甚至捷径。

3.2 做好汉泰语言对比分析,克服母语的负迁移

初级水平的学生产生的偏误多受其母语迁移的影响,教学中要注重学生母语与汉语双宾结构形式的比较,找准教学的重点和难点,厘清各种偏误产生的原因,以此对症下药。到了中高级阶段,教师还应对一些语义关系比较复杂的结构作专门的讲解,强调双宾结构的构成特点和规律,以提升学生理解和运用语言的能力。对于双宾句式,本论文认为需要注意的是两个宾语的

⁷ Fillmore (1971) 指出,句子在基础结构中包含一个动词或几个名词短语,每一个名词短语以一定的格关系和动词发生语义关系。根据这种语义关系来分析句子成分的方法就是语义特征分析法。

位置问题，偏误常出现在学习的初级阶段。另外是介词“给”与“hai”“kae”的对应关系。

3.3 根据困难度等级来对双宾句式语法点排序

从双宾句式的结构、语义和跨语言困难度的顺序来对双宾句式进行教学定可以取得事半功倍的效果，同时也符合习得规律。

3.4 针对学习者的母语来编写教材和练习

要编写出针对泰国学生教学的教材和练习，需要投入精力和时间，不是短时间可以达到的目标，教材编写涉及到很多方面的知识和技巧，需要从事对外汉语教学的学者和教师共同努力才能达成。

4. 本文结论

本文在对比分析、中介语以及偏误分析理论上，对汉语和泰语的类型进行了对比，并对汉泰语双宾结构的情况进行了对比，认为汉泰语双宾结构中两个宾语的位置刚好相反，汉语的语序为 verb+goal+range，而泰语的双宾结构中宾语的位置为：verb+range+goal。另外汉语双宾结构中以“给”为终点格标记，引介终点、受惠和施事；而泰语中的介词格标有两个“kae”和“hai”，其中“kae”“hai”都只能引介终点，两者都不能引介受惠者和施事，没有致使用法。现代泰语语法中，“kae”常与“hai”连用，组成“hai kae”式。

本文还对自然语料进行了分析，问卷中出现的偏误共有几类：误加、误代、遗漏、错序和杂糅，其中与“给”介词组有

关的偏误比例较高。相对来说,被试对内向动词的习得比外向动词的习得略差。偏误的原因有母语迁移、过度类化、简化以及其他如教材、教师等原因。其中受母语负迁移作用较大,负迁移主要来自泰语语法的影响

本论文的最后部分认为应该从语义方向出发针对双宾句式本身的特殊性进行教学,引用国内外双宾句式研究的理论,结合对比分析和偏误分析方面的研究成果,做好汉泰语言对比分析,克服母语的负迁移,针对学习者的母语来编写教材和练习。

由于时间、精力、个人能力以及客观方面的一些原因,本文还存在这很多不太严谨的地方,也难免有不足和疏漏,希望在以后的研究中得到完善。

参考文献:

- Fillmore, Charles J. 1971. Some problems for case grammar. In R. J. O'Brien, editor, *22nd annual Round Table. Linguistics: developments of the sixties – viewpoints of the seventies*, pp. 35-56. (Monograph Series on Language and Linguistics, vol. 24). Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Napasri Timyam.2003. A comparative study of doubleobject construction in English and Thai:

- The minimalist program and construction grammar.
Manoa: University of Hawaii.
- Richards, Jack C. (editor).1974. *Error analysis: Perspectives on second language acquisition*. Essex, England
- Carl James.2001. 《语言学习和语言使用中的错误》. 北京: 外语教学与研究出版社.
- 邓守信. 1974. 汉语及物性关系的语义研究. 哈尔滨: 黑龙江人民出版社.
- 邓守信. 2010. 《对外汉语教学语法》. 北京: 北京语言大学出版社.
- 冯青. 2007. 谈汉语的“给”和泰语的“ให้”. 昆明: 云南师范大学论坛.
- 何晓炜. 1999. 双宾语结构的句法研究. 广东: 现代外语. 第 4 期.
- 林馥蘋. 1997. 中文双宾动词的母语习得. 台北: 台湾师范大学硕士论文.
- 刘丹青. 2001. 汉语给予类双及物结构的类型学考察. 北京: 中国语文. 第 5 期.
- 孟祥芳. 2009. 初级阶段外国学生汉语双宾结构习得偏误的分析与研究. 厦门: 厦门大学硕士论文.
- 裴晓睿. 2001. 《泰语语法新编》. 北京: 北京大学出版社
- 沈家煊. 1999. “在”字句和“给”字句. 北京: 中国语文. 第 2 期.

- 申佳姬. 2002. 现代汉语“给”句法、语义分析与教学排序. 台北: 台湾师大硕士论.
- 苏艳飞. 2010. 壮汉泰双宾语句对比研究. 广西: 柳州职业技术学院学报. 第1期页 65-71.
- 汤廷池. 1977. 直接宾语与间接宾语. 台北: 台湾学生书局.
- 吴素兰. 2007. 从中泰对比看泰国学生汉语常用介词的习得与教学. 江苏: 苏州大学.
- 延俊荣. 2002. 双宾句研究述评. 北京: 《语文研究. 第4期》. 页 38-41.
- 张斌. 2005. 试论动宾式动词. 《对外汉语教学研究第一期》. 北京: 商务印书馆.
- 周小兵. 2007. 外国人学汉语语法偏误研究. 北京: 北京语言大学.
- 周岚钊. 2009. 基于 HSK 动态作文语料库的留学生双宾结构偏误研究. 北京: 北京语言大学.

On the Double-Object Construction in Modern Chinese and Analysis of Errors by Thai Learners

Bai Fen

ABSTRACT

This article focuses on the issues related with the double-object construction in modern Chinese. It gives a brief comparison on the double-object constructions in Chinese and Thai language. Meanwhile with questionnaire surveys in Thailand, I obtain the errors of Thai learners. It also probes into the presentation of double-object construction grammar and hierarchy of difficulty. I combined with theories related to pedagogical grammar. I put forward some teaching and learning suggestions concerning the pedagogy of the double-object construction for Thai learners.

Keywords: *double-object construction, contrastive analysis between Chinese and Thai language, error analysis, pedagogical grammar*

การศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามรวมหมู่ในภาษาจีน กลางกับคำลักษณะเดียวกันในภาษาไทย: กรณีศึกษาคำ ลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ (กำ)

พรสมสรวง สัจจาอัครมนตรี¹

บทคัดย่อ

“คำลักษณนาม คือคำนามที่ทำหน้าที่ประกอบนามอื่น เพื่อแสดงรูปลักษณะ ขนาดหรือประมาณของนามนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น” (กำชัย ทองหล่อ, 2554: 197) ภาษาจีนและภาษาไทยต่างเป็นภาษาที่มีการใช้คำลักษณนาม สำหรับผู้ที่เรียนภาษาที่มีการใช้คำลักษณนาม หากเรียนรู้คำนามที่ใช้ร่วมกับคำลักษณนามนั้น ๆ ควบคู่กันไป ก็จะเป็นผลดีต่อผู้เรียน ทำให้สามารถใช้ภาษานั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องและใกล้เคียงเจ้าของภาษา บทความนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามรวมหมู่ในภาษาจีนกลางกับคำลักษณะเดียวกันในภาษาไทย โดยยกคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ เป็นกรณีศึกษา โดยใช้ทฤษฎีต้นแบบ ตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชาน เป็นองค์ประกอบในการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง สามารถใช้ร่วมกับคำนามได้หลายประเภท ได้แก่ 1) สิ่งที่กำลังมีหนึ่งสามารถหยิบขึ้นมาได้ 2) สิ่งที่เป็นของเหลว 3) สิ่งที่เป็นนามธรรม ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับคำลักษณะเดียวกันในภาษาไทยแล้ว พบว่าคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง สามารถเทียบได้กับคำว่า “กำ” ในภาษาไทย เมื่อใช้

¹ นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กับสิ่งของที่สามารถหยิบมาไว้ในกำมือได้ ทั้งสิ่งที่เป็นเมล็ด สิ่งที่เป็น
ผง และสิ่งที่มีลักษณะยาว นอกจากนี้ยังสามารถเทียบได้กับคำอื่นที่
แสดงความหมายว่ามีปริมาณมาก เช่น คำว่า “ปุณ” “เต็ม” เป็นต้น
ขึ้นอยู่กับบริบทภาษา หรือในบางบริบทอาจไม่ถอดความเป็นคำใดเลย
คำสำคัญ ศึกษาเปรียบเทียบภาษาจีน-ไทย คำลักษณนามรวมหมู่
“把” bǎ คำลักษณนาม “กำ” ฤษฏีต้นแบบ

1. บทนำ

การใช้ชีวิตในสังคมมนุษย์นั้น การที่คนเราจะรับรู้หรือเข้าใจ
ความหมายของสิ่งต่างๆ รวมถึงสิ่งที่คนคนหนึ่ง ต้องการสื่อสารให้เรา
รับทราบ จะต้องมีส่วนกลางที่ช่วยให้ความต้องการนั้นบรรลุผล ซึ่ง
ตัวกลางสำคัญนั้น คือ ภาษาที่เราใช้สื่อสารระหว่างกัน กำชัย ทองหล่อ
(2554:1) อธิบายความหมายของภาษาไว้ว่า ภาษา คือ “เครื่องสื่อ
ความหมายระหว่างมนุษย์ ให้สามารถกำหนดรู้ความประสงค์ของกัน
และกันได้ โดยมีระเบียบคำหรือจังหวะเสียงเป็นเครื่องกำหนด”
ภาษาจีนและภาษาไทยต่างเป็นภาษาที่มีการใช้คำลักษณนาม แต่ทั้ง
สองภาษาก็มีเอกลักษณ์ของภาษานั้นๆ อยู่ คำนามต่างๆ มักมีคำลักษณ
นามที่ใช้คู่กัน ซึ่งการใช้คำลักษณนามของทั้งสองภาษาอาจมีความ
แตกต่างกัน สำหรับผู้ที่เรียนภาษาที่มีคำลักษณนาม หากเรียนรู้คำ
ลักษณนามที่ใช้คู่กับคำนามนั้นควบคู่กันไปด้วย ก็จะเป็นผลดีต่อผู้ที่
เรียน ทำให้สามารถใช้ภาษานั้นๆ ได้ถูกต้องและใกล้เคียงเจ้าของภาษา

จากการค้นคว้าข้อมูลเอกสารงานวิจัยต่างๆ พบว่า ใน
ภาษาจีนและภาษาไทย มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำลักษณนามในแต่
ละภาษาอยู่บ้าง แต่ยังมีน้อยอยู่ และยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำ
ลักษณนามประเภทใดๆ อย่างเจาะจง ทั้งนี้คำลักษณนามรวมหมู่ เป็น

คำลักษณนามที่พบได้ทั้งในภาษาจีนและภาษาไทย และยังไม่มีผู้ใดศึกษาไว้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่องนี้ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนภาษาจีนชาวไทย และผู้ที่สนใจศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคำลักษณนามในภาษาจีนและภาษาไทย สำหรับบทความนี้จะยกคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง เป็นคำลักษณนามคำหนึ่งที่สามารถใช้ร่วมกับคำนามหลายประเภท เมื่อนำ “把” bǎ เทียบกับภาษาไทยแล้วอาจทำให้เห็นความเหมือน และความแตกต่างระหว่างคำลักษณนามรวมหมู่ในภาษาจีนกลางกับคำภาษาไทยในลักษณะเดียวกันได้

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีต้นแบบตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชาน เป็นแนวทางในการวิจัย คำว่า “ปริชาน” (cognition) เฮย์ และฮอลโลเวย์ (Hey and Holloway, 2015: 280) ให้คำจำกัดความว่า หมายถึง กระบวนการการรับรู้ ความเข้าใจที่เกิดขึ้นและพัฒนาขึ้นภายในจิต แต่ทศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2553: 153) มองว่า “ปริชาน คือ การคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล รวมทั้งความรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างมโนทัศน์ของผู้พูด” ภาษาศาสตร์ปริชานเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าภาษากับระบบความคิดของมนุษย์มีความสัมพันธ์กัน มนุษย์ใช้ภาษา (อยู่ในรูปของเสียง ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์กับความหมาย) ในการสื่อสารความคิดหรือสิ่งที่อยู่ในใจออกมา ภาพหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตมนุษย์ คือ มโนทัศน์ นั้นเกิดจากการรับรู้ภาษา ภาษาเป็นสิ่งที่มีความจำกััด ในขณะที่ความคิดของมนุษย์นั้นไม่จำกััด ดังนั้นภาษาจึงเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งในการสร้าง มโนทัศน์ ไม่ใช่ทั้งหมดของความคิดมนุษย์ (วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2556: 280-281)

ทฤษฎีที่นำมาปรับใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ทฤษฎีต้นแบบ เป็นทฤษฎีหนึ่งในภาษาศาสตร์ปริชาน มีสาระสำคัญดังนี้

ทฤษฎีต้นแบบเป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากทฤษฎีการจำแนกประเภทแบบดั้งเดิม โดยแนวคิดดั้งเดิมนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอริสโตเติล เป็นทฤษฎีที่มองว่าประเภทเกิดจากมีคุณสมบัติร่วมกัน การที่จะนับสิ่งใดเป็นสมาชิกในประเภทได้ สิ่งนั้นต้องมีคุณสมบัติในการเป็นสมาชิกในประเภทครบถ้วนทุกประการ ประเภทจะมีขอบเขตที่ชัดเจน (王寅, 2010:98) แต่ทฤษฎีต้นแบบที่พัฒนาขึ้นมานั้นมีความเห็นที่ต่างออกไป โดยเอลินอร์ รอส (Eleanor Rosch) (王寅, 2010:113) หนึ่งในนักภาษาศาสตร์ที่เสนอแนวคิดนี้เชื่อว่าสมาชิกแต่ละตัวในประเภทมีสถานะไม่เท่าเทียมกัน สมาชิกที่มีคุณสมบัติของกลุ่มมากที่สุด นับว่าเป็นสมาชิกต้นแบบของประเภท โดยสิ่งที่เป็นสมาชิกต้นแบบของประเภทนั้นมักเป็นสิ่งที่ง่ายต่อความเข้าใจ เป็นสิ่งที่เข้ามาในความคิดของมนุษย์เป็นลำดับต้นๆ เมื่อกล่าวถึงประเภทนั้นๆ มีลักษณะที่บ่งบอกความเป็นประเภทนั้นๆ ชัดที่สุด ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานเรื่องความคล้ายคลึงกันของสมาชิกในครอบครัว (family resemblances) ที่เสนอโดยวิตเกินสไตน์ Wittgenstein (王寅, 2010:100) นักปรัชญาชาวตะวันตก ซึ่งเชื่อว่าสมาชิกทุกคนในครอบครัวต่างมีจุดที่คล้ายคลึงกัน แต่อยู่ในระดับที่ไม่เท่ากัน เช่น ลูกชายอาจมีหน้าตาบางส่วนเหมือนพ่อแม่ บางส่วนเหมือนปู่ เป็นต้น แต่ด้วยความคล้ายคลึงที่มีนั้นจึงรู้ได้ว่าเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ในกระบวนการจัดประเภทของคำานั้นจะมีปัจจัยสำคัญเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ อุปลักษณ์ และนามนัย โดยจะอธิบายเป็นลำดับต่อไป

อุปลักษณ์ (metaphor) เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งมีผลต่อการจัดประเภท ลาคอฟ และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson,

2003:3) นักภาษาศาสตร์ผู้เสนอแนวทางการศึกษาอุปลักษณ์ใน
ภาษาศาสตร์ปริชาน อธิบายว่า อุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่
ช่วยสร้างความงามในภาษาเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ
ระบบปริชานของมนุษย์ อุปลักษณ์เป็นการหยิบยกสิ่งหนึ่งมาเปรียบกับ
อีกสิ่งหนึ่ง ช่วยสื่อความหมายสิ่งที่เป็นนามธรรมให้มีความชัดเจนมาก
ยิ่งขึ้น โดยการหยิบยกสิ่งนั้นไปเปรียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่า
จากบทความของ เจิง ฉวนลู่ (曾传禄, 2006:120) เรื่อง 汉语量
词语义的认知阐释 Hànyǔ liàngcí yǔyì de rènzhī chànshì
(การอธิบายความหมายของคำลักษณนามจีนตามแนวปริชาน) กล่าวถึง
อุปลักษณ์ไว้โดยยกคำอธิบายของ Lakoff และ Johnson ที่อธิบายว่า
อุปลักษณ์เป็นกระบวนการเชื่อมโยงมโนทัศน์สองวง คือวงมโนทัศน์ต้น
เค้า (source domain) กับ วงมโนทัศน์เป้าหมาย (target domain) วง
มโนทัศน์ต้นเค้าเป็นสิ่งที่มนุษย์เราค้นเคย และมีความเป็นรูปธรรม
มากกว่า วงมโนทัศน์เป้าหมายมีความเป็นนามธรรมและซับซ้อน มนุษย์
เราเริ่มเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือสิ่งที่เรา
ค้นเคยก่อน ลาคอฟ และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 2003: 4)
ยกตัวอย่างอุปลักษณ์ไว้ดังนี้

ARGUMENT IS WAR

(การโต้แย้งคือสงคราม)

Your claims are *indefensible*.

(คำกล่าวอ้างของคุณไม่สามารถโต้แย้งได้)

He *attacked* every *weak point* in my argument.

(เขาโจมตีทุกจุดอ่อนในการโต้แย้งของฉัน)

His criticisms were *right on target*.

(การวิจารณ์ของเขานั้นตรงเป้า)

I demolished his argument.

(ฉันทำลายข้อโต้แย้งของเขา)

จากตัวอย่าง มนุษย์ทำความเข้าใจวาทศิลป์ “การโต้แย้ง” โดยอาศัยความเข้าใจจากวาทศิลป์ “สงคราม” ซึ่งเห็นได้จากการเลือกใช้คำที่สื่อความหมายของสงครามมาพูดถึงเรื่องการโต้แย้ง เช่น ไม่สามารถโต้แย้งได้ (indefensible) โจมตี (attack) จุดอ่อน (weak point) ตรงเป้า (right on target) โคนทำลาย (demolish) ทั้งนี้ นอกจากกระบวนการอุปลักษณ์แล้ว ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในกระบวนการจัดประเภท คือ กระบวนการนามนัย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

นามนัย (Metonymy) โดยทั่วไปแล้วนามนัยมักถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความงดงามทางภาษาให้กับงานประพันธ์ต่างๆ แต่ในทางภาษาศาสตร์ปริชาน นามนัยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติอยู่แล้วเช่นเดียวกันกับกระบวนการอุปลักษณ์ นามนัยมีหน้าที่หลักคือการอ้างอิง โดยการใช้อย่างหนึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการตีความหมายไปยังอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการเชื่อมโยงส่วนสองส่วนที่อยู่ในแวดวงวาทศิลป์เดียวกัน การที่สิ่งหนึ่งถูกนำมาใช้เพื่อกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่ง เพราะภายในวาทศิลป์หนึ่งย่อมประกอบด้วยสิ่งต่างๆ มากมายที่มาเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด การกล่าวถึงสิ่งหนึ่งจึงนำไปสู่ความเข้าใจอีกสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันได้ (Lakoff and Jonson, 2003: 35) เช่นเดียวกับอุปลักษณ์ นามนัยประกอบด้วย วงมโนทัศน์ต้นเค้า (source domain) จะมีลักษณะที่เด่นชัดกว่าวงมโนทัศน์เป้าหมาย (target domain) สำหรับงานวิจัยนี้ เกี่ยวข้องกับคำลักษณนามรวมหมู่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งคำลักษณนาม ผู้วิจัยจึงจะยกตัวอย่างการเลือกใช้คำลักษณนาม ซึ่งมีกระบวนการนามนัยเข้ามาเกี่ยวข้อง จากบทความ

ของ เจิง ฉวนลู่ (曾传禄, 2006:120) เรื่อง การอธิบายความหมายของคำลักษณนามจีนตามแนวปริชาน ว่า คำนาม 线 xiàn (เชือก ด้าย) 鱼 yú (ปลา) 裤子 kùzi (กางเกง) มีลักษณะที่เด่นชัดคือ เป็นสิ่งที่มีรูปทรงยาว (细长 xìcháng) จึงเลือกใช้คำว่า 条 tiáo ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายบอกลักษณะ ยาว มาเป็นคำลักษณนามของคำนามทั้งสามคำ ทั้งนี้ นอกจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดประเภทที่อธิบายข้างต้นแล้ว วิธีการอีกอย่างหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบในการวิจัยคือการวิเคราะห์อรรถลักษณะ ซึ่งจะอธิบายเป็นลำดับต่อไป

การวิเคราะห์อรรถลักษณะ (componential analysis) เป็นวิธีในการวิเคราะห์ความหมายของคำ ซึ่งเกิดจากการที่นักภาษาศาสตร์มีความเห็นว่า ความหมายของคำคำหนึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยอิสระ แต่เกิดจากความสัมพันธ์กับความหมายของคำอื่นๆ ที่อยู่บริบทเดียวกัน การวิเคราะห์อรรถลักษณะมีแนวคิดพื้นฐานว่าความหมายของคำสามารถแยกออกเป็นความหมายย่อยๆ ได้ และความหมายย่อยต่างๆ นั้น ประกอบกันขึ้นเป็นความหมายของคำคำหนึ่ง (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, 2554: 175-179) ลู่ เจี้ยนหมิง (陆俭明, 2013: 109-110) ยกตัวอย่างการวิเคราะห์อรรถลักษณะ ดังนี้

พี่ชาย [+สายตรง, +เพศชาย, -เพศหญิง, +รุ่นพี่, -รุ่นน้อง, +อายุมาก, -อายุน้อย]

ดื่ม [+การกระทำ +กรรมเป็นของเหลว -กรรมเป็นของแข็ง +ใช้ภาชนะ +ทำให้สิ่งนั้นหายไป, ...]

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการวิเคราะห์ความหมายย่อยต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นความหมายของคำคำหนึ่งขึ้นมา สำหรับการวิจัยนี้จะใช้การวิเคราะห์อรรถลักษณะในการวิเคราะห์ความหมายของคำ

ลักษณะนามรวมหมู่ เพื่อเป็นองค์ประกอบในการหาคำนามพื้นฐาน หรือสมาชิกต้นแบบของคำลักษณะนามรวมหมู่ต่อไป

3. ความหมายของคำลักษณะนามและคำลักษณะนามรวมหมู่

คำลักษณะนามเป็นคำประเภทหนึ่งที่มีใช้ทั้งในภาษาจีนและภาษาไทย มีผู้ให้คำนิยามคำลักษณะนามไว้หลากหลาย ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1048) ให้ความหมายไว้ว่า คำลักษณะนาม คือ “คำนามที่แสดง ลักษณะของสิ่งต่างๆ” สำหรับกำชัย ทองหล่อ (2554: 197) กล่าวว่า คำลักษณะนาม คือ “คำนามที่ทำหน้าที่ประกอบนามอื่น เพื่อแสดงรูป ลักษณะ ขนาดหรือประมาณของนามนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น” นอกจากนี้ นววรรณ พันธุเมธา (2553: 37) ได้ให้ความหมายของคำลักษณะนาม ไว้เช่นกัน โดยเรียกคำลักษณะนามว่า คำแยกประเภท นววรรณ อธิบายว่า “คำแยกประเภท คือ คำที่จำแนกคำนามหรือคำกริยา ออกเป็นกลุ่มเป็นพวก คำแยกประเภทจะช่วยบอกลักษณะ หรือ คุณสมบัติของคำนามหรือคำกริยาที่อยู่ข้างหน้า” จากคำนิยามของคำ ลักษณะนามที่กล่าวมา สรุปได้ว่าคำลักษณะนามเป็นคำนามที่ใช้บอก ลักษณะของสิ่งต่างๆ เพื่อให้เห็นภาพของคำนามนั้นชัดเจนขึ้น ข้างต้นเป็นความหมายของคำลักษณะนามในภาพรวม สำหรับคำ ลักษณะนามรวมหมู่ซึ่งเป็นประเภทย่อยของคำลักษณะนาม ก็มีผู้อธิบาย ความหมายไว้เช่นกัน ดังนี้

จง ไฉ่วยฺหวิน (宗守云, 2010:20) นักวิชาการชาวจีนที่ ศึกษาเกี่ยวกับคำลักษณะนามรวมหมู่ในภาษาจีนกลางได้อธิบายว่า คำ ลักษณะนามรวมหมู่ คือ คำลักษณะนามที่ใช้ร่วมกับคำนามซึ่งเกิดจาก การนำสิ่งของประเภทเดียวกันจำนวนสองชิ้น หรือสองชิ้นขึ้นไปมาอยู่

รวมกันและเรียกเป็นภาพรวม ตรงข้ามกับคำลักษณนามเดี่ยว ส่วน
หลิว เยว่หว่า (刘月华, 1983: 82) กล่าวว่า คำลักษณนามรวมหมู่
เป็นคำที่ใช้กับการรวมกลุ่มของสิ่งของตั้งแต่สองชิ้นขึ้นไป กล่าวโดย
สรุป คำลักษณนามรวมหมู่เป็นคำบอกลักษณะของคำนามที่อยู่
รวมกันจำนวนสองหรือสองชิ้นขึ้นไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำลักษณนามและคำลักษณนามรวมหมู่ ในภาษาจีนกลางและภาษาไทย

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำลักษณนามรวมหมู่ภาษาจีน

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำลักษณนามรวมหมู่ในภาษาจีน
กลางนั้นมีให้เห็นอยู่บ้าง ในที่นี้จะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำ
ลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ พอสังเขป ดังนี้

จง โฉวยุหวิน (宗守云, 2010) ศึกษาคำลักษณนามรวมหมู่
ตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชาน งานวิจัยของเขามีการศึกษาอย่าง
เป็นระบบ โดยมีการให้นิยาม การแบ่งประเภทคำลักษณนามรวมหมู่
รูปแบบการใช้คำลักษณนามรวมหมู่ การเปรียบเทียบคำลักษณนาม
รวมหมู่ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และการศึกษาการใช้คำลักษณ
นามรวมหมู่ด้วยทฤษฎีต้นแบบ ให้ทราบว่าคำลักษณนามรวมหมู่นั้น
สามารถใช้ร่วมกับคำนามประเภทใดได้บ้าง โดยยกตัวอย่างคำลักษณ
นามรวมหมู่ 6 คำ คือ คำว่า “副” fù (คู่ ชุด) “串” chuàn (พวง)
“堆” duī (กอง) “把” bǎ (กำ) “包” bāo (ห่อ) และ “束” shù (ช่อ)

เฉียว ฟางฟาง และ เหมีเยว จิน (乔芳芳、苗瑾, 2015:
132) ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของคำลักษณนามรวม
หมู่ “把” bǎ หลี่ ชิวหยาง และ เฉิน เฉิน (李秋杨、陈晨, 2010)
ศึกษาคำลักษณนาม “把” bǎ ตามแนวทางปริชาน โดยกล่าวถึง

ขอบเขตของการใช้คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ กับคำนามต่างๆ รวมทั้งกล่าวถึงพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของคำลักษณนาม “把” bǎ ว่า คำลักษณนาม “把” bǎ สามารถเป็นได้ทั้งคำลักษณนามที่ใช้กับคำนาม คำลักษณนามที่ใช้กับคำกริยา ส่วนหลี่ หย่งหง (李永红, 2015: 26-27) ศึกษาเกี่ยวกับการสอนคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ สรุปความว่าในการสอนนั้นจะเริ่มสอนจากความหมายที่เข้าใจง่ายก่อน โดยเริ่มจากการสอนคำลักษณนาม “把” bǎ ตามความหมายที่เป็นลักษณนามเดี่ยวก่อน จึงค่อยสอนคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ตามความหมายที่เป็นลักษณนามรวมหมู่ ยกคำนามที่ใช้ร่วมกับคำลักษณนามนั้นมาประกอบการอธิบาย เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น จากข้อมูลงานวิจัยข้างต้น งานวิจัยของ จง โฉ่ว ยฺหวิน (宗守云, 2010) มีเนื้อหาครอบคลุมรอบด้านมากที่สุด ทำให้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับคำลักษณนามรวมหมู่ในหลายๆ ด้าน ไม่ได้เจาะจงศึกษาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งหรือคำใดคำหนึ่งเท่านั้น

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำลักษณนามในภาษาไทย

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำลักษณนามในภาษาไทย พบงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะคำลักษณนามคำใดคำหนึ่งในภาษา และงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับภาษาอื่น สรุปได้ดังนี้

เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา (2555) ศึกษาเรื่องการขยายหน้าที่และความหมายของคำว่า “ตัว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. 2551 สรุปได้ว่า ในสมัยสุโขทัย คำว่า “ตัว” สามารถทำหน้าที่เป็นคำนามเดี่ยว เป็นส่วนประกอบหน้าของคำประสม เป็นคำลักษณนาม และเป็นคำเน้นความหมาย ส่วนในสมัยอยุธยา จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2551) นอกจากจะทำหน้าที่ 4 ประการที่กล่าวไปแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามด้วย สำหรับการขยายความหมายของคำว่า “ตัว” เริ่ม

จากความหมายพื้นฐานที่หมายถึงร่างกาย แล้วจึงขยายความหมาย
จากรูปร่างเป็นนามธรรมมากขึ้น มีการขยายความหมายจากที่
หมายถึงร่างกายของมนุษย์และสัตว์ มาสื่อความหมายถึงสิ่งของด้วย
มีการนำคำว่า“ตัว” มาใช้เป็นส่วนประกอบของคำประสม ทั้งนำหน้า
ชื่อสัตว์ และคำประสมที่สื่อความหมายถึงคน เช่น ตัวละคร ตัวตลก
เป็นต้น ทั้งยังใช้เป็นคำลักษณนาม คำสรรพนาม และคำเน้น
ความหมาย ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายความหมายของคำว่า
“ตัว” ในช่วงสมัยต่างๆ นั้น ประกอบด้วย กระบวนการอุปลักษณ
นามนัย การขยายความหมายจากต้นแบบ และการใช้แนวเทียบ

สุนทรี ชัยสถาผล (2543) ศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนาม
ในภาษาจีนกลางกับภาษาไทย สรุปได้ว่า คำลักษณนามในภาษาจีน
กลางสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ คำลักษณนามที่ใช้กับ
คำนาม และคำลักษณนามที่ใช้กับคำกริยา คำลักษณนามในภาษาจีน
กลางมักใช้ร่วมกับคำบอกจำนวน แต่ไม่ใช่ลักษณนามทุกคำจะ
สามารถใช้กับคำบอกจำนวนทั้งหมดได้ คำลักษณนามบางคำสามารถ
ใช้ได้กับคำบอกจำนวนบางคำเท่านั้น ทั้งนี้ตำแหน่งของคำลักษณนาม
ของทั้งสองภาษาก็มีความแตกต่างกัน โครงสร้างพื้นฐานในภาษาจีน
กลางคำลักษณนามจะอยู่ระหว่างคำบอกจำนวนกับคำนาม ส่วนใน
ภาษาไทยคำลักษณนามจะอยู่ตามหลังคำนามและคำบอกจำนวน
สำหรับประเภทของคำลักษณนามนั้น พบว่าคำลักษณนามบาง
ประเภทพบในทั้งสองภาษา บางประเภทพบเฉพาะในภาษาจีนกลาง
และบางประเภทไม่พบในภาษาจีนกลางแต่พบในภาษาไทย

5. คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง

《辞海》Cí Hǎi (辞海编辑委员会, 1986: 678) และ《现代汉语词典》Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2010: 20) ระบุว่า “把” bǎ หมายถึง จับ กำไว้ เป็นคำกริยา โดยใน《现代汉语词典》Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2010: 20) อธิบายว่า คำลักษณนาม “把” bǎ มีวิธีการใช้ดังนี้ 1) ใช้กับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่มีที่จับ 2) ปริมาณหรือจำนวนที่กำมือหนึ่งสามารถหยิบไว้ได้ 3) ใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรมบางอย่าง 4) ใช้กับการกระทำที่ใช้มือสำหรับ《现代汉语量词用法词典》Xiàndài Hànyǔ Liàngcí Yòngfǎ Cídiǎn (郭先珍, 2002: 2-3) ระบุว่า คำลักษณนาม “把” bǎ สามารถเป็นได้ทั้งคำลักษณนามที่ใช้กับคำนาม และคำลักษณนามที่ใช้กับคำกริยา คำลักษณนามรวมหมู่จัดอยู่ในประเภทคำลักษณนามที่ใช้กับคำนาม มีลักษณะการใช้ดังนี้ 1) ใช้กับเครื่องมือ อุปกรณ์ที่มีที่จับ 2) ใช้กับสิ่งที่สามารถใช้มือหยิบขึ้นมาได้ (สิ่งที่เป็นผง เป็นเมล็ด) 3) ใช้กับสิ่งที่มีลักษณะเรียวยาว สามารถใช้มือหยิบจับได้ เช่น ดอกไม้ ต้นหอม เป็นต้น 4) ใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรมบางอย่าง 5) ใช้ร่วมกับเลขลำดับ บอกระดับตำแหน่ง จากความหมายของคำลักษณนาม “把” bǎ (กำ) สามารถเขียนอรรถลักษณะของคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ (กำ) ได้ดังนี้ [+จำนวนมาก] [+ใช้มือหยิบ]

5.1 ขอบเขตของคำนามที่ใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” ในภาษาจีนกลาง

5.1.1 สมาชิกต้นแบบของคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ

คำลักษณนาม “把” bǎ พัฒนาจากคำกริยา “把” bǎ ที่มีความหมายว่า ถือไว้ จับไว้ โดย “把” เป็นได้ทั้งคำลักษณนามเดี่ยว และคำลักษณนามรวมหมู่ จากข้อมูลพัฒนาการของ “把” bǎ ในอดีตนั้น เริ่มต้นจากการใช้เป็นคำลักษณนามรวมหมู่ก่อน (李秋杨、陈晨, 2015:135; 宗守云, 2010:247) ความหมายของคำลักษณนาม “把” bǎ ก็เกี่ยวข้องกับการใช้มือจับ ตามความหมายพื้นฐานที่มาจากคำกริยานั้น คำลักษณนาม “把” bǎ มีความหมายว่า ปริมาณที่กำมือหนึ่งหยิบขึ้นมาได้ เมื่อพิจารณาความหมาย ประกอบกับตัวอย่างการใช้คำในคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง จากตัวอย่างคำนามที่ใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” ที่รวบรวมได้จำนวน 200 ตัวอย่าง พบว่าคำนามที่ใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ(กำ) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายดังกล่าว จำนวน 145 ตัวอย่าง คิดเป็นประมาณ 72% ของทั้งหมด เช่นคำดังต่อไปนี้

1) 一把米 yī bǎ mǐ (ข้าวสาร 1 กำ) 一把豆子 yī bǎ dòuzi (ถั่ว 1 กำ) 一把盐 yī bǎ yán (เกลือ 1 กำ) 一把土 yī bǎ tǔ (ดิน 1 กำ)

2) 一把葱 yī bǎ cōng (ต้นหอม 1 กำ) 一把韭菜 yī bǎ jiǔcài (ผักกุยช่าย 1 กำ) 一把草 yī bǎ cǎo (หญ้า 1 กำ) 一把鲜花 (ดอกไม้สด 1 กำ)

สมาชิกต้นแบบของประเภทจะมีคุณสมบัติ คือ เป็นสิ่งที่มีลักษณะของประเภทนั้นอย่างชัดเจน ครบถ้วนมากที่สุด เป็นสิ่งที่เข้ามาในความคิดเป็นลำดับต้นๆ เมื่อกล่าวถึงประเภทนั้นๆ (宗守云, 2014:124) จากตัวอย่างข้างต้น ตัวอย่างที่ (1) และ (2) เป็นสิ่งที่กำมือหนึ่งสามารถหยิบขึ้นมาได้ โดยตัวอย่างที่ (1) เป็นสิ่งที่มีขนาดเล็ก

อาจเป็นสิ่งที่เป็นผงละเอียด หรือเป็นเมล็ด สามารถกำขึ้นมามีได้ บรรจุได้ในกำมือหนึ่ง โดยมือเป็นเหมือนภาชนะที่รองรับสิ่งเหล่านั้นไว้ ตัวอย่างที่ (2) เป็นสิ่งที่มิลักษณะเรียวยาว สามารถหยิบมาไว้ในกำมือได้เช่นกัน เมื่อกำขึ้นมาแล้วสิ่งนั้นจะไม่ได้อยู่ในกำมือแบบกำได้มิดหรือกำสิ่งนั้นได้ทั้งหมดเช่นตัวอย่างที่ (1) แต่จะใช้มือกำสิ่งนั้นไว้โดยล้อมรอบเป็นวงกลม คำนามเหล่านี้สอดคล้องกับความหมายของคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ จัดเป็นคำนามพื้นฐานหรือสมาชิกต้นแบบของคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ (กำ) โดยปกติเมื่อหยิบของเข้ามาอยู่ในมือแล้วมักจะมึไม่รู้จำนวนที่แน่นอน แต่ในบางบริบทคำนามบางคำก็สามารถแสดงจำนวนที่แน่นอนได้ จง โฉวยุหวิน (宗守云, 2010) กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ในงานวิจัยของเขาว่าคำนามบางคำเช่น 一把筷子 yī bǎ kuàizi (ตะเกียบ 1 กำ) มึมีจำนวน 8-12 คู่

5.1.2 การขยายขอบเขตจากสิ่งที่เป็นของแข็งมาสู่สิ่งที่เป็นของเหลว

นอกจากสิ่งที่สามารถหยิบมาไว้ในมือได้ ซึ่งเป็นคำนามพื้นฐานที่ใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ เนื่องจากเป็นสิ่งที่สอดคล้องตามความหมายของคำที่อธิบายไว้ในตอนต้น คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ สามารถใช้กับคำนามที่เป็นของเหลวได้เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3) 他这样一冷静，发觉了自己由于紧张而紧握的双手，出了两把冷汗。

Tā zhèyàng yī lěngjìng, fājuéle zìjǐ yóuyú jīnzhāng ér jīnwò de shuāngshǒu, chūle liǎng bǎ lěng hàn.

พอเขานิ่งลง จึงพบว่าตัวเองกำมือทั้งสองแน่น เพราะความตื่นเต้น เหงื่อออกเต็มมือไปหมด

4) 南沙湿度高，空气一捏一把水。

Nánshā shīdù gāo, kōngqì yī niē yī bǎ shuǐ.

หนานชามีความชื้นสูง เมื่อสัมผัสในอากาศจะมีน้ำ
เต็มมือไปหมด

5) 她一把鼻涕一把泪地向我诉说所受的冤屈。

Tā yī bǎ bítì yī bǎ lèi de xiàng wǒ sùshuō
suǒ shòu de yuānqū.

เขาเล่าเรื่องอัดอัดใจ เรื่องไม่เป็นธรรมที่ต้องแบกรับ
ให้ฉันฟังด้วยน้ำตานองหน้า

คำนามเหล่านี้สามารถใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่
“把” bǎ ได้ อาจไม่ใช่ด้วยการใช้มือจับ หรือกำไว้ แต่ใช้มือเพื่อทำ
ความสะอาด เช็ดสิ่งเหล่านั้นให้หมดไป ซึ่งถือเป็นกระบวนการ
เชื่อมโยงแบบนามนัย ทั้งนี้การขยายขอบเขตจากคำนามที่เป็นสมาชิก
ต้นแบบ คือ สิ่งที่สามารถหยิบกำไว้ได้ในกำมือหนึ่งมาสู่สิ่งที่เป็น
ของเหลวนั้น เนื่องจากคำนามที่อยู่ในกลุ่มสมาชิกต้นแบบนี้ง่ายต่อ
การหยิบจับขึ้นมาไว้ในมือมากกว่า ตามระบบความคิดของคนเรา มัก
นึกถึงที่มองเห็นได้ ใกล้ตัวมากกว่าก่อน อนึ่งการเริ่มขยายขอบเขต
จากของแข็ง หรือสิ่งที่หยิบจับง่าย มาสู่ของเหลว ซึ่งไม่มีความคงตัว
สามารถเคลื่อนที่ หรือไหลไปตามจุดต่างๆ นับเป็นหลักการขยาย
ขอบเขตของประเภทแบบโน้มเอียง (范畴扩展的相对途径 fànchóu
kuòzhǎn de xiāngduì tújīng) กล่าวคือ ประเภทจะเริ่มขยาย
ขอบเขตจากสิ่งที่จับต้องได้ มีความคงตัว ไปสู่ของเหลวหรือสิ่งที่
เคลื่อนที่ได้ โดยเฉพาะคำลักษณนามรวมหมู่ มักจะเป็นการขยาย
ขอบเขตลักษณะนี้ เนื่องจากของแข็งหรือสิ่งที่มีความคงตัวนั้นง่ายต่อ
การจับมารวมตัวกันมากกว่าของเหลว (宗守云, 2011:109-116)

5.1.3 การขยายขอบเขตจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม

นอกจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม จำต้องได้อย่างสิ่งที่เป็นสมาชิกต้นแบบและของเหลวแล้ว คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ยังสามารถใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ซึ่งการขยายขอบเขตจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมมายังสิ่งที่เป็นนามธรรม เป็นกระบวนการที่เป็นไปตามระบบปริชานของมนุษย์ โดยมนุษย์จะเริ่มเรียนรู้จักสิ่งต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัว และเห็นเป็นปกติในชีวิตประจำวันก่อน แล้วจึงค่อยมองไปยังสิ่งไกลตัว หรือสิ่งที่เป็นนามธรรมในภายหลัง (王寅, 2010:136-139) ซึ่งการขยายขอบเขตจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมมายังสิ่งที่เป็นนามธรรมนั้น เป็นกระบวนการโดยทั่วไปของคำลักษณนามอยู่แล้ว จากความเห็นของ จง โฉ่วยฺหวิน (宗守云, 2011:112) มองว่า สำหรับคำลักษณนามแล้ว ไม่มีคำลักษณนามใดที่ใช้กับคำนามที่เป็นนามธรรมโดยเฉพาะ ต้องอาศัยคำลักษณนามที่ใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาช่วย แต่จะเลือกใช้คำลักษณนามใด ก็ต้องดูคุณสมบัติหรือลักษณะของคำนามที่เป็นนามธรรมนั้นๆ ว่ามีความใกล้เคียง หรือสามารถเชื่อมโยงเข้ากับคำนามรูปธรรมคำใดได้ โดยเขายกตัวอย่างคำนาม “系统” xìtǒng (ระบบ) เป็นสิ่งที่มีกระบวนการ มีลำดับขั้นตอน มีความใกล้เคียงกับคำลักษณนาม “套” tàò (ชุด) ฉะนั้น “系统” xìtǒng (ระบบ) เข้าประเภทเดียวกันกับ “沙发” shāfā (โซฟา) “衣服” yīfu (เสื้อผ้า) จึงใช้คำลักษณนามคำเดียวกันได้ ทำนองเดียวกัน คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ นอกจากใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้แล้ว ยังสามารถใช้กับคำนามที่เป็นนามธรรมได้ด้วย คำนามที่เป็นนามธรรมที่สามารถใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ได้ คือ อายุ และแรงกำลัง ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

6) 我觉得自己很福气，能活到这一把岁数。

Wǒ juéde zìjǐ hěn fúqì, néng huó dào zhè yī
bǎ suìshù.

ฉันรู้สึกที่ตัวเองโชคดีมาก ที่มีชีวิตอยู่มาได้จนอายุ
ปุนนี้

7) 我的外婆一把年纪还要打扮得妖里妖气。

Wǒ de wàipó yī bǎ niánjì hái yào dǎbàn de
yāoli yāoqi.

คุณยายของฉันอายุมากแล้วยังอยากแต่งตัวแบบ
ยั่วชวน

岁数 suìshù และ 年纪 niánjì หมายถึงอายุ อายุเป็น
สิ่งที่มากขึ้นตามกาลเวลา ไม่ใช่สิ่งของที่จับต้องได้ นอกจากอายุแล้ว
ยังสามารถใช้กับเร็วแรง กำลัง ซึ่งจัดเป็นคำนามที่เป็นนามธรรมด้วย
ดังประโยคต่อไปนี้

8) 何老师鼓励女儿要再加一把力，闯过面试关。他
也向女儿表示会尽全力帮助她进行准备。

Hé lǎoshī gǔlì nǚér yào zài jiā yī bǎ lì,
chuǎngguò miànshì guān. Tā yě xiàng nǚ'ér biǎoshì huì
jìn quánlì bāngzhù tā jìnxíng zhǔnbèi.

อาจารย์เหอให้กำลังใจลูกสาวเพื่อให้สู้ต่ออีกหน่อย
สอบให้ผ่านด่านสัมภาษณ์ เขาเองก็แสดงออกต่อลูกสาวว่าจะช่วยเธอ
เตรียมตัวอย่างสุดกำลัง

9) 赵壮士高声道：“兄弟们，再加一把劲，我们就
有粮食了。”

Zhào Zhuàngshì gāoshēng dào: “Xiōngdìmen,
zài jiā yī bǎ jìn, wǒmen jiù yǒu liángshí le.”

จ้าว จ้วงฉือ พูดเสียงดังว่า “พี่น้องออกแรงกันอีก
หน่อย พวกเราก็จะมีอาหารกันแล้ว”

ทั้งนี้ อายุ และแรงกำลังเป็นคำนามที่แสดงความเป็นนามธรรมโดยตรง นอกจากนั้นยังมีคำนามที่เป็นรูปธรรม แต่สื่อความหมายเชิงนามธรรม ดังประโยคต่อไปนี้

10) 这老头儿老没正轻, 一把胡子了, 还喜欢在媳
妇们的胸前屁股上摸一把, 拧一下。

Zhè lǎotóur lǎo méi zhèngjīng, yī bǎ húzi
le, hái xǐhuan zài xífùmen de xiōngqián pìgǔ shàng mō yī
bǎ, níng yīxia.

ชายสูงอายุนั้นมักไม่รู้กาลเทศะ อายุเยอะแล้วยัง
ชอบจับนิดบีบหน่อยบนหน้าอกและก้นของภรรยาอยู่เลย

11) 他们不是我们啊, 我们是一把老骨头, 飞不动,
也没有钱, 只好死守在家门前。

Tāmen bùshì wǒmen a, wǒmen shì yī bǎ lǎo
gǔtou, fēi bùdòng, yě méiyǒu qián, zhǐhǎo sǐshǒu zài jiāmén
qián.

พวกเขาไม่ใช่พวกเรา นี่ พวกเราเป็นคนอายุมากแล้ว
ไปไหนมาไหนไม่ได้ เงินก็ไม่มี คงได้แต่ตายเฝ้าหน้าบ้าน

12) 李自成勒紧马头, 提高声音说: “要做一番英
雄事业, 就得有一把硬骨头, 不千辛万苦, 不怕千难万险, 不怕
摔跟头, 勇往直前, 百折不挠”。

Lǐ Zìchéng lēijǐn mǎtóu, tígāo shēngyīn
shuō: “yào zuò yī fān yīngxióng shìyè, jiù děi yǒu yī bǎ
yìng gǔtou, bù pà qiānxīnwànkǔ, bù pà qiānnánwànxiǎn, bù
pà shuāi gēn tóu, yǒng wǎng zhí qián, bǎi zhé bù náo.”

หลี่ จื้อเฉิง ผูกบังเหียนที่หัวม้าแน่น พูดขึ้นด้วย
เสียงดังว่า: “คิดจะทำการใหญ่ ต้องมีความอดทน ไม่กลัวความทุกข์
ยากลำบาก ไม่กลัวภัยอันตรายใดๆ ไม่กลัวความล้มเหลว ก้าวไปด้วย
ความกล้าหาญ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค”

คำว่า 胡子 húzi (หนวด) เป็นการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือ คนที่มีอายุมากแล้วมักจะมีหนวดขึ้น หนวดซึ่งเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม และ 老骨头 lǎo gǔtou สื่อความถึงผู้ที่สูงวัยอายุเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม แสดงให้รู้ถึงระยะเวลาที่มีชีวิตอยู่ คำว่า 硬骨头 yìng gǔtou หากแปลความตามตัวอักษรคือ กระดูกแข็ง แต่ในบริบทนี้ หมายถึง ความอดทน ซึ่งมีความหมายในเชิงนามธรรม การที่ 胡子 húzi (หนวด) 硬骨头 yìng gǔtou (กระดูกแข็ง) สามารถใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ได้ เป็นกระบวนการเชื่อมโยงแบบนามนัย กล่าวคือ ใช้หนวด กระดูก สื่อความถึงผู้ที่มีอายุมากหรือผู้ที่มีความอดทนต่อความยากลำบาก เกี่ยวข้องกันในด้านที่แสดงจำนวนมาก ตามความหมายของลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ แต่มากในด้านระยะเวลาการใช้ชีวิต ประสบการณ์ที่พบเจอ ไม่ได้หยิบจับมาไว้ในมือได้เหมือนสิ่งของอื่นๆ ที่เป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ จากการรวบรวมข้อมูล นอกจากในโครงสร้างทั่วไปของคำลักษณนามคือ “คำบอกจำนวน + คำลักษณนาม + คำนาม” แล้ว คำนามที่เป็นนามธรรมยังสามารถใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ได้ เมื่อเปลี่ยนโครงสร้างประโยค โดยสลับตำแหน่งคำบอกจำนวนและคำลักษณนามรวมหมู่มาวางไว้หลังคำนาม ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

13) 没有想到，竟然有年轻的读者喜欢这个音乐盒，不过，我有些疑惑，要听音乐，网络上一大把啊，也没有必要到我博客听吧？

Méiyǒu xiǎngdào, jìngrán yǒu niánqīng de dúzhě xǐhuan zhè ge yīnyuè hé, bùguò, wǒ yǒu xiē yíhuò, yào tīng yīnyuè, wǎngluò shàng yī dà bǎ a, yě méiyǒu bìyào dào wǒ bóké tīng ba?

คิดไม่ถึงว่ามีผู้อ่านวัยรุ่นชอบกล่องดนตรีนี้ด้วย แต่ฉันสงสัยว่า ถ้าอยากฟังเพลงในอินเทอร์เน็ตก็มีตั้งเยอะนี้ ไม่จำเป็นต้องเข้าไปฟังในบล็อกของฉันก็ได้มั้ง

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ สามารถใช้กับคำนามที่เป็นนามธรรมได้ทั้งในโครงสร้างทั่วไป และในโครงสร้างที่มีการสลับตำแหน่งคำลักษณนาม ทั้งนี้ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ จากการรวบรวมข้อมูล ไม่พบการใช้คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ กับคำนามที่เป็นมนุษย์ เมื่ออยู่ในโครงสร้างทั่วไปของคำลักษณนาม คือ “คำบอกจำนวน + คำลักษณนาม + คำนาม” แต่เมื่อสลับตำแหน่งของคำลักษณนาม โดยวางไว้หลังคำนาม กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประโยคเล็กน้อย คำลักษณนาม “把” bǎ ก็สามารถใช้กับคำนามที่เป็นมนุษย์ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

14) 她还年轻，又貌美，崇拜她魅力的人还是有一大把。

Tā hái niánqīng, yòu mào měi, chóngbài tā mèilì de rén hái shì yǒu yī dà bǎ.

เขาอายุน้อย สวยแล้วยังหน้าตาสวยอีกด้วย คนที่ชื่นชมในเสน่ห์ของเขามีมากมายนัก

15) 他相好的女人有一把。

Tā xiānghǎo de nǚrén yǒu yī bǎ.

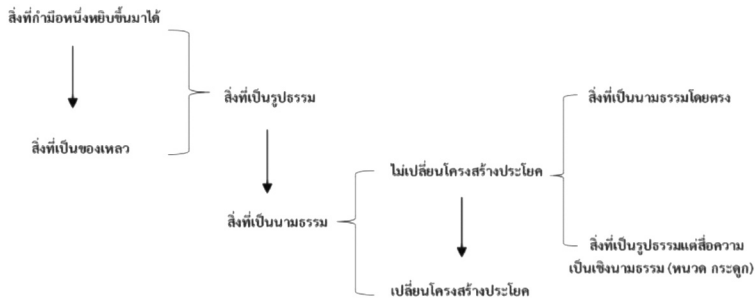
ผู้หญิงที่เขาสนิทสนมด้วยมีมากมาย

16) 据马云自己介绍，建立翻译社的想法是因为那个时候精通英语的人确实有限，但需要翻译的人又一大把。

Jù Mǎ Yún zìjǐ jièshào, jiànlì fānyìshè de xiāngfǎ shì yīnwèi nàge shíhòu jīngtōng yīngyǔ de rén quèshí yǒuxiàn, dàn xūyào fānyì de rén yòu yī dà bǎ.

ตามที่ หม่า ยฺหวิน แนะนำ ความคิดเรื่องก่อตั้ง
สมาคมการแปลนั้นเป็นเพราะตอนนั้นคนที่เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษมี
จำกัด แต่คนที่ต้องการล่ามมีจำนวนมาก

ข้างต้นคือความหมายและการขยายขอบเขตการใช้คำ
ของคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ซึ่งสามารถสรุปแผนภาพการ
ขยายขอบเขตการใช้คำได้ดังรูป

5.2 เปรียบเทียบคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ใน ภาษาจีนกลางกับคำที่มีลักษณะเดียวกันในภาษาไทย

จากความหมายของคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ใน
ภาษาจีนกลาง ที่อธิบายไว้ในตอนต้นว่า หมายถึง จำนวนที่กำมือหนึ่ง
สามารถหยิบขึ้นมาได้ เมื่อพิจารณาดูคำในภาษาไทยแล้ว พบว่า คำ
ลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง มีความหมายตรงกับ
คำว่า “กำ” ในภาษาไทย ตามที่ระบุในพจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 122) ว่า
“กำ” เป็นคำกริยา หมายถึง “งอนิ้วมือทั้ง ๔ ให้จดอุ้งมือ, เอานิ้วมือ
ทั้ง ๕ โอบรอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, อาการที่นิ้วมือทั้ง ๕ รวบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ไว้” นอกจากเป็นคำกริยาแล้ว “กำ” ยังใช้เป็นคำลักษณนามได้ โดย
ใช้เรียกผักหรือหญ้าที่มัดไว้ เช่น ผักก่าหนึ่ง หญ้า ๒ กำ เมื่อพิจารณา

แล้วพบว่า คำนามที่ใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง แล้วถอดความตรงกับคำว่า “กำ” ในภาษาไทย คือ สิ่งที่สามารถหยิบมาไว้ในมือได้ ทั้งสิ่งที่เป็นเมล็ด สิ่งที่เป็นผงละเอียด และสิ่งของที่มีลักษณะยาว ซึ่งคำนามเหล่านี้จัดเป็นคำนามพื้นฐาน หรือสมาชิกต้นแบบที่ใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) 他坐在椅子上，两手各抓一把糖果，姐姐站在一旁护着。

Tā zuò zài yǐzi shàng, liǎng shǒu gè zhuā yī bǎ tángguǒ, jiějie zhàn zài yī páng hùzhe.

เขานั่งบนเก้าอี้ มือแต่ละข้างถือลูกอมกำหนึ่ง พี่สาวยืนดูแลอยู่ข้างๆ

2) 他给六旺手里放了一把豆子。

Tā gěi Liùwàng shǒuli fàngle yī bǎ dòuzi.

เขาเอาถั่วกำหนึ่งในมือให้ลิ่ววัง

3) 养金鱼需要盐，在鱼缸的水中放入一把盐，可以使金鱼更活泼健康。

Yǎng jīnyú xūyào yán, zài jīnyú gāng de shuǐzhōng fàng rù yī bǎ yán, kěyǐ shǐ jīnyú gèng huópō jiànkāng.

เลี้ยงปลาทองต้องมีเกลือ ใส่เกลือกำหนึ่งลงในน้ำของอ่างปลาทอง สามารถทำให้ปลาทองตื่นตัวแข็งแรงขึ้นได้

4) 一位丈夫精心地选了两把鲜花后转身送给了身边的妻子。

Yī wèi zhàngfū jīngxīn xuǎnle liǎng bǎ xiānhuā hòu zhuǎn shēn sòng gěi shēnbiān de qīzi.

สามีท่านหนึ่งเลือกดอกไม้สด 2 กำอย่างตั้งใจแล้วหมุนตัวไปส่งให้ภรรยาที่อยู่ข้างๆ

ข้างต้นเป็นตัวอย่างประโยคคำลักษณนามรวมหมู่
“把” bǎ ในภาษาจีนกลางที่เทียบได้กับคำว่า “กำ” ในภาษาไทย
นอกจากคำว่า “กำ” แล้ว คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ยัง
สามารถถอดความเป็นคำว่า “หวี” เมื่อใช้กับกล้วย ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

5) 肖科平举着一把香蕉问小贩：“多少钱？”

Xiāo Kēpíng jǔzhe yī bǎ xiāngjiāo wèn
xiǎofàn: “duōshao qián?”

เซียว เคอผิง ยกกล้วยขึ้นมาหวีหนึ่งถามคนขายว่า
“ราคาเท่าไร”

นอกจากนี้คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ยังสามารถ
ถอดความเป็นคำอื่นๆ ในภาษาไทย โดยเป็นคำที่แสดงความหมายว่ามี
จำนวนมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

6) 他这样一冷静，发觉了自己由于紧张而紧握的双
手，出了两把冷汗。

Tā zhèyàng yī lěngjìng, fājuéle zìjǐ yóuyú
jǐnzhāng ér jǐnwò de shuāngshǒu, chūle liǎng bǎ lěnghàn.

พอเขานิ่งลง จึงพบว่าตัวเองกำมือทั้งสองแน่นเพราะ
ความตื่นเต้น เหงื่อออกเต็มมือไปหมด

7) 南沙湿度高，空气一捏一把水。

Nánshā shīdù gāo, kōngqì yī niē yī bǎ shuǐ.

หนานซามีความชื้นสูง เมื่อสัมผัสในอากาศจะมีน้ำ
เต็มมือไปหมด

8) 她一把鼻涕一把泪地向我诉说所受的冤屈。

Tā yī bǎ bítì yī bǎ lèi de xiàng wǒ sùshuō
suǒ shòu de yuānqū.

หล่อนเล่าเรื่องฮึดฮัดใจ เรื่องไม่เป็นธรรมที่ต้องแบกรับให้ฉันทึ่งด้วยน้ำตานองหน้า

9) 我觉得自己很福气，能活到这一把岁数。

Wǒ juéde zìjǐ hěn fúqì, néng huó dào zhè yī bǎ suìshù.

ฉันรู้สึกที่ตัวเองโชคดีมากที่มีชีวิตอยู่มาได้จนอายุปีนี้ ทั้งนี้ในบางบริบท คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลางอาจไม่ต้องถอดความเป็นคำใดเลยในภาษาไทย เช่น เมื่อเป็นคำนามที่เกี่ยวข้องกับ แรง กำลัง กล่าวคือ ในภาษาจีน คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ สามารถใช้กับ แรง กำลัง ได้ แต่ในภาษาไทยไม่มีการใช้คำลักษณนามกับคำดังกล่าว ดังนั้น เมื่อถอดความเป็นภาษาไทยจึงไม่ต้องถอดความใดๆ ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

10) 何老师鼓励女儿要再加一把力，闯过面试关。

他也向女儿表示会尽全力帮助她进行准备。

Hé lǎoshī gǔlì nǚér yào zài jiā yī bǎ lì, chuāngguò miànshì guān. Tā yě xiàng nǚ'ér biǎoshì huì jìn quánlì bāngzhù tā jìn xíng zhǔnbèi.

อาจารย์เหอให้กำลังใจลูกสาวว่าให้สู้ต่ออีกหน่อย สอบให้ผ่านด่านสัมภาษณ์ เขาเองก็แสดงออกต่อลูกสาวว่าจะช่วยเธอเตรียมตัวอย่างสุดกำลัง

11) 赵壮士高声道：“兄弟们，再加一把劲，我们就有粮食了。”

Zhào Zhuàngshì gāoshēng dào: “xiōngdìmen, zài jiā yī bǎ jìn, wǒmen jiù yǒu liángshì le.”

จ้าว จ้วงฉือ พูดเสียงดังว่า “พี่น้องออกแรงกันอีกหน่อย แล้วพวกเราจะมีอาหารกัน”

ข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลางกับคำลักษณะเดียวกันในภาษาไทย จะเห็นว่าคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง สามารถเทียบได้กับคำในภาษาไทยหลายคำขึ้นอยู่กับบริบทภาษา

6. สรุป

คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง สื่อความหมายถึงปริมาณที่กำมือหนึ่งสามารถหยิบขึ้นมาได้ มีสมาชิกต้นแบบหรือคำนามพื้นฐานที่ใช้กับคำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ คือ สิ่งที่สามารถหยิบขึ้นมาได้ในกำมือหนึ่ง อาจเป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นเมล็ดหรือเป็นผงละเอียด เช่น ถั่ว น้ำตาล ดิน เป็นต้น รวมทั้งสิ่งที่มีลักษณะยาว เช่น ผัก ตะเกียบ หนวดเครา เป็นต้น นอกจากนี้ คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ยังสามารถใช้กับสิ่งที่เป็นของเหลว เช่น เหงื่อ น้ำตา น้ำมูก และคำนามที่เป็นนามธรรม เช่น อายุ แรงกำลัง ได้อีกด้วย จะเห็นว่า คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ เริ่มใช้กับคำนามที่เป็นรูปธรรม ก่อน แล้วจึงขยายขอบเขตการใช้มายังคำนามที่เป็นนามธรรม ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับคำที่มีลักษณะเดียวกันในภาษาไทย พบว่า คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง มีความหมายตรงกับคำว่า “กำ” ซึ่งเป็นคำกริยาและเป็นลักษณนามในภาษาไทย นอกจากนี้ยังถอดความเป็นคำไทยคำอื่นได้ เช่น คำว่า เต็ม มาก ปูน และในบางบริบทไม่ได้ถอดความเป็นคำใดเลยในภาษาไทย คำลักษณนามรวมหมู่ “把” bǎ ในภาษาจีนกลาง สามารถแทนได้ด้วยคำไทยหลายคำ โดยมักเป็นคำที่แสดงความหมายว่ามีปริมาณมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางภาษาด้วย

บรรณานุกรม

- กำชัย ทองหล่อ. (2554). **หลักภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 53. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2553, กรกฎาคม – ธันวาคม). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ปรีชาชน และวัฒนธรรม. **วารสาร ศิลปศาสตร์**, 2 (2), หน้า 151-167.
- นworรณ พันธุมธา. (2553). **ไวยากรณ์ไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะศิลปศาสตร์, ภาควิชาภาษาศาสตร์. (2554). **ภาษาศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา. (2555). **การขยายหน้าที่และความหมายของคำว่า “ตัว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึง พ.ศ.2551**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนทรี ชัยสถาผล. (2543). **การศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามในภาษาจีนกลางกับภาษาไทย** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). **หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี**. จาก http://www.royin.go.th/wp-content/uploads/2015/03/2475_3398.pdf

- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2558). ทฤษฎีภาษาศาสตร์. จาก
<http://pioneer.chula.ac.th/~awirote/courses/ling-theo/lingtheo57.pdf>
- Hey, L. and Holloway, S. (2015). *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. 9th ed. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G. and Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live By*. London: The University of Chicago Press.
- 北京大学中国语言学研究中心
http://ccl.pku.edu.cn:8080/ccl_corpus/index.jsp?dir=xiandai สืบค้น 10 ตุลาคม 2558.
- 辞海编辑委员会. (1986). 《辞海(1979年版)》. 上海: 上海辞书出版社.
- 郭先珍. (2002). 《现代汉语量词用法词典》. 北京: 语文出版社.
- 李秋杨、陈晨. (2010). 汉语量词“把”的认知研究. 《长江学术(第二期)》. 131-164.
- 李永红. (2015). 浅谈名量词“把”的认知性教学 《时代文学(第九期: 下半月)》. 26-27.
- 刘月华. (1983). 《实用现代汉语语法》. 北京: 外语教学与研究出版社.
- 陆俭明 (2013). 《现代汉语语法研究教程》. 北京: 北京大学出版社.
- 乔芳芳, 苗瑾. (2015). 浅析集合量词“把”的发展演变. 科学中国人.
- 王寅. (2010). 《认知语言学》 上海: 上海外语教育出版社.
- 曾传祿. (2006). 汉语量词语义的认知阐释. 《语文学刊(第十二期)》. 120 -122.

- 宗守云. (2010). **集合量词的认知研究** 北京: 世界图书出版公司北京公司.
- 宗守云. (2011). 量词范畴化的途径和动因. **《上海师范大学学报(第三期)》**. 109-116
- 宗守云. (2014). 量词的范畴化功能及其等级序列. **《上海师范大学学报(第一期)》**. 120-128.
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室. (2010). **《现代汉语词典(第五版)》**. 北京: 商务印书馆.

A Comparative Study of Chinese Collective Classifiers and their Thai Equivalents: A Case Study of Chinese Collective Classifier “ba”(kam)

Pornsomsuang Satjaakkaramontri

ABSTRACT

Classifier is a word that accompanies the other noun to describe feature, size or amount of nouns. (Kamchai Thonglor, 2011: 197) Chinese and Thai both are the languages that have classifiers. It is good for learners to know and use classifiers correctly and appropriately for the nouns. This article aims to study Chinese collective classifier, “ba”, and its Thai equivalents. The theory that is used in this study is the Prototype Theory of categorization of cognitive linguistics. The result shows that Chinese collective classifier “ba” can be used with many kinds of nouns. 1) The noun that can be picked up, grabbed and held in one hand, 2) liquid substances, and 3) abstract nouns. In Thai, Chinese collective classifier “ba” is equivalent to “kam” when it is used with things that can be grabbed and held in one hand such as seeds, powder and things that have long feature. In addition, it can also be interpreted to another word that shows a great amount such as “pun”, “tem”, etc., which depends

on the context. Lastly, in some case, it does not give any meaning in Thai.

Keywords: *Chinese-Thai Comparative study, collective classifier “ba”, classifier “kam”, prototype theory*

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้
กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีหุปัญญาของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

หทัยทิพย์ ยอดเกตุ¹
ฐานน พุนทรัพย์ไพศาล²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีหุปัญญา ในการพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด จังหวัดเชียงราย กลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/3 จำนวน 32 คน ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนตามทฤษฎีหุปัญญา แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยบูรณาการตามทฤษฎีหุปัญญา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนตามทฤษฎีหุปัญญาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และใช้โปรแกรมทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ t-test ซึ่งกำหนดระดับนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีหุปัญญานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

¹ นักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาจีน สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

² อาจารย์ ประจำสำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ร้อยละ 89.06, 91.25 และ 80.00 สูงกว่าร้อยละ 70 จึงมีผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนที่ระดับนัยยะสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน กิจกรรมบูรณาการ ทฤษฎีพหุปัญญา

บทนำ

ปัจจุบันประเทศจีนได้เข้ามามีบทบาทกับนานาประเทศทั่วโลก ภาษาจีนก็เช่นกัน เนื่องจากภาษาจีนกลางได้เข้ามามีบทบาทต่อตลาดแรงงานของไทยในทุกกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การติดต่อทำธุรกิจค้าขาย หรือการร่วมทุนกับนักธุรกิจชาวจีน จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการรู้ภาษาจีนย่อมมีประโยชน์อย่างยิ่ง คนที่สามารถใช้ภาษาจีนในการติดต่อสื่อสารได้คล่องแคล่ว ก็เท่ากับมีเครื่องมือชิ้นสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ การประกอบอาชีพ และการศึกษาหาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น (โจโจ, 2552) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักสูตรให้วิชาภาษาจีนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรภาษาต่างประเทศโดยกำหนดให้เป็นวิชาเลือก เริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา (สุริพร, 2557)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้จัดทำสาระการเรียนรู้ภาษาจีน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยกำหนดมาตรฐานการวัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีนเป็นขั้นปี เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน การจดจำคำศัพท์ภาษาจีนได้นับว่าเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญมากอย่าง

หนึ่ง ที่จะทำให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ภาษาจีนได้ดี และเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการเรียนรู้ในขั้นสูงขึ้นไป จากการศึกษาวิจัยของ นพาวรรณ (2556:1) พบว่านักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาจีนเนื่องมาจากนักเรียนจำคำศัพท์ไม่ได้ เมื่อให้นักเรียนท่องคำศัพท์นักเรียนส่วนใหญ่ท่องแบบนกแก้วนกขุนทอง หรือท่องเอาไว้มากไว้ก่อนไม่ได้คำนึงว่าตนเองจะจำได้หรือไม่ นักเรียนส่วนใหญ่จำได้เฉพาะเวลาท่อง หลังจากนั้นก็จะลืมในที่สุด

จากการศึกษาสภาพการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด จังหวัดเชียงราย พบว่าในหนึ่งห้องเรียนนั้นนักเรียนแต่ละคนจะมีลักษณะนิสัยที่ไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ในห้องเรียนนั้นมีทั้งนักเรียนที่มีลักษณะนิสัยแตกต่างกันและมีวิธีการในการเรียนรู้แตกต่างกัน (สังเกตจากการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 1/2559) คุณครูจึงไม่สามารถสอนได้ทั้งชั่วโมง สมาธิของนักเรียนก็จะหายไปและให้ความสนใจกับสิ่งอื่นรอบตัวมากกว่าคุณครูที่กำลังสอนอยู่ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่และส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนด้วยเช่นกัน จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญาซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถที่ความหลากหลายทางด้านต่างๆของมนุษย์ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหานักเรียนที่มีความแตกต่างทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพหุปัญญา ในการพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด จังหวัดเชียงราย

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารรวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยและเป็นแนวทาง สำหรับการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับการเรียนรู้คำศัพท์
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
3. เอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญา

การเรียนรู้คำศัพท์

ฟินอคเชียโร (Finocchiaro:1989 อ้างอิงใน นพาวรรณ ใจสุข, 2556:7)ได้ให้ความสำคัญกับการสอนคำศัพท์ที่น่าสนใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทุกระดับดังนี้ 1.ผู้สอนไม่จำเป็นต้องสอนให้นักเรียนนำคำศัพท์ทั้งหมดไปใช้ เพราะคำศัพท์บางคำสอนเพียงให้นักเรียนรู้ความหมายและออกเสียงได้อย่างถูกต้องเท่านั้น แต่ไม่ได้นำไปใช้ในการเขียน หรือการพูด 2.ผู้สอนควรสอนคำศัพท์โดยการพูดด้วยความเร็วปกติ ผู้สอนอ่านให้ผู้เรียนอ่านตาม พร้อมทั้งแก้ไขเมื่อผู้เรียนอ่านผิด 3.การสอนคำศัพท์ใหม่ควรสอนในโครงสร้างประโยคที่ผู้เรียนเคยเรียนมาแล้ว และเป็นสถานการณ์ที่นักเรียนคุ้นเคย 4.ให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้คำศัพท์ในสถานการณ์เพื่อการสื่อสาร เช่น การถาม-ตอบ เป็นต้น 5.การสอนคำศัพท์แต่ละคำหลายๆครั้งทันทีที่จะจบแต่ละบทเรียน ด้วยโครงสร้างและ

สถานการณ์ต่างๆที่สามารถนำคำศัพท์ไปใช้ได้อย่างเหมาะสม 6. การสอนคำศัพท์ควรสอนครั้งละ 5-7 คำ โดยมีการจัดกลุ่มคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กัน จะช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ได้ดีกว่าการเรียนคำศัพท์แบบกลุ่มใหญ่

ดวงเดือน แสงชัย (2539:15) กล่าวว่า คำศัพท์เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษา การที่จะเรียนรู้ภาษาให้ได้ดีนั้น การรู้คำศัพท์มาก จำได้แม่นยำ และสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว ย่อมช่วยให้ผลการเรียนดียิ่งขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้คำศัพท์เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ภาษา การเรียนรู้คำศัพท์เป็นกลุ่มคำที่มีความสัมพันธ์กันจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้คำศัพท์ได้ดีกว่าเรียนทีละหลายๆ เมื่อเราสามารถนำคำศัพท์ที่เรียนไปใช้ได้ตามสถานการณ์ต่างๆ กลุ่มคำศัพท์ที่เราเรียนไปจะช่วยให้เราใช้คำศัพท์ในสถานการณ์ต่างๆได้ดียิ่งขึ้น ยิ่งเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่ผู้เรียนต้องใช้บ่อยๆจะยิ่งทำให้ผู้เรียนจำคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546:26) กล่าวว่า การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระในหลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ซึ่งอาจเป็นทั้งวิธีการสอนและวิธีการจัดโปรแกรมการสอนเนื้อหาวิชาต่างๆในหลักสูตรและทักษะ สามารถเชื่อมโยงให้เป็นสิ่งเดียวกันได้ ประยุกต์ให้เข้ากับบริบท หัวข้อ กิจกรรม โครงการ หรือหัวเรื่อง และเป็นหลักสูตรที่ช่วยขจัดความไม่สัมพันธ์และความไม่ต่อเนื่องของเนื้อหาวิชาต่างๆที่เรียนให้หมดไป โดยหลักสูตรบูรณาการจะนำเอาความคิดรวบยอด หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของผู้เรียนมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักใช้ทักษะต่างๆอย่างเหมาะสม และผู้เรียนยัง

สามารถเลือกหรือพัฒนาโครงการและวิธีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการเรียนได้อย่างอิสระด้วยตนเอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ต่างๆเข้าด้วยกัน และนำมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนนั้น จะจัดตามความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดแบบองค์รวม อีกทั้งกิจกรรมที่นำมาจัดการเรียนการสอนนั้น จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์และชีวิตประจำวัน และผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ทฤษฎีพหุปัญญา

พิมพ์พรรณ ทองประสิทธิ์ (2548:10-11) กล่าวว่า พหุปัญญา หมายถึง ปัญญาความสามารถที่หลากหลายของบุคคลที่มีความสามารถที่มาจากการถูกควบคุมโดยสมองแต่ละส่วน และการพัฒนาสมองต้องได้รับการเลี้ยงดูจากสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญาในการทำกิจกรรมต่างๆอย่างมีเป้าหมาย คิดอย่างมีเหตุผล และต้องจัดให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของบุคคลในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดร. โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ก่อตั้งทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ให้คำจำกัดความของคำว่า “ปัญญา” ไว้ว่า ปัญญา คือความสามารถที่จะค้นหาและแก้ปัญหาและสร้างผลผลิตที่มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับในสังคม (อารี สันหนวี, 2543:5)

การ์ดเนอร์ (Gardner 1993, อ้างอิงในเยาวพา เดชะคุปต์, 2544: 14-18) ได้เสนอว่าปัญญาของมนุษย์มีอยู่อย่างน้อย 7 ด้าน คือ ด้านภาษาด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการเข้าใจตนเอง ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ได้เพิ่มเติมเข้ามาอีก 1 ด้าน คือ ด้านธรรมชาติวิทยา เพื่อให้สามารถอธิบายได้ครอบคลุมมากขึ้น (เยาวพา เดชะคุปต์, 2544: 13)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ทฤษฎีพหุปัญญา เป็นการพัฒนาความสามารถอันหลากหลายของคนเราที่ถูกควบคุมโดยสมองแต่ละส่วนในการควบคุมแต่ละด้าน ซึ่งสามารถแบ่งความสามารถทางปัญญาได้ 8 ด้าน ดังนี้

- 1) ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence)
- 2) ปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical – Mathematical Intelligence)
- 3) ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual – Spatial Intelligence)
- 4) ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily – Kinesthetic Intelligence)
- 5) ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence)
- 6) ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence)
- 7) ปัญญาด้านความเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)
- 8) ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence)

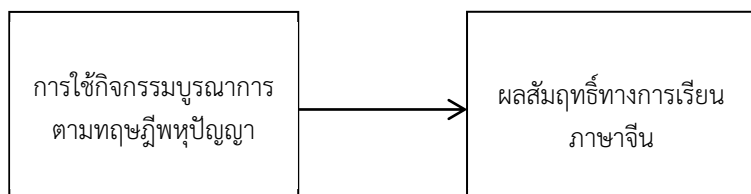
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมัย ขจรโมทย์ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทยโดยบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยมีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 26 คน วิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

บุญมา เชื้อกุลา (2552) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญาของนักเรียนโดยมีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญา และการเปรียบเทียบความสามารถทางพหุปัญญาในด้านภาษา ตรรกะ/คณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ทางด้านร่างกาย ทางด้านการเคลื่อนไหว ทางด้านดนตรี ทางด้านการเข้าใจตนเอง ทางด้านการเข้าใจผู้อื่น ทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นอนุบาล 2/2 มีความสามารถทางด้านภาษา ความสามารถทางด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ ความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ ความสามารถทางด้านร่างกาย ความสามารถทางด้านการเคลื่อนไหว ความสามารถทางด้านดนตรี ความสามารถทางด้านการเข้าใจตนเอง ความสามารถทางด้านการเข้าใจผู้อื่น ความสามารถทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

สุนันทา ฮมเสน (2551) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน โดยใช้บูรณาการพหุปัญญา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทฤษฎีพหุปัญญา และศึกษาการพัฒนาทฤษฎีพหุปัญญาของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญามีประสิทธิภาพ เท่ากับ 79.46/80.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และความสามารถทางพหุปัญญาทุกด้านของผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพหุปัญญา สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
2. กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพหุปัญญา มีผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนเทศบาล
๑ ศรีเกิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 3 จำนวน 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนตามทฤษฎีปัญหา
2. แผนการเรียนรู้การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้
กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีปัญหา
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน
ตามทฤษฎีปัญหา

วิธีการดำเนินการ

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการวิจัยโดย
แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน

1. ผู้วิจัยเริ่มสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนชั้นที่สอน จากนั้นจึง
นำปัญหาวิจัยที่ตนเองพบมาปรึกษากับครูที่ปรึกษาวิจัยเพื่อนำมาเป็น
หัวข้อวิจัย
2. ผู้วิจัยทำการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้องานวิจัย
ของตนเองและศึกษาเอกสารงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม
3. ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการทดลองวิจัย
4. ผู้วิจัยทำการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บข้อมูล

วิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติ

1. ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มที่ทำการทดลอง
2. ผู้วิจัยทำการเลือกพฤติกรรม 3 ด้านที่มากที่สุดที่สุดของกลุ่มที่ทำการทดลองมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
3. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามทฤษฎีพุทฺพปัญญาจำนวน 3 ชุดๆละ 10 คะแนน ไปทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้
4. ผู้วิจัยดำเนินการนำแผนการเรียนรู้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพุทฺพปัญญาที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในการเรียนการสอน
5. ผู้วิจัยเขียนบันทึกการเรียนรู้หลังการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้งเพื่อประเมินผล
6. หลังการใช้แผนการเรียนรู้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพุทฺพปัญญาในแต่ละบท ผู้วิจัยจะทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดิมอีกครั้งเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการทดสอบทั้งก่อนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test ด้วยโปรแกรมทางสถิติ

ผลการศึกษา

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพุทธิปัญญาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเรียนได้ผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพุทธิปัญญาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังใช้แผนการเรียนรู้

บทที่	คะแนนผลสัมฤทธิ์ ก่อนเรียน			คะแนนผลสัมฤทธิ์ หลังเรียน		
	\bar{X}	S.D	ร้อยละ	\bar{X}	S.D	ร้อยละ
1	4.59	1.67	45.94	8.91	1.78	89.06
2	4.13	1.92	41.25	9.13	1.17	91.25
3	2.13	1.62	21.30	8.00	1.70	80.00

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนของนักเรียนทั้งสามบทมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.59, 4.13, 2.13 ตามลำดับ และผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักเรียนทั้งสามบทมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 8.91, 9.13, 8.00 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนมีพัฒนาการหลังจากการใช้แผนการเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพุทธิปัญญาในแต่ละบทสูงขึ้นร้อยละ 89.06, 91.25 และ 80.00 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่าแผนการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน โดยการบูรณาการตามทฤษฎีพุทธิปัญญาช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการเรียนรู้คำศัพท์ดีขึ้น

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้ t-test

การทดสอบ	จำนวน	\bar{X}	S.D.	T	P
ก่อนเรียน	32	3.61	1.30	13.48	*0.01
หลังเรียน		8.68	0.89		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นได้ว่านักเรียนที่ได้ใช้แผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพุทฺธิปัญญา มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.61 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.68 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($P\text{-Value} < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ข้อที่ 2 แสดงว่า แผนการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพุทฺธิปัญญา มีคุณภาพช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนดีขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

รูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการตามทฤษฎีพุทฺธิปัญญา ช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาและกิจกรรมที่หลากหลายช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดียิ่งขึ้นควบคู่ไปกับความสามารถตามทฤษฎีพุทฺธิปัญญาในด้านต่างๆ โดยผู้สอนได้นำกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การวาดรูป การร้องเพลง การทำกิจกรรม

เป็นกลุ่ม หรือการแสดงท่าทางประกอบการเล่นเกมส์ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้สอดแทรกกิจกรรมต่างๆข้างต้นเหล่านี้เข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อให้เด็กได้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งจากการวิจัยปรากฏว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพหุปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด จังหวัดเชียงราย ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนแต่ละบทสูงขึ้นร้อยละ 89.06, 91.25 และ 80.00 ตามลำดับ และมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับความสำคัญที่นัยทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการตามทฤษฎีพหุปัญญาช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาและกิจกรรมที่หลากหลายช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดียิ่งขึ้นควบคู่ไปกับความสามารถตามทฤษฎีพหุปัญญาในด้านต่างๆ โดยผู้สอนได้นำกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การวาดรูป การร้องเพลง การทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม หรือการแสดงท่าทางประกอบการเล่นเกมส์ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้สอดแทรกกิจกรรมต่างๆข้างต้นเหล่านี้เข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อให้เด็กได้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย จากการวิจัยปรากฏว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบูรณาการตามทฤษฎีพหุปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด จังหวัดเชียงราย ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนแต่ละบทสูงขึ้นร้อยละ 89.06, 91.25 และ 80.00 ตามลำดับ และมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับความสำคัญที่นัยทางสถิติที่ .05
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1.1 ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่าตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเห็นได้จากงานวิจัยของณภัทริน ภาพาน (2553). ผู้วิจัยได้มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายโดยการ เล่นเกมส์หรือร้องเพลงก่อนที่จะเริ่มเรียน จากนั้นจึงใช้สื่อวีดิทัศน์ในการนำเข้าบทเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจให้นักเรียนที่ทำการวิจัย หรือให้นักเรียนแสดงท่าทางประกอบคำศัพท์ใหม่เพื่อให้นักเรียนได้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ โดยที่ผู้วิจัยเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติของสมองให้นักเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์จากสิ่งที่ตาเห็น ดังที่ เฟรมมิง และ เลวี (อ้างในทัตดาว บุตรอุย, 2548) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยตนเองทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการ อีกทั้งประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม จะทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น จะเห็นได้ว่าภาพเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และกระตุ้นให้เกิดจินตนาการอย่างต่อเนื่อง

1.2 การเน้นให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวตามจังหวะเพลงและเสียงดนตรี โดยการให้ผู้เรียนร้องเพลงประกอบจังหวะตามคำศัพท์ในบทเรียน หรือได้ร้องเพลงขยับร่างกายไปตามจังหวะเพลงช่วยให้นักเรียนได้ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาและยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระตามจังหวะดนตรี ยิ่งถ้าหากเป็นเพลงที่ผู้เรียนสามารถร้องตามไปด้วยได้ จะยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานไปตามจังหวะเพลงและดนตรีอีกด้วย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับวิจัยของวงใหญ่ และเยาวพา เตชะคุปต์ (อ้างใน บุญมา เชื้อกุล, 2552) ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

ของเด็ก ไม่ว่าเด็กจะอยู่ที่ไหน หรือทำอะไร ฉะนั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการขับร้อง หรือการทำให้ดูเหมือนมีดนตรีประกอบอยู่ในบทเรียน จะช่วยพัฒนาเด็กในเรื่องของความจำได้เป็นอย่างดี

1.3 การเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มโดยการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมด้วยกันในการทำกิจกรรมในการเรียนการสอน ซึ่งในกลุ่มเดียวกันก็จะมีทั้งเด็กที่เรียนเก่งและไม่เก่งรวมอยู่ด้วยกัน เพื่อให้เด็กได้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือให้เด็กได้รู้จักกล้าที่จะแสดงออกโดยเริ่มจากในกลุ่มของตนเองก่อนเป็นต้น ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจคำศัพท์ในบทเรียนให้กับเด็กที่เรียนไม่เก่งมากยิ่งขึ้น ถือเป็นการสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างหนึ่ง จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/3 โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิดดีขึ้นสอดคล้องกับ เพียเจต (Piaget อ้างใน นภัทริน ภาพาน, 2553: บทคัดย่อ) การพัฒนาทางด้านสติปัญญาและความคิดคือการที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและต้องมีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง จะทำให้ระดับความคิดและปัญญาพัฒนาขึ้น ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบร่วมกัน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้ความคิด และการแก้ไขปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้นงานวิจัยของ เนาวรัตน์ ชารสมบุรณ์ (เนาวรัตน์, 2546: 172) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบ kinesthetic Learning เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของแต่ละบุคคล มีการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยที่นักเรียนผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้เรียนที่มีอายุน้อย เป็นวัยที่ไม่ชอบอยู่นิ่ง เมื่อมีกิจกรรมที่ให้ได้วิ่ง ได้แข่งขัน ได้ใช้ความคิดและทำงานกับเพื่อนเป็นกลุ่ม จึงทำให้

นักเรียนแสดงพฤติกรรมความชอบสไตร์การเรียนรู้ของตนเองออกมา
มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ในการจัดทำแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนการเริ่มลง
มือดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยควรคำนึงถึงช่วงอายุของนักเรียนที่เราจะ
ทำการวิจัยด้วย บางครั้งไม่ใช่ นักเรียนทุกกลุ่มจะสามารถใช้แบบสังเกต
พฤติกรรมชุดเดียวกันได้ ขึ้นอยู่ที่ช่วงอายุและวัยของนักเรียนด้วย
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งนั้น ผู้สอนควร
จะวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมกับนักเรียนส่วนใหญ่
มากที่สุดเพื่อการนำแผนการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
3. ควรมีการวิจัยที่ครอบคลุมพฤติกรรมของผู้เรียนมากกว่านี้
เพื่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและได้ประสิทธิภาพกับนักเรียนใน
ห้องมากที่สุด
4. ควรมีการนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นมาไปลองใช้กับ
นักเรียนในระดับชั้นอื่นๆด้วย

บรรณานุกรม

- โชติกานต์ ใจบุญ. บทความกลยุทธการจำและการสอนคำศัพท์
ภาษาจีน. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
ณัทธริน เกาพาน. (2553). การศึกษาผลของการเรียนรู้คำศัพท์
ภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำ
จากภาพประกอบตามแนวทฤษฎีพุทปัญญา สำหรับ
นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพโรงเรียนธีรภาดา

เทคโนโลยีจังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา
 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในงานอาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 มหาสารคาม.

ดวงเดือน แสงชัย. (2539). กิจกรรมสนุกเสริมศัพท์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัตดาว บุตรฉาย. (2548). การเปรียบเทียบผลของภาพนิ่งและภาพพาราโนรามาเสมือนจริงประกอบบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจำภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีการรับรู้ภาพแบบแสพติด. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นพาวรรณ ใจสุข. (2556). วิจัยในชั้นเรียนการพัฒนาทักษะการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 (ปวช.2). นนทบุรี:วิทยาลัยเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์.

เนาวรัตน์ ชารสมบูรณ์. (2546). การประยุกต์ทฤษฎีพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญมา เชื้อกุลา. (2552). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญาของนักเรียนชั้นอนุบาล 2. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พิมพ์พรรณ ทองประสิทธิ์. (2548). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2546). การจัดการเรียนการสอนแบบ
บูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
วัดเสมียนนารี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
สมพร เชื้อพันธ์. (2547). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการ
จัดการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองกับ
การจัดการเรียนการสอนตามปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน.มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา.

สมัย ขจรโมทย์. (2552). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน
ภาษาไทยโดยบูรณาการทฤษฎีพุทปัญญาสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตร
และการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุนันทา ฮมเสน. (2551). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน
คณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วนโดยบูรณาการทฤษฎีพุทปัญญา
สำหรับนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านชัยมงคล
อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม. นนทบุรี: วิทยานิพนธ์มหา
วิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุรีพร ไตรจันทร์. (2557). วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี.
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2. ปทุมธานี.

อารี สัณห์วี. (2543) **พหุปัญญาในห้องเรียน: วิธีการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาหลายด้าน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาการหนังสือกรมวิชาการ.

โจโฉ. (2552). ความสำคัญของการศึกษาภาษาจีนกลางในประเทศไทย.
<https://www.gotoknow.org/posts/236881&anno=2> สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2559

The Development of Learning Chinese Vocabulary Achievement by Integrating to the Theory of Multiple Intelligences for Grade 1 at Srikird Municipality School 1

Hataitip Yortkate
Thanon Phunsapphaisan

ABSTRACT

This research study is the results of integrating to the theory of multiple intelligences for grade 1 students at Srikird Municipality School 1. The samples of this study are the 32 students in grade 1/3. The research instruments are the learning plan integrated theory of Multiple Intelligences, the learning achievement test and the behavior observing theory of Multiple Intelligences. The data was analyzed by using descriptive statistics and t-test.

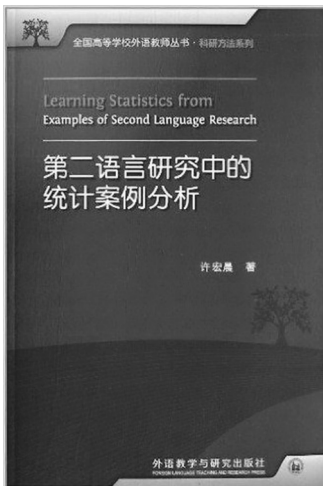
Research findings were as followed; 1) 89.06, 91.25 and 80.00 percentages resulted in the achievement of learning Chinese vocabulary by integrating to the theory of multiple intelligences of grade 1 students. 2) The student's achievement was increased after integrating to the theory of multiple intelligences in significant at 0.05 levels.

Keywords: *Learning Chinese vocabulary, integrated activity, Theory of multiple intelligences*

บทวิจารณ์หนังสือ

คันสนีย์ เอกอัจฉริยา

许宏晨. 《第二语言研究中的统计案例分析》. 北京: 外语教学与研究出版社, 2015. Pp. xvi + 171.

หนังสือเล่มนี้ เขียนโดย 许宏晨 (Xǔ Hóngchén) ซึ่งเป็นผู้อบรมการใช้สถิติสำหรับการวิจัยทางภาษาศาสตร์ให้กับครูสอนภาษาต่างประเทศจากทั่วประเทศจีนที่จัดโดยศูนย์วิจัยการศึกษาภาษาต่างประเทศแห่งประเทศจีน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ ปักกิ่ง (北京外国语大学中国外语教育研究中心)

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ แบ่งออกเป็น 10 บท บทที่ 1 เป็นการอธิบายความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถิติ บทที่ 2 กล่าวถึงวิธีการวิจัยทางสถิติโดยย่อ และบทที่ 3-10 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสูตรทางสถิติที่จำเป็นสำหรับการทำงานวิจัยเชิงปริมาณด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ เช่น t-Test, One-way ANOVA, Correlation, Chi square เป็นต้น โดยแต่ละบทผู้เขียนจะยกตัวอย่างคำถามการ

วิจัย การตั้งสมมติฐาน และอธิบายขั้นตอนการเลือกข้อมูลดิบสำหรับนำมาวิเคราะห์ผลในโปรแกรม SPSS จนได้ผลลัพธ์ข้อมูลออกมา จากนั้นผู้เขียนจะอธิบายวิธีการอ่านตารางผลข้อมูลแต่ละตารางพร้อมทั้งบอกว่ารายละเอียดส่วนไหนสำคัญและจำเป็นต้องใส่ลงไป ในรายงานการวิจัยบ้าง ท้ายที่สุดผู้เขียนยังยกตัวอย่างวิธีการเขียนรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา ซึ่งมีทั้งวิธีการเขียนเป็นภาษาจีนและภาษาอังกฤษ ทุกบทจะมีคำถามท้ายบทสำหรับทดสอบความเข้าใจของผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามท้ายบทที่ 3-10 เป็นคำถามที่ให้ผู้อ่านทดลองวิเคราะห์และเขียนรายงานผลการวิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยผู้เขียนได้นำข้อมูลดิบสำหรับคำถามท้ายบทแนบมาในแผ่นซีดีที่มาพร้อมกับหนังสือเล่มนี้ ทว่าผู้อ่านควรติดตั้งโปรแกรม SPSS ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ มิเช่นนั้นจะไม่สามารถเปิดไฟล์ข้อมูลดิบที่ให้มาได้

หนังสือเล่มนี้เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ศึกษาด้านการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศที่สนใจจะทำการวิจัยเชิงปริมาณ เนื่องจากผู้เขียนอธิบายเนื้อหาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ และได้ใจความ อีกทั้งยังยกตัวอย่างที่ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านทำความเข้าใจตามได้ไม่ยาก และเนื่องจากตัวอย่างที่ผู้แต่งยกขึ้นมานั้นล้วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ หรือการทำวิจัยในชั้นเรียนวิชาภาษาต่างประเทศ ซึ่งผู้อ่านสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ของตนเองได้ นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังเหมาะสมอย่าง

ยังสำหรับผู้สอนรายวิชาการเบียบวิธีวิจัย ที่จะกำหนดให้หนังสือเล่มนี้เป็นหนึ่งในหนังสือบังคับของรายวิชาอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้อธิบายเอาไว้ตั้งแต่ต้นว่าวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้เพียงต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจการใช้สูตรสถิติแต่ละสูตรและเลือกใช้ให้เหมาะสมตามความต้องการของผู้วิจัยแต่ละคนเท่านั้น ไม่ได้ต้องการให้ผู้อ่านรู้ที่มาที่ไปของสูตรแต่ละสูตร ดังนั้นหากผู้อ่านมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวิธีการใช้สูตรต่างๆ จึงควรหาข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือสถิติสำหรับการวิจัยเล่มอื่นๆ

